

Naročnina Ljudskega tednika se plačuje:
za STO in Italijo pri upravi
v Trstu ul. S. Frančiška 20
za cono B pri Centru tiska
v Kopru,
za Jugoslavijo pri ADIT-u v
Ljubljani, Tyrševa 34 ali na
čekovni račun pri Komunalni
banki, N. 6 - 1 - 90603 - 7
Cena listu: lir 20. — din 15.
— v Jugoslaviji in din 8 v
coni B.

LJUDSKI TEDNIK

CENA 20 lir,

TRST 19. maja 1950

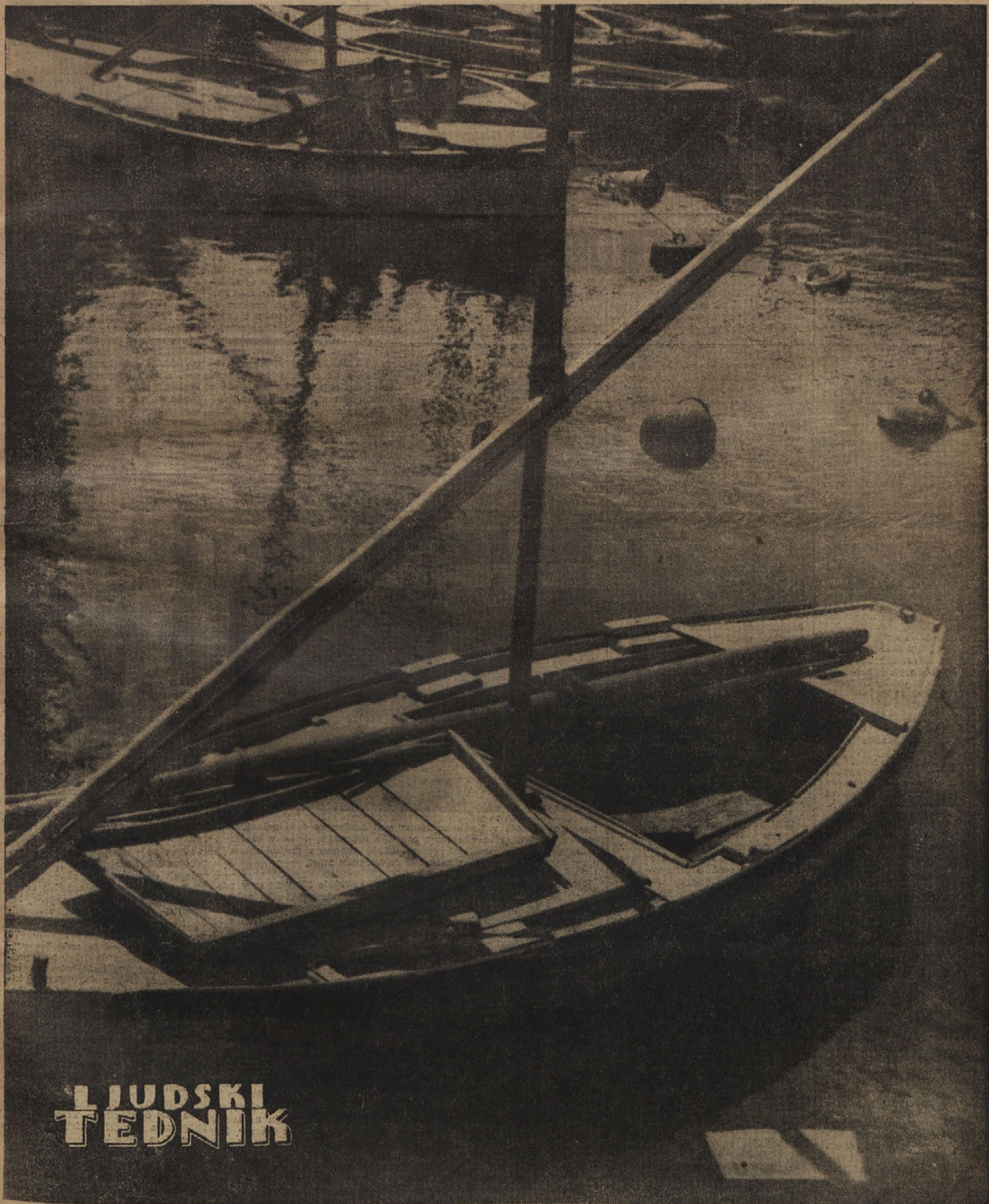
LETO PETO številka 214

Poštnina plačana v gotovini.

Spedizione in abb. post. II. gruppo

Uredništvo Ljudskega tednika:

Trst, ul. Montecchi 6-II. Rokopise pošiljati na naslov uredništva. Po uporabi se rokopisi, razen na izrecno željo, ne vračajo. Vse ostale dopise administrativnega značaja je treba pošiljati na Upravo listov Založništva tržaškega tiska v Trstu, ul. S. Frančiška 20.

LJUDSKI
TEDNIK

Foto ALBIN BUBNIČ

v TRŽAŠKEM KANALU

Kronika

Na zasedanju odbora za zunanje zadeve Ljudske skupščine FLRJ je poslanec France Bevk izjavil, da se v Italiji ne spoštuje narodnostne pravice 80.000 Slovencev, ki so na podlagi mirovne pogodbe prišli pod Italijo. V Beneški Sloveniji, ki šteje 60.000 prebivalcev, ni niti ene slovenske šole. Tudi Slovenci v Kanalski dolini nimajo niti ene slovenske šole. Slovenci se pri uradnih poslih ne smejo posluževati svojega jezika, čeprav jim to dovoljuje mirovna pogodba in italijanska ustava. Navedel je teroristične akcije proti Slovincem v Italiji in zaključil: »Postopno je Italijanskim oblastim bi moralo prepričati ves kulturni svet, da niti en slovenski človek ni smel ponovno pripasti pod Italijo.

Tov. Regent pa je v svojem govoru označil zadnjo noto glede Trsta kot novo gesto, naperjeno proti Jugoslaviji. Izjavil je, da smatra, da mora jugoslovanska vlada ostati pri svoji prvi izjavi, da Jugoslavija ne bo odstopila drugim državam nobenega drugega dela svojega ozemlja. Zahteva za združitev obeh con — je dejal Regent — nasprotuje interesom našega ljudstva in socializma, ker ima namen odvzeti ljudstvu v jugoslovanski coni politično oblast in ga predati na milost in nemilost italijanskemu imperializmu.

Vlada v Bonnu je enoglasno sprejela francoski predlog glede združitve francosko-nemške težke industrije. Kakor poročajo, bo zahodnonemški minister za gospodarstvo Erhard ob koncu meseca odpotoval v Pariz, dočim se v Bonnu že nahaja bivši francoski ministrski predsednik Reynaud.

Ministrski predsednik Vzhodne Nemčije Grotewohl je prejel pismo generalisima Stalina, v katerem mu ta sporoča, da se v sporazumu s poljsko vlado odpovedu je 50% reparacij.

V Londonu zasedajo na konferenci trije zunanji ministri držav atlantskega pakta. Zaradi pomanjkanja prostora bomo o tem zasedanju poročali obširneje v prihodnjih številkah.

Italijanska vlada je sklenila v celoti razpustiti institut za subvencije poldržavnim kovinskim in strojnim podjetjem (FIM). Po uradnem mnenju bodo morali zaradi tega ukrepa odpustiti 200.000 delavcev.

V 83 mestih Anglije (razen v Londonu) in v podeželskih občinah so bile volitve za tretjino članov občinskih svetov. Konservativna stranka je dobila 279 novih mest izgubila jih je 69, laburistična stranka je dobila 81 mest manj kot jih je imela prej, liberalci pa 109 manj. Od 347 kandidatov komunistične stranke ni bil izvoljen niti eden.

Pakistan in Indija bosta zamenjali vojne ujetnike iz borbe v Kašmirju.

Svet OZN za Libijo je odobril načrt o ustavnem razvoju Libije. Volitve v ustavodajno skupščino Cirenajke bodo v juniju, za tripolitansko skupščino v juliju ali avgustu. Skupščina za Fezan je že postavljena in jo bodo lahko takoj sklicali. Vzrok za zakasnitev je pripravljanje novega volilnega zakona.

Kurt Mueller, predsednik zahodnonemške KP je šel v zapor na vzhodnem delu Nemčije pod obtožbo, da je agent neke tuje sile.

ZDA so pozvale CSR, naj zapre konzulat v Clevelandu in Pittsburghu ter zniža za dve tretjini število svojega diplomatskega predstavništva v ZDA. Ta ukrep je posledica zahteve CSR, naj ZDA omeje v CSR svoj diplomatski personal za dve tretjini.

ZSSR je protestirala proti ukrepu Mc Arthurja, ki je izpustil iz zapora večje število japonskih vojni zločincev pred potekom kazni.

Demete Pappas je novi grški poslanik v Beogradu. Pappas je bil do leta 1944 grški poslanik v Kairu.

V Indoneziji imajo zopet supora To pot na otoku Ambroine. Polkovnik Kavilarana je bil poslan, da ga zaduši.

V CSR so obsojili pet partijskih funkcionarjev.

aSomala je novi denar v Somaliji.

V Parizu so odkrili fašistično zaroto.

Konstantin Rokosovski, sovjetski maršal, je novi član politbiroja CK KP Poljske.

Tov. Edvard Kardelj odgovoril italijanskim krogom glede Trsta:

Prenehajte z imperialističnimi sanjami

pričnite s stvarno politiko mirnega sodelovanja in medsebojnega spoštovanja

Minister za zunanje zadeve FLRJ tov. Kardelj je pred komisijo za zunanje zadeve odgovoril na interpelacijo Vide Tomšičeve o tržaškem vprašanju.

V svojem odgovoru je dejal, da je mirovna pogodba z Italijo prizadela FLRJ velike žrtve. Nekatere osebe v Italiji to rade pozabijo in se od tega oddaljujejo z visokimi frazami. Dejaj, da o tem ne govoriti, ker želja imeti pred očmi bodočnost, ne pa preteklost.

Kljub temu, da pomenita izvajanje mirovne pogodbe, kakor sporazum z Italijo za Jugoslavijo odpravo precejšnjega dela svojega narodnostnega ozemlja, smo mnenja, da je lahko v

sedanjem položaju samo sporazum na podlagi enakopravnih pogojev lahko sprejemljiv s strani vlade FLRJ. Takšen sporazum je predpostavil mirovni pogodbi, ker bi ta predstavljala znaten doprinos za okrepitev miru in sodelovanja med Italijo in FLRJ. Samo kakemu vojnemu hujšaku bi bilo prav preprečevati razvoj takšnega sodelovanja.

Tov. Kardelj je dodal, da način, na kakršnem je bilo postavljeno to vprašanje v Italiji ni olajšal zblizanja za rešitev vprašanja. Italijanske uradne zahteve ne predstavljajo sprejemljive podlage za sporazum. To kar danes postavlja Italija je FLRJ odklonila že za časa pariške konference in je pri-

stala rajši na STO, kot na manjše zlo. »Malo je realistično in — da se miho izrazim — neplodno, računati, da bi jugoslovanska vlada mogla sprejeti tisto, česar ni mogla leta 1946.

Kardelj je zavrnil italijansko zahtevo po priključitvi celotnega STO-ja Italiji kot enostransko rešitev v korist Italije.

»Upoštevajoč takšno stanje stvari — je nadaljeval Kardelj — se je vlada FLRJ prepričala, da bi bilo nesmiselno začeti dolge in neplodne polemike o vprašanju, polemike, ki v nobenem primeru ne morejo olajšati rešitve. Očitno moramo zato smatrati, da danes še ne obstajajo pogoji za direktno rešitev tega vprašanja, vsekakor pa to ne pomeni — kot je nedavno poudaril maršal Tito — da mora to dejstvo, ki je prav gotovo obžalovanja vredno, predstavljati zapreko za nadaljnji in pozitivni razvoj odnosov med Jugoslavijo in Italijo. Nasprotno, lahko upamo, da bošta ugoden razvoj takšnih odnosov in mirno sodelovanje med obema državama končno doprinesla k lažji rešitvi vprašanja STO-ja.

Dodal je, da se kljub vsemu politična linija FLRJ do Italije ni spremenila. Potrebno je prijateljstvo med obema narodoma. Uspeh je odvisen od tega, v kolikor bodo v Italiji v stanju premostiti tisto, kar je stara osvajačna Italija proglasila za svojo posest nad narodnostno jugoslovanskim ozemljem. »Z drugimi besedami, rezultat je odvisen od mere, v kateri bodo odgovorni ljudje italijanske politike v stanju izpremeniti staro politiko imperialističnih sanj, ki je doživela poraz v drugi svetovni vojni, s stvarno politiko, ki temelji na mirnem sodelovanju in medsebojnem spoštovanju narodov na obeh straneh jadranske obale.

Ob Schumanovem predlogu za združitev rudarske in kovinske industrije Francije in Nemčije

NAMENI "JEKLENEGA TRUSTA"

Dva dni pred začetkom londonske konference je 9. maja zvečer Schuman najavil francosko-nemški »jekleni pakta« ali z drugimi besedami združitev francoske in nemške jeklarne industrije. Po tem predlogu bo prišla proizvodnja premoga in jekla v obeh državah »pod skupno oblast«. Naloga te skupne uprave oziroma oblasti, naj bi bila modernizacija proizvodnje, izboljšanje in pocenitev te proizvodnje in pravilna porazdelitev teh proizvodov na francosko-nemško tržišče. Transport premoga in jekla bi bil za vse dežele, ki bi se pozneje priključile temu novemu organizmu, brez vsakih carinskih omejitev. Pa poglejmo od blizu ta enajsmelejši, najpomembnejši načrt, dalekosežno in najbolj konstruktivno delo po koncu vojne, kakor ga je imenoval znanj ameriški komentator Walter Lippmann. Zapadna Nemčija stopa s hitrimi koraki v evropsko zvezo. Ker morejo v to zvezo stopiti samo kolikor toliko »svobodne države, je bil v Londonu razglašen načrt o bližnji reviziji okupacijskega statuta. Nato bo imela Nemčija tudi pristo po v atlantski pakt. Zapadna Nemčija je v Atlantskem paktu za zapadne imperialiste ena izmed najvažnejših postavk. Kaj je na primer predstavljala atlantski pakt brez Nemčije? Prav malo. S tem svojim predlogom je Schuman na nasvet Američanov ubil kar tri muhe. Dobil je nekaj besede pri nemški jeklarski industriji, pozabljen je bil njegov posarski apetit in priljubljen se je pri Američanih, ker bosta nemška in francoska vojna industrija lahko pričeli nemoteno z delom.

Schumanov načrt je torej izpolnil v atlantskem napadalnem paktu vrzel, ki jo je dosedaj v njem predstavljala Nemčija. Kot bodoči 13. atlantski državi so dali Zapadni Nemčiji vse pravice, izpolnili so njeno industrijsko moč s francosko industrijo. Za svoje namene potrebujejo danes imperialisti močno Nemčijo, da bo lahko šla zanje po kostanj v o-genj.

Poglejmo, kaj je o tem napisal londonski Times. V komentarju omenja Churchillov govor, ki ga je imel leta 1946 v Zuerihu (»Prvi korak k zopetni vzpostavitvi evropske rodilne ljudstev mora biti sodelovanje med Francijo in Nemčijo«) in pravi, da se ni dogodilo prvič, da bi Churchillov argument našel svojo pot domov, dolgo potem ko so javili, da je bil izgnan na morje. Vendar pa pravi, da bo angleška vlada zahtevala še nadaljnjih pojasnil... In res je rabil Atlee kar dva dni, dokler ni izjavil, da pozdravlja francosko iniciativo. Angleži so takoj pomislili na to: kdo bo vse to financiral. Francija prav gotovo ne, prav tako niti Nemčija. Prišli so na jasno, da je tu zopet ameriški kapital, ki si bo končno s svojimi dolar-skimi injekcijami z enim mahom pridobil kontrolo nad francosko in nad nemško industrijo.

Prav zato je tako navdušenje v Ameriki za ta predlog. Zato angleške skrbi in obotavljanje, zato previdne izjave francoskih industrijev. Predsednik Truman in državni departement izjavljata, da se je sedaj pokazalo, da

zna njihova politika roditi tudi sado-ve.

Angleži, ki so v drugi svetovni vojni izgubili veliko večino svojih najvažnejših tržišč, bodo s tem še bolj izolirani. Izgubili so tržišča v Južni Ameriki, na Srednjem vzhodu Angleži že klonijo pod Američani, na Tihem oceanu zopet grozi japonski dumping. Nov udarec je pred Anglijo: poživitev nemške industrije z ameriškim denarjem in francoskimi stroji. Angleži se zase upravičeno vprašujejo, če jih hočejo Američani sestrdati, da bo zadnja borba z njimi čim lažja.

Končala se je konferenca treh zunanjih ministrov

Nič konkretnega v Londonu

Pogled v dvorano v Lancaster House med konferenco treh zunanjih ministrov. Na levi vidimo Bevinja z angleško delegacijo, desno v ozadju je Schuman s svojimi sodelavci, državni tajnik Acheson s svojimi spremljevalci pa kaže našemu fotografu hrbet.

Konferenca treh zunanjih ministrov ZDA, Velike Britanije in Francije je v Londonu trajala tri dni. Sestanki so bili tajni in ob koncu je bil izdan komunique za tisk, ki je pa bolj propagandnega značaja, kot pa resno poročilo o konferenci sami.

Potem, ko so se trije zunanji ministri tri dni pogovarjali o mrzli in topli vojni, pravijo zunanji ministri, da »je bil njihov glavni in skupni namen utrditi mir in zmanjšati vojno nevarnost. Takoj nato razlagajo to svoje mnenje: »skupna politika zahteva najtesnejše sodelovanje pri izkoriščanju skupnih virov proizvodnje različenih dežel z namenom, da ojačajo njihovo gospodarstvo, obdrže socialno in materialno povprečje in hkrati omogočijo razvoj potrebnih obrambnih ukrepov.

V teh kratkih besedah naj bi bila vsa vsebina nasprotja med ZDA in njenimi evropskimi sateliti? Tu naj bi bil problem ekonomskih perspektiv po poteku dolarske pomoči leta 1952, problem britanskih šterlinških dolgov? Kot znano, nasprotuje Velika Britanija zamisli integracije evropskega gospodarstva in evropski klirinški uniji, na

kateri vztrajajo ZDA, ki so v zvezi s Schumanovim »jeklenim paktom« del te zamisli že uresničile. Velika Britanija zastopa razumljivo tezo, da mora ojačiti položaj, Američani so pa tik pred konferenco njej postavili Nemčijo kot protitež. Če pomislimo na vsa nasprotja, tedaj lahko razumemo romantično in tem delu poročila zunanjih ministrov. Potem postane komunique realnejši. Pove nam, da bo treba vojaške troške povečati. Obstoji »ruska nevarnost: Sile svobodnega sveta ne bodo nikoli usmerjene k napadalnim namenom; potrebno je, da to ponovno ugotovimo zaradi namernega obračanja naših ciljev in naše politike, kar dela militaristična in napadalna sila, ki danes obstojas.

O nemškem vprašanju ne zveemo v sanem komuniqueju ničesar. Ker so bili pogovori o Nemčiji zelo obširni, so izdali naknadno trije ministri kar tri poročila o tem vprašanju. V prvem poudarjajo svoj namen, da ostanejo v Berlinu, v drugem pa obtožujejo ZSSR, da ene spoštuje pravice človeka in da ne izpolnjuje sporazuma o repatriaciji nemških vojni ujetnikov. V ponedeljek je bila objavljena še deklaracija treh sil o politiki do Nem-

čije, v kateri med drugim izjavljajo, da si bodo »tri sile naprej prizadevale uresničiti načrte o čimprejšnji vključitvi Nemčije v zahodnoevropsko skupnost. Deklaracija določa tudi ustanovitev komisije za proučitev vprašanja o reviziji okupacijskega statuta za Zahodno Nemčijo.

Pri tem vprašanju posebno pada v oči, da ni nikjer omenjen Schumanov načrt, o katerem pisemo na drugem mestu. Zopet je tu vprašanje, kako je mogel Bevin, ki je komaj vstal iz postelje, prenesti ta udarec!

Glede Avstrije so poudarili, da je potrebna sklenitev mirovne pogodbe. Obenem so obljubili, da se bodo s tem problemom bavili v četrtlet, ko bo končana konferenca 12. atlantskih držav.

Vprašanje Daljnega vzhoda zavzema doberšen del komuniqueja. Pregledali so ga »v luči novega položaja, ki je tam nastala. Prišli so do prepričanja, da je stam položaj resen« in izraza pripravljenost ministrov za »izmenjavo naziranj v zvezi z ukrepi, ki jih bodo njihove vlade povzele, da bi zadostile svojim obveznostim do držav tega področja«. Kot vse kaže, niso na tej konferenci ničesar sklenili glede kitajskega predstavništva v OZN. Tudi japonsko mirovno pogodbo so odstranili z okrogle mize. ZDA so samo obljubile pomoč francoskemu Bao Daju, dočim so si pri vprašanju Burme in Malezija Angleži pridržali pravico, da se o njih prej posvetujejo v okviru Commonwealtha.

Acheson je prinesel na dnevn red tudi četrto točko Trumanovega programa v zvezi z Afriko. Slo mu je pač za nove trge.

Zunanji ministri so se zmenili, da se bodo večkrat srečali in da bo njihova bodoča konferenca najbrže v New Yorku pred generalno skupščino OZN.

Ministri treh sil so obravnavali tudi vprašanje presežka delovne sile v zahodnoevropskih državah ter objavili skupno deklaracijo o ukrepih za rešitev tega vprašanja.

Tajnik OZN Trygve Lie je danes odpotoval iz Moskve preko Prage, Pariza in Londona nazaj v New York. Pred svojim odhodom je dejal na tiskovni konferenci, da bo s adove razgovorov opaziti šele čez četr let. Z najvišjimi sovjetskimi predstavniki se je po njegovi izjavi razgovarjal o atomski energiji, Varnostnem svetu, o kitajskem predstavništvu v OZN in o splošnem mednarodnem položaju. Lie bo ob povratku obiskal zunanja ministrstva v Parizu in Londonu, v Washingtonu pa se misli sestrati s Trumanom in Achesonom.

Thuring in Priestley sta odgovorila Ehrenburgu:

NE SAMO GOVORITI TREBA JE DELATI ZA MIR

Ilija Ehrenburg je pred kratkim pozval pisatelje zahoda, naj nastopijo proti uporabi atomske energije v vojne namene ter obsodijo sleherno vlado, ki poskuša vreči atomsko bombo na prebivalstvo katere koli države.

Znani avstrijski fizik in vseučiliški profesor na Dunaju Hans Thuring, ki je eden izmed petorice ustanoviteljev mirovnega gibanja v Avstriji, je poslal Iliji Ehrenburg odgovor, v katerem je naglasil, da pozdravlja njegov predlog, vendar pa ga ima za preozkega in nezadovoljivega. Zapisal je: «Kdor žarec hoče mir, se mora boriti proti poglavitni nevarnosti za mir. Prva dolžnost pisateljev in vseh naprednih ljudi je, da vplivajo na javno mnenje in nastopijo proti tistim, ki se s širjenjem mrznje med narodi in z barantanjem s političnimi odnosi dejansko približujejo vojni».

Thuring je omenil pisanje glasila Sovjetske armade za Avstrijo Österreichische Zeitung, ko na eni strani objavlja vesti o gibanju za mir, na drugi pa prinaša vojno-hujskaške članke. Med temi članki je Thuring navedel tudi članke, v katerih pozivajo jugoslovanske narode, naj strmoglavijo svojo zakonito vlado. Thuring je zapisal, da ljubezen narodov za mir nič ne velja, če so njihovi voditelji prepričani o premoči lastnega sistema in o manjvrednosti in propadanju nasprotnika. Ni miru brez priznanja pravic sosednjih narodov in sistemov, ki so si jih le-ti izbrali, da bi v njih živeli.

Thuring je nasvetoval ob koncu svojega pisma Iliji Ehrenburg, naj bi pisatelji vseh držav ne nastopali samo proti vojnemu hujskanju drugih, temveč tudi proti hujskanju, ki se izvaja v lastni državi.

Zanimiv odgovor je poslal Iliji Ehrenburg tudi napredni britanski pisatelj John Priestley. Priestley je bil zadnjikrat v ZSSR leta 1946. Večino njegovih del so prevedli na ruski jezik, v sovjetskih gledališčih so uprizorjali tudi njegova najboljša dela.

V pričaku odgovora pravi, da prizadeva, da ne bi zanemaril svojih dolžnosti. Ljubi svojo domovino prav tako nežno, kot ljubi Ehrenburg svojo, vendar se mu pa zdi, da nekateri ruski pisatelji ne morejo dojeti, da ta globoko za-

koreninjena ljubezen do «lastne domovine» ni značilna samo za Ruse, temveč jo poznajo tudi drugi.

Omenil je Ehrenburgovo mnenje, da ni treba posvečati pozornosti različnim socialnim, političnim in estetskim nasprotjem med pisatelji, ki se tej aborbi za mir pridružujejo, pravi Priestley: «V oktobru ste bili tako daleč kakor tibetanski Dalaj lama, sredi nečestopnih višin — proti naši dekadenci. V aprilu pa ste nastopili in nam govorite, naj ne bomo tako oddaljeni. Kaj pomeni vse to? Tukajšnji cilniki pravijo, da so Vaša stališča, ki se tako divje spreminjajo, docela odvisna od neposredne politike Politburoja».

Obrača se na Ehrenburga: «Ako ni vse, kar pišete propagandna nesmiselnost, marveč iskreno verujete, da ta kongres 'ne prikriva po-

litičnih spletk', tedaj organizirajte kongres ali pa izdajte knjigo, v kateri bodo ruski pisatelji prav tako kritizirali svojo vlado, kakor bo marsikdo izmed naših pisateljev na zahodu odkrito kritiziral našo. Kritizirajte vse tisto neizmerno škodljivo kovarstvo, politiko, ki mora privedi na rob propada, blaznost ljudi, ki jim je domisljivost udarila v glavo, fanatične poskuse, da bi za vsako ceno prisilili druge ljudi, da opuste svoj način življenja in ga zamenjajo z vašim. To je dolžnost pisatelja».

«Strinjam pa se z Vami, da si Sovjetska zveza ne želi vojne, in sem prepričan da se Vaše ljudstvo zgrozi ob misli nanjo. Vendar pa mi ni jasno, ali tudi, Vaši voditelji zares žele tisto, kar je v nasprotju z vojno — resnični mir, svetovno skupnost narodov, ki žive svoje lastno življenje brez nenehnega vmešavanja drugih narodov, odkrito in prijateljsko, uživajoč plodove, ki jih prinaša svetovna civilizacija, ali pa nasprotno, se niso osvobodili histeričnega strahu, ki je sedaj v Ameriki tako vsakdanja stvar. Videti je, da se narodi vrtijo v temnem krogu kakor slabomni otroci, ki imajo strah drug pred drugim. Toda tu so svetovni problemi, kot problem prehrane prebivalstva, ki jih je treba nujno rešiti; in vse, kar lahko storimo, je — kopičenje orožja, izmišljanje čedalje bolj umazanih načinov za medsebojno barantanje ter vedno hujska propaganda namesto poštene izmenjave znanja in zamisli. Za vse to ima tudi Kremlj svoj del odgovornosti. Toda še vedno ni prepozno, da bi uničili to moro. Tega pa ne morejo storiti pisatelji na svetovnih kongresih miru. To je mogoče doseči samo, če bi ljudje, ki so na oblasti — a čim bolj je absolutna njihova oblast, tem večja je njihova odgovornost — gledali na ta svet kot na dom in ne kot na potencialno bojišče. V Londonu bom storil vse, kar bo v moji moči. Vi se pa trudite v Moskvi. Lahko začnete skromno brez mržnje, fanatizma, nestrpnosti ter pri tem spoštujete bolj resnico kot propagando. Delim z Vami skrb za civilizacijo! Mi, pisatelji, ji bomo služili najbolje, če ne bomo pisali ničesar, kar bi povečevalo barbarstvo v svetu, in upam, da bo svet trajal tako dolgo, da se bomo lahko srečali».

GLOBUS

Cela Belgija je žalovala za 40 smrtnimi žrtvami v rudniku pri Trazegniesu. Angleški bombnik se je pri letalskem oporišču Fayida v Egiptu zaletel z lovcem. Bilo je 10 mrtvih.

Kakor javlja ameriško letalsko ministrstvo, bodo izdelovali tudi majhne atomske bombe, katere bodo lahko nosili lovci.

Prelaz Simpton je sedaj zopet prehodn.

Egiptanska vlada je prepovedala ameriško revijo «Life», ki je v aprilski številki pisala o Farukovih ljubezenskih pustolovščinah.

V zvezi z oboroževanjem bodo v Ameriki modernizirali znane tanke «Schermans».

Milanska policija je zaplenila 100 kg zlata, ki je prispel tajno iz Švice.

Dve nasprotni gangsterski bandi sta se spoprijeli v bližini New Yorka. Med streljanjem je bil eden mrtev, eden ranjen, 35 pa jih je bilo aretiranih.

Zaradi poplav v Kanadi so iz mesta Winnipeg evakuirali 160.000 oseb.

Aga kan je v Parizu poročil po mohamedanskem obredu sestro perzijskega šaha s kalifornijskim študentom.

GLASNIKI MAŠČEVANJA

Komaj pet let po vojni, ki je dala posebno premagancem in njihovim imperialističnim skominam krepko lekcijo, se vse bolj pogosto oglašajo v Nemčiji in v Italiji glasovi, ki pozivajo k maščevanju za poraz. Sami angloameriški uradni viri iz Zapadne Nemčije so poročali o obnavljanju odkrito nacističnih tendenc in strank in komaj pred nekaj dnevi je nemški kancler — po milosti božji in volji zapadnih imperialistov — Adenauer intoniral v bonnskem parlamentu nacistično himno «Deutschland ueber alles». V današnji klerofašistični Italiji se trudijo, da ne bi zaostali za bivšim veličim nemškim zaveznikom. Vsi italijanski listi desnice, sredine, tako imenovani neutralni listi in v zadnjem času tudi tisk «devic» že dalj časa posvečajo dolge kolone in fotografije Mussoliniju in drugim najvidnejšim fašističnim hierarhom, opisujejo in operajo njih dejanja kot dejanja poštenih in prepričanih domoljubov, zločine italijanske vojske v Rusiji in na Balkanu odevajo v plašč heroizma italijanskih vojakov, ki v znak priznanja prejema jo hrabrostna in za domovino zaslužna odlikovanja. Vse bolj pogosti so primeri, da uradno dovoljena in podpirana fašistična stranka «Movimento sociale Italiano» prireja po raznih italijanskih mestih imperialistične demonstracije z vzklikanjem: Dalmacija, Zadar, Reka, Pola, cona B itd. in dejstvo je, da se tovrstne manifestacije ne omejujejo samo na skupine odkritih fašistov, ampak se jih udeležujejo tudi tako imenovane demokratične stranke s kominformisti vred, kakor je to pokazala nedavna imperialistična demonstracija v Vidmu.

V vsej tej maščevalni in vojno-hujskaški kampanji italijanskega imperializma ima svojo posebno in čisto vodilno vlogo tržaški tisk. Morda je tisk klerikalne in fašistične reakcije pri istem poslu jasnejši in drzejši, vendar v zasledovanju končnega cilja kominformistični tisk s svojo hinavsko «linijo miru» ne zaostaja za njim. V obeh je imperialistična težnja po slovenski zemlji tja do Ljubljane in po coni B enako poudarjena in je prav za prav njuno dnevno geslo. In če so kominformisti z odrekanjem pravice Jugoslaviji, da si je z osvoboditvijo priključila Primorsko in Istro, storili v tej imperialistični in treidentistični gonji korak naprej, jih je klerofašistični uradni «Giornale di Trieste» dohitel v teh dneh z vojnohujskaškim člankom «Jugoslovanska vojska».

V tem uvodnem članku neki Camillo Caleffi, očitno strokovnjak za d'annunzijske pohode, prepričuje italijansko javno mnenje, italijansko vlado in zapadne imperialiste, da se dela velika napaka, če se precejšnje moč jugoslovanske vojske, da so oni, Italijani, edini merodajni pri ocenjevanju zmoglosti jugoslovanske vojske, ker «la nostra esperienza è recente», in obuja spomine s tako plesočim korakom je «habra italijanska vojska» 1. 1941 prodrla v Jugoslavijo in kako je vse pred njo bežalo. Dični Camillo na koncu svojega vojnohujskaškega članka sicer prizna, da jugoslovanski vojak, ni ene boljše ne slabši od drugih vojakov in da je pokazal svoje junaštvo v gverilji proti Nemcem, ko so se umikali v zadnjem trenutku druge svetovne vojne. Na to zadnjo trditve na tem mestu ne mislimo odgovarjati, saj ne bomo ponedelali nič novega, če povemo samo, da so vsi medvojni zavezniški priznavali, da so se v vsej okupirani Evropi od 1. 1941 do 1. 1945 borili proti nemškim in italijanskim okupatorskim hordam edino jugoslovanski partizani.

Zelo malo je sicer verjetno, da je s tem vojnohujskaškim člankom Camillo Caleffi navdušil za d'annunzijske avanture kakšnega prebivalca Apeniškega polotoka, ki imajo polno drugih, resnejših skrbí za svoj žuljenjski obstoj kot pa za take pohode, kot si jih želi Caleffi in s njim italijanska vladna kasta, MSI in kominformersko vodstvo.

Caleffi pa je s svojim člankom hotel doseči še nekaj drugega. Zapadnim silam je hotel dopovedati, da se jim ne izplača favorizirati Jugoslavije na račun Italije glede strážkega vprašanja, češ da bodo v primeru bodočega konflikta imele zapadne sile več koristi od «vojaško močne Italije», kot pa od Jugoslavije, ki se zna v trenutku krize celo postaviti proti njim.

Glede tega pustimo sveda Caleffiju in vsem onim, ki se ukvarjajo s tako visoko politiko, proste roke. Njihovo kombiniranje in spletkarjenje nas pušča hladne, ker ravna in jasna pot jugoslovanske politike za nas ne predstavlja uganke. Jugoslavija je neodvisna država, pripada taboru naprednih sil v svetu, ki pa je izven vsakih obstoječih blokov interesnih sfer, ker je njena glavna skrb ohranitev in obramba lastne neodvisnosti za graditev socializma in pa skrb za svetovni mir.

K. J.

EGIPT dežela bombaža, revščine in zatiranja

Nil, ena največjih rek na svetu, prihaja iz osrčja Afrike in se razbohoti v bližini morja v velškanski delti. Zdaj zelena, zdaj rdeča rečna voda prinaša seboj ilovico, ki naplavlja rodovitno egiptovsko zemljo.

Prvi civilizirani ljudje so živeli prav na bregovih Nila že pred 5.000 leti. Kameniti kipi bogov, ki pričajo, da so Egiptčani dobro poznali znanost in umetnost, nam pripovedujejo o zgodovini egiptanske civilizacije, iz katere so pozneje črpali Grki in Rimljani.

Kaj je nastalo iz potomcev prvotnih Egiptčanov? Kje je danes 20 milijonov Egiptčanov?

Ko je leta 1882 Britanija zasedla Egipt, ga je začela najkrušeje eksploatirati. Neizčrpno bogastvo Egiptčanov je prešlo v roke imperialistov (britanskih, francoskih in sedaj ameriških) in na nekaj domačih privilegiranih kapitalistov ter veleposrednikov, ki so odločno stopili v službo tujea.

Vsak kotiček Egipta kaže ostro nasprotje med manjšino bogatašev, ki žive v bajnem orientalskem razkošju, značilnem za pravljice iz Tisoč in ene noči ter večino revežev, ki žive v črni bedi.

V Kairu se kakor črna pega na soncu razprostira delavski okraj Boulak le nekaj metrov od Zamaleka, prestolnicega dela mesta s kopico krasnih palač, lepih ulic in cvetočih vrto. Majhne stare delavske kočice, so lahek plen požarom in

neugodnemu vremenu. Med njihovimi tesnimi in nezdruživimi stenami žive družine poštenih delavcev, kajti v Egiptu je okrog milijon proletariata, ki je nastanjen v industrijskih centrih, kakor: Mehalla, Shoumbra-el-Kheima, Aleksandrija itd. Med delavci je veliko število žena in otrok, ki delajo po 10 ur dnevno in prejemaajo za svoje delo toliko, da se komaj preživljajo. Ne uživajo nobene zaščite; niso socialno zavarovani in priznani so le «rumeni» sindikati. Proti bedi in zatiranju se egiptovski delavci zelo hrabro borijo. Odločno se bore v prvih vrstah za nacionalno neodvisnost, za demokracijo in mir. Beda je pristila mnogo otrok k beračenju. Ti otroci v raztrganih capah prodajajo časopise, loterijske srečke ali pa čistijo čevlje tistim, ki krožijo v velikih ameriških avtomobilih po mestih.

Na deželi se v nedogled razprostirajo rodovitna polja; 2 do 3 žetve si slede na leto. Lepi domovi posestnikov mejijo na koče egiptanskih felahov iz posušenega blata. V teh tesnih kočah, ki so še v stilu iz časa faraonov prebivajo ljudje in živina. Ob svitu majhne petro-

lejke si išče ponoči kmet vode v tistih kanalih, katerih voda namaka polja. Nilova voda, ki teče po teh kanalih, je okužena.

V Egiptu je zaradi težkih

razmer umrljivost otrok zelo velika; znaša 63% vseh umrlih. 80% ljudi je nepismenih. Povprečna starost ne presega 30 let. V letu 1935 so mogli potrditi le 4% vojaških novinc.

Egiptovski kralj Faruk, vneti obiskovalci nočnih lokalov in ljubitelji pijače ter tepega spola. Egiptovsko ljudstvo plačuje razkošje na dvoru.

cev za vojaško službo. Večina Egiptčanov je slabo hranjena. Sedaj je položaj še slabši, saj so cene hrane po vojni zelo narasle, plače same so se pa znižale.

Vsa ta beda je posledica kolonialnega izkoriščanja. Britanski imperializem hoče namreč spremeniti Egipt v velškansko farmo bombaža za svojo industrijo v Manchesteru. Tako ima od 12 milijonov kmetov samo 1 milijon nekaj svoje zemlje. Večina teh kmetov ima večinoma le majhne dele zemlje in živi skoro tako kot felahi. Majhna plast ljudi, samo 2% posestnikov, pa razpolaga s 45% vse obdelane zemlje v Egiptu.

Egiptovsko ljudstvo se ni nikdar prenehalo boriti za svojo nacionalno neodvisnost. Revolucije iz let 1881 in 1919 ter upor iz let 1935 in 1946 kažejo, kolikšna je borbenost tega ljudstva.

Za varstvo svoje pomorske poti skozi Sueški prekop ima Egipt v tej coni okrog 60.000 vojakov. Na zahtevo imperialistov je lansko leto znašal vojaški proračun 52,2 milijona egiptovskih liber, za leto 1950 pa bo znašal 24% celotnega državnega proračuna.

Vlada imperialističnih hlapcev si hoče s tolikšno vojaško silo zavarovati svojo oblast v državi. Toda vsa ta sredstva so premalo, da bi ustavila egiptovsko ljudstvo na njegovi poti v boljše življenje.

Kronika

Na Proseku je bil pretekli teden množični sestanek OF. Na sestanku so razpravljali o Pajetovi izjavi glede Tržaškega ozemlja in o izdajalski politiki Enotnih sindikatov. Ljudstvo je na sestanku tudi obsodilo laži kominformovskega časopisja.

V drevoredu Sonnino se je pripetila prometna nesreča, kate- re žrtev je postal angleški pod- oficer R. Clinton. Zaletel se je namreč s svojim avtom v avto- vlak. Med prevozom v bolnišnico je izdihnil.

Pred tržaškim sodiščem bi mo- rala biti razprava proti listoma «Giornale di Trieste» in «Gior- nale del lunedì», ki ju je tožil koprski duhovnik don Musizza zaradi obrekovanja. Razpravo pa so odgodili.

50letni zidar Del Tedesco Luigi je v nagli jezi udaril s kladivom po glavi svojega delovnega to- variša, 60letnega Ciglianija Gina ter mu povzročil rane, zaradi ka- terih bi moral ostati 40 dni v bolnici. Policija je vročkrvneža prijel.

Z novim voznim redom, ki je stopil v veljavo 14. t. m., bo vo- zil v Ljubljano en brzi vlak več na dan. Odhodi vlakov so sledeči: ob 5.04 osebni vlak, ob 15.55 brzi vlak, ob 17.25 osebni vlak in ob 23.40 brzi vlak Ljubljana - Beo- grad - Dunaj.

Italijanska policija je izročila tržaški policiji 18letnega Posarja Ivana in 20letnega Gherisnija E- mila z Vrdele-Skoljete. Aretirala ju je v Veroni, medtem ko sta hotela zbežati v Francijo, da se prijavita v tujsko legijo.

Iz četrtega nadstropja je padel na cesto v ul. Becherie 46letni Viktor Befello, ki je hotel popravi- ti okenski rolo. Bil je pri pri- čju mrtve.

Izpitni na slovenskih višjih sred- njih šolah se pričnejo v drugi polovici junija, zrelostni izpiti pa od 3. julija dalje.

Drzni vlomilci so vlomili v prostore družbe «Inlea» na Velikem trgu ter odnesli iz blagajne 62.000 lir.

Antifašistične žene iz Lokovca so po partizanskem taboru v Lo- kovcu poslane tržaškimi antifaši- stičnim ženam svoje borbene po- zdrave in jim želele obilo uspe- ha v borbi proti imperializmu in kominformizmu.

Solske oblasti so razpisale no- va službena mesta za učno in u- pravno osebje na slovenskih srednjih šolah. Pri tem pa so do- ločili rok za vlaganje prošnje sa- mo do 20. maja, kar pomeni, da si do tega časa ne bo mogel nih- če priskrbeti potrebnih dokumen- tov. Vse to je bilo storjeno se- veda namerno v škodo domačih profesorjev.

Vojaska uprava je izdala odlok, po katerem bo odvisen stanovanj- ski urad od župana, ki bo urad lahko ukinil po svoji volji. Ista uprava je izdala tudi odlok, s katerim se do konca julija uki- najo prisilne sodne izpraznitve stanovanj.

Na Opčinah, v Padričah in v Bazovici so bili sestanki OF, ki se jih je udeležilo veliko število članov. Na Opčinah je podal po- litično poročilo tov. Jelinčič.

V cerkvi je policaj aretiral 35letnega Luliča Edvarda iz ul. Diaz 10. Zepar je namreč ukradel nekaj denarja iz torbice neke po- božne ženske, ki je bila zelo za- verovana v molitev. Pri tem pa ga je na njegovo nesrečo opazil policaj. Bolj spreten žepar je pa ukradel v filobusu 24.000 lir Li- lijani Kaffenigg iz ul. Ippodro- mo.

Nabrežinski občinski svet je imel v ponedeljek svojo sejo, na kateri je razpravljal tudi o ob- računu za leto 1949. Iz obračuna je razvidno, da so lani porabili 87.726.000 lir. Na seji so sprejeli s 13 glasovi proti trem resolucijam proti ustanovitvi centralne mle- karne, ki bi bila v škodo našim kmetom.

V kemičnih tovarnah so v zad- njem času odpustili precej delav- cev in nekatere teh tovarn na- silijo celo prekiniti obratovanje, češ da jim primanjkuje surovi- ne. V nekaterih tovarnah pa so znižali delovni urnik, tako da so se delavcem znižali tudi pre- jemki.

Polom prve "akcije" proti Istrskemu okrožju

Tržaška reakcija in kominformisti nadaljujejo svojo divjo in srdito gonjo proti ljudski oblasti v coni B, ki so jo začeli pred volitvami. Pri tem jim pride prav vsaka stvar. Če kdo v coni B ponori, so tega krive volitve in utorci, če kdo umre, je to posledica terorizma, če najdejo kje kakega utopljenca, je gotovo iz cone B, vsaj za urednike lista «L'Unità».

Pred kratkim so kakor hitene izko- ristili smrt 4letnega Klavdija Jurinčiča, ki je umrl v tržaški bolnici za po- sledicami hudih opeklin, ter nesramno lagali, da ni ljudska zaščita na ško- fijskem bloku pustila staršev umrlega otroka v Trst. Pri tem se ravna po italijanskem pregovoru: «tutto fa bro- do».

Največ pa so se razpisali zaradi strožje kontrole na blokih ter pora- bili pri tem golide črnila. Ljudska oblast je poostрила na blokih nadzor- stvo, ker razni špekulanti tihotapijo v cono A valuto ter škodujejo istrs- kemu delovnemu ljudstvu, za reakcio- narje in informbirojevce pa je to po- menilo, da bodo cono B v najkraj- šem času priključili k Jugoslaviji.

Toda vsi ti šovinsti niso hoteli osta- ti le pri besedah. Razni mlečozobi mislini so že na gradu ob govoru žu- pana Bartolija na nekem šovinističnem zborovanju zahtevali akcijo, akcijo je zahteval Pajetta v rimskem parlamen- tu, akcijo je zahteval Vidali, ki je dejal, da njihove združene sile v coni A in B lahko mnogo dosežejo. In kma- lu smo videli, da so začeli svoje na- črte o tej akciji že izvrševati, le da pri tem niso računali z budnostjo istr- skega ljudstva in varnostnih organov, ki so njih načrte odkrili.

Pretekli četrtek zvečer je zaščita v koprskem prisilništvu preiskala parnik «Vettor Pisani», ki vozi na progi Trst-Koper, in našla zabojo z dvema brzostrelkama angleškega izvora, nad dvajset ročnih bomb, zavoj municije in večje število izvodov lista «Messag- gero Veneto». Zaščita je seveda zaradi preiskave prišla kapetana ladje in posadko, od katere je nato tri člane izpustila.

To odkritje je reakcijo in komin- formiste silno razjarilo, saj so bili pre- križani njihovi načrti. Zato so začeli z raznimi natelecavji, ki kažejo, ka- ko hudo so bili prizadeti, ker so se jim izjalovile spletke. Ti podli hlapci imperialistov in Kominforma zato imenujejo teror upravičeno obrambo istrskega ljudstva, ki bi ga radi zopet pahnili v sužnost italijanske buržo- zije.

Odkritje teh terorističnih načrtov

Pekovski delavci so obnovili svoj sindikat

Nabrežinski občinski svet je svoj- čas sprejel resolucijo proti uporabi atomske bombe in jo poslal predse- stvu cone. V ponedeljek pa je župan na seji občinskega sveta prečital pismo predsednika cone Palutana ob- občinski upravi. V tem pismu pravi, da je nabrežinski občinski svet kršil do- ločbe člena 326 zakona o občinski u- pravi, ki določa, da občinski svet- valci ne smejo razpravljati na svojih sejah o političnih zadevah.

To pismo bi bilo naravnost smešno, če ne bi tako odkrito kazalo zapostav- ljanja našega ljudstva, saj je vsem znano, da v tržaškem občinskem sve- tu porablja vsako najmanjšo priliko, da uganjajo svojo šovinistično poli- tiko ter da zahtevajo priključitev k materi domovini. Sedaj pa se ti go- spod Palutani, ki prav gotovo sledi vsem sejam tržaškega občinskega sve- ta, kar nenadoma spomni, da občinski svet ne smejo razpravljati o politič- nih vprašanjih. Seveda, ta vpraša- nja naj bi bila prihranjena le za tr- žaško klerofašistično gospodo, sloven- ski okoličani pa naj bi bili vedno le poslušni hlapci, kakor so hoteli za časa fašizma. Predsednik cone se je pri tem prav gotovo spomnil latinskega pregovora: «Quod licet Jovi non li- cet bovi». Toda tudi čas takih prego- vorov je minul in naše ljudstvo ne bo trpelo nikakih diskriminacij in ne bo dopuščalo dvojnih meril: enega za tr- žaški občinski svet, drugega za pode- želske občine. Zato priporočamo go- spodu Palutanu, naj se prilagodi no- vemu času in naj premaguje podobne skušnjave, ki pač izvirajo še iz lepših starih časov, ko je bilo vsakomur do- puščeno, da se je znašal nad Slovenci in nad demokratičnim ljudstvom sploh.

je seveda silno ogorčilo istrsko delov- no ljudstvo, ki se je v Piranu zbralo na zborovanju in odločno protestiralo proti terorizmu.

Istrsko ljudstvo je priredilo tako demonstracijo tudi na škofijskem blo- ku v odgovor provokatorskemu zbo- rovanju, ki sta ga tostran bloka v Sko- fiji organizirala Jaksetič in Blažina in katerega se je udeležilo le nekaj desetih ljudi. Tema dvema službniko- ma italijanskega imperializma je ljud- stvo tudi jasno povedalo, da ne bo nikoli dovolilo, da bi prišli v Istru Scelbovi in De Gasperijski razbojni- ki. Obenem je na zborovanju zahte- valo, naj zaščita še poostri na blokih nadzorstvo, da se prepreči vse ma- hinacije na škodo ljudstva in tihotap- ljenje valute.

Zato je vse lajanje raznih Pandullov in Kolencov v listu «Unità» zaman, kajti časi D'Annunzijevih pustolov- ščin so za vedno za nami.

Čitajte in širite

LJUDSKI TEDNIK

Tudi letos si pojdejo otroci krepit zdravje v Slovenijo

Podporno društvo organizira s pomočjo ASIZZ tudi letos počitni- ške kolonije v Sloveniji za otroke od 6 do 13 let. Otroci bodo letovali v dveh izmenah. V Kranju, Lescah in Bovecu bodo zdravstvene kolo- nije, v Zgornji Siskli, Ptaju in na Viču pa navadne. Prva skupina o- trok odpotuje prve dni julija.

S počitniškimi kolonijami so tudi letos italijanski šovinsti razvili svoje špekulacije. V svojih koloni- jah v Italiji hočejo raznarodovati slovenske otroke. Tam jih učijo raznih nacionalističnih pesmic in podobno ter jih odtujujejo lastne- mu narodu. Zato se je tudi zgodilo, da so se nekateri slovenski otroci, ki so bili lani v italijanskih kolo- nijah, prepisali iz slovenskih na italijanske šole.

Letos so začeli po šolah vpiso- vati otroke za svoje zdravstvene kolonije pri čemer jim je seveda zdravje otrok zadnja skrb. Tako se tudi dogaja, da pošiljajo otrokom na dom pozive za te kolonije kar na podlagi lanskih šolskih zdravni- skih pregledov.

Pri tem je zanimivo, kakšno sta- lišče zavzemajo od tega vprašanja vidaljevci in Agnelettovi «demo- kratiči». Ti ljudje se trudijo, da bi šlo čim več otrok letovat v Italijo, da se ne bi «okužili» v Jugoslaviji. Da bi pa prikrili svoje protinarodno delovanje, zahtevajo, da mora spremljati slovenske otroke v Ita- lijo slovensko osebje. To je seveda podla hinavščina, ko vsi dobro ve- do, s kakšnim ciljem organizirajo italijanski šovinsti te kolonije.

Šovinsti pa niso imeli uspeha. Ko so starši zvedeli, da bo Podporno društvo tudi letos organiziralo ko- lonije v Sloveniji, so takoj zahte- vali, da se njihovi otroci zbršejo iz seznamov zdravstvenih kolonij v Italiji, v katere so jih vpisali v šo- lah. V teh šolah pa tudi zahtevajo od otrok, naj prinesejo plačilne li- ste svojih očetov. Za kolonije v Italiji bodo morali namreč starši plačati od 5000 do 10.000 lir soraz- merno s svojimi dohodki.

Akcija za vpis v kolonije v Slo- veniji zelo dobro napreduje. Pri tem ima mnogo zaslug ravno ASIZZ, ki na terenu pridno deluje. Po zaslu- gi žena so mnoge matere takoj sprevideli, kam merijo italijanski šovinsti s svojimi kolonijami. Zato matere v vseh okrajih odklanjajo vpis svojih otrok v te kolonije. V Dolini so na primer v šoli vpisali za kolonije mnogo otrok, pa so ma- tere povečini ta vpis odklonile. V Barkovljah hočejo iti v kolonije v Slovenijo vsi otroci, ki so bili že lani, in vse matere, ki so v prvem nasedle so izjavile šolskim obla-

TERORIZEM zadnje sredstvo obupancev

Kominformisti postajajo vedno bolj besni, ker vidijo, kako izgub- ljajo tla pod nogami. Vse njih histerično vpitje in pisanje rodi ravno nasproten učinek; množice vedno bolj spregledujejo ved- no bolj zapuščajajo vidaljevski ta- bor, ker jim postaja jasno, da jih Vidali vodi naravnost v Italijo.

Zato so se začeli zadnje čase zopet besneje zaganjati v vse, ne, ki so ostali zvesti revolucionar- nim tradicijam, zvesti razrednim interesom delavstva; v one, ki se neustrašeno borijo za resnico. To svojo gonjo so poostri zlasti pro- ti tov. Laurentiju, čigar borbene- nost in doslednost jim gre silno na živce. Ker jim pri tem niso bile dovolj besede, so se poslu- žili terorja.

Ko je tov. Laurenti prišel na uredništvo «Prograsa» v ul. Montecchi, so poslali kominform- misti iz drugega nadstropja na- denj žene, oborožene s črniki, ker si ti «kunaki» niso upali pri- sami na dan. Po tej «demon- straciji» nekaterih histeričnih fu- rij so pisali, da je že sama na- vzročnost «kriminallne bande v ti- skarni v ul. Montecchi za šentja-

kobsko ljudstvo pravo izzivanje, kakor je izzivanje kroženje titov- cev po mestnih ulicah». S tem so pozvali svoje skvadriste na obra- čunavanje z doslednimi demokra- tičnimi borci, pozvali so na teror.

Temu pisanju so se takoj odzva- li Vidalijski skvadristi z znanim pretepašem Morganom-Pinguinom na čelu. Napadli so tov. Lauren- tija opolnoči, ko se je vračal do- moy iz bara «Costarica», kjer ga je videl tudi urednik «Laborato- ra», zagrizeni Zidar.

Ta napad je seveda neposredna posledica hujškanja informbiro- jevskega tiska in je dokaz, da ni tržaškimi kominformistom ostalo drugega kot teror, škvadrizem in banditizem. To je najboljše potr- dilo njihove šibkosti in obnemo- gle jeze; dokaz, da se zaradi uma- zane politike njih vrste redčijo in krhajo, da so primorani poslu- čevati se sredstva obupancev, ne pa ljudi, ki imajo za seboj široke množice. Njih «šentjakobsko ljud- stvo», njih «množice» so malokre- vilni pobalini, ki jim je postalo pretepanje nekaj poklic. Toda vse to nič ne pomaga; njih barka pušča vodo in je ne reši noben terorizem.

Prva seja izvršilnega odbora OF

V ponedeljek 15. t.m. je bila prva seja izvršilnega odbora Osvobodilne fronte. Tov. Stoka Franc je podal po- litično poročilo. Dejal je, da je po- menila letošnja proslava prvega maja za OF velik uspeh, saj je pokazala, da se ljudstvo v vedno večjem števi- lu vrača na pravilno borbeno pot. O- menil je gonjo proti Istrskemu okrož- ju, odkritje orožja na parniku «Vet- tor Pisani» in propadlo izzivalno zbo- rovanje na škofijskem bloku, kjer sta Jaksetič in Blažina govorila komaj ne- kaj desetina ljudi. Dejal je, da bi KPI mnogo bolje storila, če bi reše- vala številna življenjska vprašanja ita- lijanskega delavstva, kakor pa, da vabi v Italijo Vidalijske hujškat ita- lijansko ljudstvo.

Glede bodočih nalog bo morala OF predvsem reševati stvarna življenjska vprašanja, s čimer bo pritegovala vedno večje število ljudi. Sledila je diskusija o poročilu, ki se je dotaknila mnogih vprašanj, kakor delovanja Kmečke zveze, organizacije tabora OF v Dolini, festivala prosvete, ki bo 11. junija na stadionu 1. maj, itd.

Izvršilni odbor je soglasno izvolil za novega organizacijskega tajnika tov. Boleta Stanislava. Končno je sprejel pozdrav «Primorskemu dnevi- niku» petletnici njegove ustanovitve.

Tržaški tramvajski promet je zadnje čase nekam zmešan. Vzrok temu je v prestavitvi dveh prog, ki sta doslej tekli ob obali preko železnega mo- stu nad kanalom. Ta most so sedaj zaprli, ker ga bodo preuredili oziro- ma razširili da bo bolj ustrežal prometnim potrebam.

Pet let „Primorskega dnevnika“

13. maja je poteklo pet let od-
kar je v Trstu izšla 1. številka
„Primorskega dnevnika“, glasila
OF tržaških Slovencev. Bil je
za tržaške Slovence to velik do-
godek, saj je služil že pred
mnogimi leti popolnoma zatrti
slovensko pisano besedo, na
Primorskem in je bil zato naš
dnevnik glasnik naše svobode,
ki smo si jo priborili.

Pet let „Primorskega dnevnika“ je pet let težke in vztrajne
borbe tržaških Slovencev za na-
cionalne in socialne pravi-
ce, in borbe vsega demokratič-
nega in delovnega ljudstva.
„Primorski dnevnik“ je vedno
stal prvi na braniku naših na-
cionalnih in socialnih pravic,
boril se je proti reakciji in
imperializmu, proti nacionalne-
mu in gospodarskemu zatiranju,
proti vsem, ki so nam odrekli
pravo do svobodnega življe-
nja. Od objave resolucije In-
formbiroja pa se je „Primorski
dnevnik“ z vso odločnostjo bo-
ril proti novemu kominformov-
skemu škvadrizmu, proti blate-
nju ljudske oblasti v Jugosla-
viji in coni B, za zmago res-
nice in pravice. Pri tem je bil
izpostavljen zagrizenim napa-
dom novih nasprotnikov, ki ni-
so štedili niti s fizičnim teror-
jem proti njegovim urednikom.
Kljub temu pa ni nikoli klonil
in je vztrajno nadaljeval svoje
borbeno poslanstvo.

Ob peti obletnici želimo tova-
riškemu „Primorskemu dnevniku“
obilno uspehov v njegovi
težki in pravični borbi in mu
objublamo, da ga bomo v tej
borbi vedno odločno podpirali
in mu stali ob strani.

minister, rekel: „Kdor se bo dotaknil
cone B, ta bo dobil svinca.“

Cona B je morda za fašista Lajola
italijanska zemlja, ne pa za resnične
Istrane. Najbrž bi se mu slabo godi-
lo, če bi šel to praviti Istranom in bi
ga zares naklestili, ne kot Pandula,
ki so ga prestrašili samo s kolom. Gle-
de svinca ni Pacclardi rekel točno
tako, čeprav je tako mislil. Toda be-
seda svinca je bila tako priljubljena
pokojnemu duhu, da se ji njegov zve-
sti opreda ne more nikakor odpove-
dati. Vsekakor čakamo Lajola na de-
lu; zadnjič je šel samo do Skofij, si-
cer pa mu lahko senator Spano pove,
da je celo tam precej vroče....

Na škofljskem bloku so namreč pre-
teklo soboto kominformisti na čast
Velja Spana; ki je prišel iz daljne
Kitajske, organiziral zbiranje. Ho-
teli so protestirati proti terorizmu. V
ta namen so pripeljali s seboj kakih
sto aktivistov in pretepečev iz Trsta,
ker so pač vedeli, da domačinov ne
bo. Od teh sto ljudi, jo je polovica
takoj popihala. Hud je moral biti po-
lom in velika zadrega pred Spanom,
če „Laboratori“ v ponedeljek tega
zborovanja sploh ni omenil in če ga
je „Unita“ omenila šele v torek. „U-
nita“ piše o tem tudi tole: „Kljub te-
mu sta tovariša Jaksetič in Blazina
govorila pri brbljavah.“

Kako je ta stavek nasičen z zgo-
dovino. Pomislite, Jaksetič novi Leo-
nida, ki odgovori zborovalcem om-
kraja bloka v coni B: „Borili se bomo
pa v temi...“

Urednike „L'Unita“ je silno razje-
zilo odkritje orožja na parniku „Ve-
tor Pisania“. Zato so zapisali tudi tole:
„Udar so morali napraviti so vsi
pravilni, ki veljajo pri kriminalnih
titofašističnih kretanjih. Na ladji so
našli orožje in propagandni material
(stare izvode „Messaggera Veneta“,
najbolj fašističnega in reakcionarne-
ga lista), da vzbudijo ogorčenje.“

Nerazumljiva logika. V istem stavku
pravi, da bi se morali „fašisti“ ogorči-
ti nad fašističnim propagandnim ma-
terialom. Tako nam je pisec vendarle
nehote milostno priznal, da se nismo
fašisti in da nas fašistični „Message-
ro“ še lahko ogorči. Kakšna široko-
grudnost.

ŽIVLJENJE IN BORBA

PO ANGLOAMERIŠKEM PODROČJU STO

DOLINA

V soboto 13. t. m. je prosvetna
zveza iz Trsta priredila Dolinčanom
knjižno razstavo ter jim tako omo-
gočila, da čim bolj spoznajo dobre
slovenske knjige. To jim je zlasti
potrebno sedaj, odkar so po komin-
formovskem razdoru ostali brez lastne
knjižnice. Razstava je obsegala stro-
kovna poljudnoznanstvena in lepo-
slovna dela, med katerimi so bile pre-
cej zastopane mladinske knjige. Ta-
ko je bilo preskrbljeno za bralce vseh
starosti in okusov. Otvoritev knjižne
razstave je privabila v dvorano pro-
svetnega društva veliko Dolinčanov,
ki so najprej pozorno sledili pred-
avanju o zgodovinskem razvoju slo-
venske knjige, nato pa naglo obsto-
pili tri doje mize obložene s knjiga-
mi in hiteli izbirati. Čeprav je bilo
določeno, da bodo knjige prodajali
šele naslednjega dne, in je bila ura
že skoraj enajsta zvečer, je morala
toda Dora Samec, ki je razstavo tudi
skrbno pripravila, takoj prijeti s pro-
dajo.

V zadnjem času smo opazili pri Do-
linčanah precejšnjo aktivnost pri pro-
svetnem delu. Najbolj postrtovalen
je pač pevski zbor, pod vodstvom
tov. Cvetka Marca. Velik uspeh je
žel zbor na svojih gostovanjih po Ju-
goslaviji in večkrat nastopa tudi
na radiu Jugoslovanske cone Trsta.
Dosele je štel zbor le 30 pevcev, zdaj
so se mu pridružile še pevke, tako
da šteje 48 članov.

Pred nekaj tedni so ustanovili v
Dolini dramsko družino, ki se že
marljivo vadi. Tudi na področju fizkul-
ture so se Dolinčani zdramili. Dočim
je lani nastopila le ena mladinka na
stadionu I. maja, je na letošnjem
prvomajskem nastopu sodelovalo že
okrog 30 telovadcev. Prav tako je zno-
va zaživela ženska organizacija; pri-
pravila je letos novoletno jelko, posla-
la svoje delegatke na kongres žena v
Trstu in zdaj ima že polno dela s pri-
pravami za otroške kolonije.

MAVHINJE

Naša vas slovi, kot nekaka „trdnja-
va“ dolarskih demokratov, vsaj tako
bi hotela „Demokracija“. Toda stvar
je drugačna. V zadnjem času je mar-
siško spoznal, kakšna je prava pot in
število članov OF je precej naraslo.
Mavhinjci so se namreč na lastne oči
prepričali, kako je v bratski Jugosla-

viji. Pred kratkim se jih je sedem ude-
ležilo sindikalnega izleta v Slovenijo
in so se vrnili navdušeni nad tem,
kar so v Jugoslaviji videli. Precejšnje
število Mavhinjcev je tudi šlo na
partizanski tabor v Lokovcu.

Vse to ne ugaja vaškemu gostini-
čarju, ki zmerja one, ki so šli v Ju-
goslavijo. Tudi učiteljica se jezi, ko
vidi, da se Osvobodilna fronta v
Mavhinjah krepi. Ob prvomajskem
nastopu je strašila telovadce, češ kaj
bi hodili telovaditi, ko pa mečejo na
stadion 1. maj bombe in je tam ne-
varno. Kljub temu pa je telovadilo
na stadionu 1. maj 7 Mavhinjcev.

Veliko „skrb“ za telovadce je po-
kazal tudi znani zagrizeni kominform-
mist iz Vižovelj, bivši „milite“ 59.
legije Camicie Nere v Sežani, ki je
bil še maja 1943 ranjen v nekem ra-
strellamentu v borbi proti partizana-
nom. Tudi ta je strašil telovadce iz
Vižovelj, naj ne hodijo telovaditi,
češ da na stadionu mečejo bombe.

VIŽOVLJE

Pri nas se delo Osvobodilne fronte
zelo lepo razvija. Število njenih čla-
nov je v Vižovljah in Sesljanu zelo
naraslo. Tudi prosvetno delo je oži-
velo.

Pred kratkim se je ponesrečil s ko-
lesom 17-letni Furlan Marij. Padel
je v bližini vasi in si zlomil nogo.
Vaščani mu želijo skorajšnje okre-
vanje.

NABREŽINA

Pri nas so nekateri ljudje, ki se ze-
lo ponašajo s svojim slovenstvom.
Trkajo se na prsa in pravijo: „Mi
smo samo Slovenci in nič drugega.“
No, marsikateri izmed teh „patrio-
tov“ se je kaj kmalu razkrinkal. Vsi
vemo, da borba za enakopravnost na-
šega jezika še vedno traja, da nam
na vsakem koraku to enakopravnost
oporekajo in da jo bomo dosegli le
s svojo odločno borbo. Kljub
temu pa so razni taki „Slovinci“ vlo-
žili pri občinski komisiji za trgovske
in obrtne dovolilnice vse prošnje raz-
zen ene samo v italijanščini. Vlož-
nih je bilo 23 prošelj za slaščičarne,
prodajo sladoleza, železnice, za mi-
zarstvo itd., od teh je vložilo prošnje
15 Slovencev.

Dolžnost nas samih je, da si pribor-
imo v nabrežinski občini svoje pravi-
ce še toliko večja, ker je tajnik

Italijan in dobivajo ljudje razna
pisma in sporočila od občine v ita-
lijanščini! Pri tem naj omenimo, da
so bile odpuščene tri slovenske urad-
nice, češ je preveč osebja, in da je
nato tajnik vzel v službo novo urad-
nico. Seveda je tega mnogo kriv žu-
panov oportunitizem, ki je za sloven-
ščino zelo mlačen, čeprav je od „edi-
noslovenske“ SDZ. Sušlja se celo, da
se župan za Nabrežino piše Kralj, za
predsedstvo cone pa Carli. Upajmo,
da gre le za kake hudobne jezike,
kajti kaj takega od stebra „Demokra-
cije“ vendarle ni pričakovati!

Ljudstvo tudi ni zadovoljno z javni-
mi zimskimi deli in pravi, da bi bilo
bolj pametno in koristno zgraditi ka-
ko stanovanjsko hišo, kakor pa trosi-
ti denar za javni vrt, ko pa je povsod
naokoli dovolj zelenja. Če pa so že na-
redili javni vrt, bi ga vsaj odprli,
ne pa da je zaprt. Naš župan vedno
pravi, „da gleda za ljudstvo“. Čemu
torej ni poskrbel, da bi asfaltirali
cesto pri sanatoriju, kjer se dviga to-
liko prahu, kar škodi bolnikom?

Zelo nezadovoljni smo tudi z ura-
dom za delo in z Enotnimi sindikati.
Nedavno od tega so pri pogozdova-
nih delih odpustili dva fanta in jima
zapisali na delavsko knjižico: „per
searso rendimento“, kar pomeni po
naše, zaradi lenobe. Med njima je
Dalibor Barič, ki ga vsi poznajo za
pridnega mladeniča.

Odpustili pa so ga zato, ker je pro-
testiral proti krivičnemu ravnanju
nekega „akapota“. Enotni sindikati pa
niso proti tej krivici prav nič prote-
stirali.

Prve dni maja so se nekateri brez-
poselni zglasili pri uradu za delo,
kjer so jim odgovorili, da vsaj za me-
sec dni ne bo nikakega dela. Naslednji
dan pa je prišel od nekega nek južnjak
in je takoj dobil delo pri gradnji „ca-
sermette“ ob kamnoseškem podjetju
„Montecatini“.

Pred dvema tednoma so prišli v Na-
brežino policaji „Celere“ iz Gorice in
imeli prijeteljsko nogometno tekmo
s civilno policijo. Po tekmi so začeli
izzivati ljudi in so peli: „O Italia del
mio cuore, tu ci vieni liberare“. To je
vse domačine ogorčilo in so jim dejali,
naj gredo osvobajati rajši Gibuti in
Tendo, kajti mi smo se že osvobodili
sami.

Naše ljudstvo v tem pogledu tudi
vedno bolj spregleduje, kam vodi vi-
daljevska politika. Številni poštini
zavedeni kominformisti so že ob kon-
gresu Vidalijske frakcije videli, da
vodi Vidali popolnoma italijansko po-
litiko. Zato so se že mnogi odvrnili
od vidaljevcev in se vračajo na pravo
pot, isto se dogaja tudi v Sempola-
ju. Vsem ostalim poštenim zavede-
nim tovarišem moramo pomagati, da
spoznajo resnico.

VELIKI REPEN

V poslednjem času se pri nas Vi-
dalijski položaji krhajo. Ljudje ne
poslušajo več redkih nestrpnih. Šte-
vilo članov OF narašča. Mnogo ljudi
je šlo tudi na partizanski tabor v Lo-
kovec.

Naši mladinci so zgradili igrišče za
košarko. Napravili so več kot 70 pro-
stovoljnih ur. Največ zaslug imajo
pri tem Purič Ludvik, Purič Alojz,
Skabar Emil, Skabar Silvester, Ska-
bar Edvard, Guštin Albin, Guštin La-
dislav iz Velikega Repna in Cola.

Ob tej priliki se je ponovno raz-
krinkal vidalijski občinski svetnik
Lazar. V občinskem svetu je govoril,
da je potreba podpreti športno in
prosvetno delovanje. Ob gradnji igri-
šča pa je dejal vozniku, ki odvažal
materijal iz kamnoloma, naj ne pelje

dveh vozov tega odvisnega materiala
na igrišče, čeprav je voznik že pristal
na to.

OPČINE

Openci se zadnje čase zelo čudimo.
Vsi vemo, da je bila Cebulova Katra
kandidatinja vidalijske frakcije za
tržaški občinski svet, vsi tudi vemo,
da je še vedno zelo aktivna. Vidali
vedno pravi, da je njihova glavna na-
loga odstranitev anglo-ameriških čet
ravno te dni pa je „L'Unita“ objavi-
la več člankov o stanovanjski krizi.
In glej. Katra rešuje to vprašanje
takole: svojo hišo je dala v najem
Američanom in dobiva za to 50.000 lir
na mesec. Tako se torej bori za od-
stranitev okupatorskih čet in za sta-
novanja delavcem. No, kaj bo rekel
k temu Vidali?

MEDJA VAS

Tudi iz naše vasi je šlo večje šte-
vilo fantov na partizanski tabor v
Lokovec. Vrnili so se vsi navdušeni
in nam pripovedovali, kako so se tam
zopet živeli v partizanska leta in v
partizansko borbo.

V zadnjem času se je začelo pri nas
vedno bolj krepiti delovanje OF in
njeno članstvo stalno narašča. Naši
kmetovalci se zanimajo tudi za Kmeč-
ko zvezo in se jih je do sedaj vpisa-
lo vanjo devet.

Naša vas je bila zastopana tudi na
prvomajskem telovadnem nastopu,
čeprav le z manjšim številom telo-
vadcev. Sklenili pa smo, da se bo to
število za prihodnji maj povečalo.

CVETKE iz tržaških listov DELO

„Delo“ se je zopet spravilo nad naš
list in se jezi, ker smo zapisali, da
je prvi maj pokazal redčenje komin-
formovskih vrst v Trstu, kar je seve-
da lahko opazil vsakdo na trgu Ga-
ribaldi. List pravi, da se je vidalijs-
ka povorka vila po mestnih ulicah
celo uro in pol.

Ne vemo, kako si pri „Delu“ zamis-
ljajo uro in pol. Najbrž so rabili toli-
ko časa, da so prehodili pot iz Ro-
jana na trg Garibaldi, kar pomeni, da
so hodili zelo počasi in da je bilo
njih število še manjše, kot smo si
mislili. Mi smo onega dne stali ob
pokritem trgu in opazili, da je trajal
mimohod povorke točno 30 minut,
kljub njenemu polževemu koraku.
Trg Garibaldi pa ni bil poln, čeprav
je bilo na njem precej ljudi, ki so
bili vse prej kakor pa delavci z raz-
redno zavestjo.

Isti list se zgraža nad dejstvom, da
je nekdo v našem listu napisal po-
moti pod neko sliko AFZ, namesto
ASIZZ.

Pomota je res neljuba, toda če bi
zapisali ASIZZ, bi tudi ne bilo ured-
nikom pri „Delu“ prav, ker bi rekli,
da se „izdajalci“ ne smejo posluževati
tega slavnega imena.

I' UNITA'

Slavni fašist Davide Lajola vsaki
teden osreči svoje čitatelje s kakšnim
uvodnikom kakor: „Pijade in Sforza“,
ali „Pacclardi in Tito“ itd. V prvem
članku je napisal, da mora italijan-
ska vlada služiti Ameriki tudi, če se
je treba zato odpovedati italijanskim
ozemljem. V drugem članku pa, pravi,
da je Pacclardi, italijanski vojni

Priprave za letošnji tržaški mednarodni velesejem so v polnem teku. Naša
slika kaže prostor ob koncu Ul. Rossetti, kjer bodo postavili razstavne pro-
store. Po mestu so razobesili že reklamne plakate. Seveda tudi tokrat ne
kre brez primerne doze italijanskega šovinizma in iredentizma. Jugoslo-
vansko državno zastavo so postavili tako, da so ji prekrili zvezdo, na častno
mesto kot zastave prirediteljev pa so postavili skupno tržaško in ita-
ljansko zastavo.

Kronika

V teku je borba za izpolnitev seivenega plana. Zadrugi sektor je plan izpolnil že preko 90%, privatni sektor pa okrog 60%.

1000 novih lahkih tovornih vagonov bo letos izdelala tovarna vagonov v Rankovičevu, s čimer se bo znatno povečal železniški tovorni promet v državi. Tovarna je začela izdelovati tudi težke 70 tonske vagoni.

V Sibeniku so dogradili novo obalo za izvoz gradbenega lesa. Nova obala je dolga 295 m in je najvišja na Jadranu. Tu pristajajo lahko največje prekomorske ladje.

V lajšeletnici 31. maja građe novo prekomorsko ladjo tipa 3. maja. Pozneje bodo zgradili še dve taki ladji po 4200 ton nosilnosti.

Ob dnevu zmage so predstavniki vlade in JA položili na grob neznanega junaka na Avali venec. Vlado je zastopal minister Džilas, JA pa načelnik generalštaba Koča Popović.

V Dolnji Lehtavi so izpolnili v aprilu mesečni operativni plan vrtnanja 110%, plan proizvodnje pa 107%. Iz starih delov garnitur pa so izdelali prvo domačo vrtno garnituro.

Za sekretarja oblasnega komiteja KPS za ljubljansko oblasť je bil z odlokom prezidija Ljudske skupščine LRS postavljen dosedanj minister za kmetijstvo vlade Ljudske republike Slovenije inž. Jože Levstik. Z istim odlokom je bil za kmetijskega ministra imenovan Simončič Franc. Za predsednika komiteja za komunalne zadeve LRS je bil imenovan inž. Tepina Marjan, do sedaj pomočnik ministra za gradnje.

Ob železnici v Sisku so pričeli graditi velikansko valjarno jeklenih brezvilnih cevli.

Z doma izdelanim padalom je član aerokluba v Skopju Stanko Skoberne postavil nov svetovni rekord v skakanju s padalom z majhne višine. Iz višine 100 m je v 2 urah in 43 minutah skočil dvajsetkrat.

V tekmovalstvu železničarjev sta dosegla strojnika Voje in Sinkovec novo zmago, ko sta prepeljala od Zaloge do Zagreba na 2 in pol km dolg vlak s 6.251 tonami.

Kolektiv rudnika živega srebra v Idriji bo 22. junija stalvil 450 letnico ustanovitve tega rudnika.

Podpredsednik vlade FLRJ in zunanji minister Edvard Kardelj je bil izvoljen za prvega častnega člana Filatelistične zveze Slovenije.

Pri delovnih akcijah jugoslovanske mladine bo letos sodelovalo nad 2000 mladincev iz inozemstva. Prijavili so se mladinci iz Norveške, Švedske, Francije, Nizozemske, Avstrije, Italije, Švice, ZDA in mladina naših izseljencev iz Belgije.

Ljudska skupščina Srbije je začela svoje redno 7. zasedanje.

V jugoslovanska letovišča bo letos prišlo brezplačno večje število otrok jugoslovanskih izseljencev iz Francije, Belgije in Nizozemske.

Ob proslavi pete obletnice slovenske kinematografije je bilo v Ljubljani ustanovljeno Društvo filmskih delavcev Slovenije.

Prihodnje dni se bo v južnih krajih Makedonije začela žetev ječmena.

Jugoslovanski pevci, ki so nastopili na mednarodnem tečaju v Belgiji, so osvojili vse prve nagrade.

V Beogradu je bil obsojen na smrt bivši žandarmerijski narednik in tudi član Nedeljevske policije Nikola Aralić, ker je sodeloval pri zločinskem umoru organizacijskega sekretarja CK KPJ Djura Djakovića ter sekretarja Rdeče pomoči Jugoslavije Nikole Hecimovića v noči od 20. na 21. april 1929.

V petih letih obstoja letalske zveze Jugoslavije si je okoli 30.000 njenih članov pridobilo osnovno letalsko izobrazbo.

En dan v NOVI GORICI

VELIK GOSPODARSKI NAPREDEK NASTAJAJOČEGA SOCIALISTIČNEGA MESTA

S krivično mirovno pogodbo je bila našim primorskim pokrajinam, Vipavski Trnovski planoti in gornjesoski dolini odtrgana Gorica, naravno prometno, upravno in gospodarsko središče teh pokrajin. Italijanski imperializem je s pomočjo zapadnih sil tako v malem zadostil svojim sicer velikim apetitom po slovenski zemlji, pripravil pa je s tem k Italiji priključeni Gorici gospodarski polom, ki je z dneva v dan vidnejši in ki ga ne morejo zaustaviti nobeni umetni ukrepi, kakor so proglasitev proste cone itd. Še manj pa nacionalistični izpadi, ki jih od časa do časa doživlja Gorica v zameno za gospodarski napredek. Dejstvo, da je danes Gorica pod Italijo popolnoma mrtvo provincialno mesto, brez onega živahnega vrvenja, ki so ga povzročali slovenski ljudje iz okolice dokazuje, da je mesto zrastle zaradi dežele, da pripada torej deželi in da je potem takem slovensko in samo slovensko.

Toda spričo nastalega položaja in spričo dejstva, da so vse te pokrajine postale sestavni del države, ki kot celota gradi socializem, to se pravi boljše življenje svojim narodom, bi bilo nes pametno in škodljivo tožiti na usodo Gorice, češar se je v polni meri zavedalo tudi prebivalstvo Vipavske, gornjesoske doline, Solkana itd. V okviru jugoslovanskega petletnega gospodarskega plana in s pomočjo velikih investicij vlade ter s popolnim razvijanjem vseh lokalnih produktivskih sredstev, so si ljudje ob stari Gorici začeli graditi Novo Gorico, ki že danes v svojih začetnih obrih kaže, da bo v kratkem času na tem naravnem prometnem stikališču vseh prej omenjenih pokrajin zraslo novo socialistično mesto - ponos delovnih ljudi.

V tej naši veri nas je še posebej utrdil obisk industrijske obrtne razstave goriškega okraja v Solkanu. Ne glede na kvaliteto razstavljenih predmetov, ki v ničemer ne zaostajajo za kvaliteto inozemske produkcije sličnih predmetov, nas že samo število razstavljenih stvari ter raznovrstnost gospodarskih panog, ki delujejo in se razvijajo na tako majhnem obsegu kot ga predstavlja en sam okraj, prepričuje, da so temeljni planske gospodarske politike čvrsti, da gre v resnici za maksimalno izkoriščanje vseh obstoječih pogojev in možnosti in da vse to v resnici predstavlja pravi delovni polet za dosego čimprejšnjega blagostanja.

Glavne značilnosti te pomembne gospodarske manifestacije so: lesni izdelki svetovno znanih solkanskih mizarjev, katerih produktivske mo-

nosti so se z otvoritvijo velikega lesnoindustrijskega kombinata v Krombergu močno povečale; izdelki cementarne v Anhofu ter združenih opekarn tam okrog Volče drage; suhoročni izdelki iz trnovskega gozda; produkcija vipavskih in briških viničarjev; mirinskih in tolminskih čevljarjev; v nič manjši meri pa krasno se razvijajoča lokalna industrija poljedelskih in drugih strojev. Posebne zanimivosti razstave so: dva velika sočno izdelana soda, ki držita po 6200 l; nova naprava za nakladanje hlodov v Trnovskem gozdu, ki prihrani 60 odst. delovne sile; iz domačih surovin izdelan azbest, ki omogoča boljše kvaliteto cementa, kot pa ga je pred vojno izdelovala anhovska cementarna; lepota vseh vrst in dimenzij, ki predstavljajo nov produkt anhovske cementarne; izdelki okrajne mehanične delavnice, ki izdeluje nadomestne dele za avtomobile in kompletno izdelan avtomobilski pogonski sistem; ventilator za separacijo azbesta, ki ga je ta mehanična delavnica izdelala za tovarno azbesta v Korolaču v Srbiji, ker Českoslovaška že izdelanega, naravnega ventilatorja ni hotela poslati; tolminski mlečni produkti, predvsem

sir. Novost je na tolminskem izdelan ementaler. Zanimivi so še izdelki čipkaric iz Cepovana, ki se kosajo z onimi iz Idrije, izdelki tovarne pletenin v Sežani, kajak; čolni solkanske produkcije, ki so jih došle v državo uvažali za drag denar in končno več garnitur krasnega pohištva serijske in posamezne izdelave.

Skupno razstavlja več kot 100 razstavljalcev, po udeležbi in kvaliteti prevladuje državni sektor, lokalna industrija, in zadrugi sektor in lepa in pomembna pa je tudi udeležba samostojnih obrtnikov in producentov.

Ko smo se preko Rafuta vračali proti Trstu in gledali na obe Gorici, staro in novo, ki sta se razprostirali pod nami, ko smo z višine še enkrat občudovali mogočne stavbe, ki rastejo in v katerih že stanujejo novi prebivalci bodočega velikega socialističnega mesta, ko smo iz daljave gledali veliki pravkar otvorjeni lesni kombinat, smo se vračali zadovoljni in ponosni.

Zadovoljni, ker smo videli nov napredek naše domovine in ponosni v zavesti, da ni težav, ki bi se mogle kot nepremagljive postaviti na pot našim junaškim delovnim ljudem.

Zveza sindikatov Jugoslavije izstopila iz Svetovne sindikalne zveze

Na svojem zasedanju je plenum centralnega odbora Zveze sindikatov Jugoslavije sklenil, da Zveza sindikatov Jugoslavije izstopi iz SSZ. Plenum je sklenil, da prekine vsako zvezo s SSZ, dokler ta v temeljih ne spremeni svoje sedanje politike o vprašanjih mednarodnega sindikalnega gibanja, kakor tudi dokler ne spremeni stališča do Zveze sindikatov Jugoslavije. Plenum je tudi izjavil, da Zveza sindikatov Jugoslavije ne bo pristopila v nobeno od sedanjih mednarodnih sindikalnih organizacij.

V poročilu, na podlagi katerega je bil sprejet ta sklep, je med drugim rečeno: Svetovna sindikalna zveza se izkorišča za klevetniško kampanjo proti socialistični Jugoslaviji. Na zasedanje, ki bo ta mesec v Budimpešti, sploh ni bil povabljen jugoslovanski predstavnik Djuro Salaj, ki je bil na II. kongresu SSZ v Milanu, v juliju 1. 1948 izvoljen za člana izvršilnega odbora, Jugoslo-

vaški predstavnik ni bil povabljen niti na zasedanje izvršilnega odbora SSZ, ki se vrši te dni.

Tako postopanje današnjega vodstva SSZ dokazuje, da vodilni organi SSZ nametajo, da bi obsodili in razveljavili sklep sekretariata o prekinitvi odnosov z Djuro Salajem in jugoslovanskimi sindikati, ki nasprotuje statutu, odobravajo in sprejemajo to protidemokratsko stališče in metode sekretariata.

Pred delavskim gibanjem vsega sveta je treba ugotoviti, da vodstvo SSZ ne spoštuje več volje in razrednih interesov mednarodnega delavskega gibanja, pač pa predstavlja birokratski aparat zunanje politike neke države in je zato postalo ovira za razvoj mednarodnega razrednega sindikalnega gibanja.

Zveza sindikatov Jugoslavije se bo v skladu z interesi mednarodnega proletariata, ki jim je vedno ostala zvesta, tudi v bodoče borila proti izkoriščanju mednarodnega sin-

OB TEDNU MATERE IN OTROKA

OTROCI - NAŠA BODOČNOST

Nikjer ne skrbe za otroka in mater tako kot skrbe zanju v socialistični Jugoslaviji

Po vsej Jugoslaviji so v teh dneh velike priprave za Teden matere in otroka, ki ga praznujejo že od leta 1947, dalje po stari tradiciji tiste dejavnosti naprednih ženskih organizacij, ki je bila zvezana z določenimi drevi, posvečenimi materi in otrokom. Teden matere in otroka je predvsem vidna manifestacija vseh naporov ljudske oblasti in množičnih organizacij za otroke. Te napore zdaj še pojačujejo in obračajo posebno pozornost na tista vprašanja zaščite matere in otroka, na katere včasih v borbi za industrializacijo in elektrifikacijo pozabljajo. Obenem poskrbe v Tednu matere in otroka za čim večjo zabavo in veselje najmlajših.

Jugoslavija je ena tistih socialističnih držav, ki je med prvimi uredila položaj otroka in matere ter žene nasploh. Ustava in mnogi drugi zakoni ter uredbe zagotavljajo ženi materi in nedoletnemu otroku

posebno zaščito. Država izplačuje ogromne vsote za otroške doklade, do katerih ljudje v stari Jugoslaviji niso imeli pravice; tudi poročniške podpore so nova stvar.

Zanimivi so podatki, ki govorijo o ustanovah za matere in otroke. Leta 1939. je bilo samo 25 posvetovalnic za noseče, lani pa jih je bilo 337. V posvetovalnicah je iskalo zaščite v razdobju od 1932. do 1936. leta samo 4405 od preko 2,2 milijona rojstih žensk; danes prihaja v posvetovalnice nad sto tisoč žena letno. Pred vojno je bilo 29 poročnišnic s 638 posteljami, sedaj jih je 240 z 2.570 posteljami. Otroških jaski je bilo 1939. leta 3; sedaj jih je 240 z okrog 5.000 otroki. Humanitarne organizacije so vzdrževale 6 domov za učence v gospodarstvu; danes pa je v domovih 34 tisoč dečkov in deklic.

Množične organizacije in ljudska oblast so poslali lani na letovanje na 100.000 otrok najbolj zaslužnih delovnih ljudi ter takih, ki jim je bila potrebna okrepitev.

Na področju otroške zaščite so bile med lanskim in letošnjem Tednom matere in otroka doseženi veliki uspehi. Izdani so bili pomembni zakonski predpisi, ki ščitijo delovno ženo in mater. Zvezna vlada je v letošnjem proračunu samo za vzdrževanje ustanov za preskrbo, nego in vzgojo otrok dodelila 2.303.842.000 dinarjev. V vedno večjem številu odpirajo na vasi sezonejske jaski in vrtnice. Na štirimesečnih tečajih se je izučilo za negovalke in vzgojiteljice okrog 2.000 zadrugnic. To dokazuje, da posvečajo hkrati s socialistično preobrazbo vasi vedno več skrbi otrokom na vasi in njihovim materam. Vsi ti uspehi so bili doseženi ob vsestranskem podpori Partije in vlade. Saj je to. Tito v svojem lanskem govoru pionirjem poudaril, da skrbstvo za mater in otroka ne sme biti več kampanja; marveč stalna naloga. In v deklaraciji vlade FLRJ pred novo izvoljeno Ljudsko skupščino je ponovno opozoril na vzgojo otrok predšolske dobe.

Vse organizacije, zainteresirane na zaščiti matere in otroka, se bodo v tem tednu še z večjo vno posvetile svojim nalogam, med katerimi bi bile poglobljene naslednje: borba proti obolenju in umrljivosti otrok z vzgojo in poučevanjem mater; skrb za boljšo prehrano in preskrbo. Pravilna vzgoja otrok, pomoč delovni ženi in materi, razširitev mreže ustarov, zboljšanje odnosa do delovne matere in borba za spoštovanje zakonskih predpisov.

Po vsej državi so si množične organizacije ter zdravstvene in vzgojne otroške ustanove, podjetja, kmečke delovne zadruge itd. napovedale v Tednu matere in otroka tekmovalstvo ter s tem vzbudile odgovorni odnos do vprašanj mater in otrok. Seveda terjajo ta vprašanja trajno skrb vse skupnosti in zagotavljajo prenekateri materi stvarno izboljšanje. Tako je na pr. Poverjenstvo za preskrbo v okraju Murska Sobota sklenilo, da bo odsej skrbelo, da bodo matere in otroci dobivali živila ter obleko pravčasno in v zadostni meri. Poverjenice posameznih oddelkov Mari-borskih tekstilnih tovarn so se zavezale, da ugotove težka vprašanja mater, ki so tamkaj zaposlene itd. itd. Če bodo vsi tekmovalci vestno izvršili naloge, ki so si jih zastavili, bo Teden matere in otroka mnogopomagal k lepši bodočnosti jugoslovanskega otroka in žene.

dikalnega gibanja za kakršno koli hegemonistično in protidemokratsko politiko ter se bo še nadalje dosledno borila za mednarodno sindikalno enotnost na podlagi dejanske in popolne enakopravnosti vseh razrednih sindikalnih gibanj v svetu.

Jugoslavija-svetilnik upanja za napredno človeštvo naše dobe

«Spanija je dala znamenje tisočim ljudem iz vsega sveta in v času težkih preizkušenj so prišli branilci, najsvetejših stvari človeštva, da bi se borili z nami. To je bil svetel primer revolucionarne solidarnosti in čistega, prostovoljnega, junaškega in demokratičnega internacionalizma. Jugoslovansko ljudstvo je tedaj častno prišlo na pomoč. To potrjuje 1192 borec, od katerih jih je padlo 600, 200 pa je invalidov. Spanci svobodno zavesti tega nismo pozabili.

Zalostne in odvratne dolžnosti in discipline silijo nekatere, da so zadušili svojo vest, da bodo mogli pozabiti to. Jaz ne bi mogel pozabiti nikogar tistih, ki so se častno borili v naši državi in ki so danes še vedno španski republikanci. Nisem pozabil, da mi je rekla La Passonaria pred mojim potovanjem v Češkoslovaško februarja 1. 1948: «Tam boš našel v simpatijah, s kakršnimi te bodo sprejeli naši prijatelji in v njihovih dejanjih, del Spanije. Toda več toplote in več podobnosti z nami, vernejšo sliko naše borbe boš videl tist dan, ko boš prišel v Jugoslavijo. Ni še prišel tisti dan, toda že sedaj, ko pišem to pismo, vem, da je La Passonaria imela prav.

Vem, da je 1941 jugoslovansko ljudstvo začelo svoja velika dejanja pod vodstvom Tita in da ste mnogi odšli iz Francije v svojo domovino, da bi nadaljevali obrambo Madrida in bitko na Ebru.

Vem, da ste v štirih letih junaško branili neodvisnost Jugoslavije, vem, kaj ste v tem času pomenili za svojo domovino. Vem tudi, kaj ste prej pomenili v svetu: svetel, navdihujoč primer in veliko upanje.

Vem, da se vam je čudil ves svet in da ni bilo vzvišenejšje besede kot je bilo vaše ime za komuniste vsega sveta.

Vem, kaj ste storili pozneje in poznam navdušenje, s katerim ste zagrabili kladivo in plug takoj prvi dan po osvoboditvi. Poznam velikopoteznost vaših načrtov, enotnost in navdušenje, s katerim delate za njihovo uresničitev. Končno mi je znano, kako ste jasno razumeli svojo pravico do neodvisnosti, in poznam vaše pravično, čudovito in odločno stališče, s katerim ste jo branili in navdušenje, s kakršnim ste začeli preobrazbo svoje domovine na poti v socializem ter mirno, skoraj junaško vztrajnost, s katero nadaljujete svoje delo in se ne pustite prestrašiti od težav.

Ljudje, ki se imenujejo komunisti, vas žalijo in obtožujejo največjih zločinov. Kar me najbolj boli, in prepričan sem, da tudi vas, je,

VEDNO VEČ JE NAPREDNIH LJUDI V SVETU, KI SPOZNAVAJO UPRAVICENOST, DOLŽNOST IN GLOBOKI POMEN BORBE JUGOSLOVANSKIH NARODOV ZA NEODVISNOST IN ZA ENAKOPRAVNE ODNOS MED SOCIALISTIČNIMI DRŽAVAMI. VEDNO VEČ JE ONIH, KI DVIGAJO SVOJ GLAS V OBRAMBO TE VELICASTNE BORBE HEROJSKIH JUGOSLOVANSKIH NARODOV IN NJIH REVOLUCIONARNEGA VODSTVA, VEDNO SIRSE SO VRSTE NAPREDNIH LJUDI V SVETU, KI V SVOJIH DRŽAVAH IN V OKVIRU SVOJH NAPREDNIH GIBANJ SLEDE ZGLEDU IN BORBI JUGOSLOVANOV. MED TE BORBE SE JE OD VSEGA POČETKA UVRSTIL TUDI BIVSI ČLAN CENTRALNEGA KOMITEJA KOMUNISTIČNE PARTIJE SPANIJE IN DO RESOLUCIJE ODGOVORNI UREDNIK CENTRALNEGA PARTIJSKEGA GLASILA «MUNDO OBRERO», FELIX MONTIEL, KI JE POSLAL BIVSIM JUGOSLOVANSKIM BORCEM V SPANIJU ODPRTO PISMO, V KATEREM OBSOJA SEDANJO INFORMBIROJEVSKO GONJO PROTI JUGOSLAVIJI. V TEM PISMU PRAVI MED DRUGIM:

da so hoteli oblatiti slavo vaših padlih v Spaniji prav po glasilu «Mundo Obrero» in njegovih sodelavcih, ki so obrekovanjem prilili mnogo žolca in podlosti. S tem pismom bi Vam rad povedal, da so še in da bo vsak dan več španskih komunistov, ki bodo odgovorili na žalostno krivico, ki Vas ne more zadeti, in Vam poslali tovariške pozdrave, topel stisk roke, izraze vdčnosti, simpatije in neraz-

družnega bratstva. Če ste bili več-raj zglede vojakov partizanov za osvoboditev Jugoslavije, ste danes prav tako zglede kot graditelji socialistične države v težkem, pretežkem in dramatičnem položaju. V katerem prihaja še bolj do izraza kakovost in zasluga vaših naporov. Za napredno človeštvo naše dobe se spreminja Jugoslavija v svetilnik upanja, v luč, ki se prižiga prav v času, ko je bilo videti vse

temno in ko je človeški duh že pričel kloniti. Jugoslavija je močan kačipot, razlog za optimizem, dragocena izkušnja; od njenega uspeha so morda odvisne presenetljive spremembe v ostalem svetu. Za sedanjost svet ste to, kar je bila Spanija za svobodne ljudi 1. 1938. Vaša stvar ni zasebna stvar vaše ga ljudstva ni navaden spor med določenimi partijami in vladami — to je stvar milijonov ljudi z vseh strani sveta. To je velikansko delo s svetlovnimi posledicami, to je globoka kriza, ki odmeva v duši vseh narodov. Od rešitve te krize je prav gotovo odvisna socialistična prihodnost človeštva.

SVETU JE POTREBNA JUGOSLOVANSKA ZMAGA. TRDNO SEM PREPRICAN, DA JUGOSLAVIJA NE BO KLONILA, SAJ STE MOČNI, SAJ IMATE PREKALJENE ZIVCE, SAJ VAS VODNO POGUMNI LJUDJE IN KER VAS BO SOLIDARNOST SVETA SPREMLJALA DO TISTEGA DNE, KO BO ZGODOVINA ZAZNAMovala DOKONČNO ZMAGO VAŠE HRABROSTI!

BORBA proti Kominformu

THOREZ DOBIVA SIVE LASE

Se v začetku prejšnjega leta je šel kominformovske podružnice v Franciji Thorez izjavil, da «titizem ni nobeno vprašanje v KP Francije». Danes dela seveda to vprašanje Thorezu sive lase. Resnica o Jugoslaviji je že toliko odrhla med francosko ljudstvo, da je KPF ne more več dušiti s pritiskami niti z birokratskimi administrativnimi ukrepi in še manj seveda s terorističnimi akcijami. OK KPF je zdaj nedavno posebne direktive, ki so vse naperjene proti širitvi «titizma» in simpatij za Jugoslavijo. V eni izmed teh direktiv je rečeno: «Zigostati je treba pošiljanje delegacij v Jugoslavijo, jih onemogočiti, bdeti je treba nad aktivnostjo sovražnika v Seini, Rhonu, Isere, Marne et Moselle. Pas de Calais itd. V smislu teh direktiv so informbirojevski agenti preprečili v Parizu predavanje novinarja Luisa Dalmasa, ki se je vrnil iz Jugoslavije, za katero so ga naprosili študenti filozofske fakultete. Temu se pravi po naše — strah pred resnico.

BUDIMPEŠTANSKI RADIO SE TOLAZI

Ko je v Jugoslaviji izšla uredba o reduciranju nadsejavnega osebja pri administrativnih poslih, je budimpeštanski radio to uredbu tolmačil s brezposelnostjo, ki naj bi vladala v Jugoslaviji. Čeprav je že vsem na svetu znano, da je v Jugoslaviji veliko pomanjkanje delovne sile in čeprav vedo to tudi madžarski kominformisti, so se ti tako smešnega tolmačenja poslužili zato, da potolažijo madžarsko ljudstvo. Češ pogledate: saj ni brezposelnosti samo pri nas, saj je tudi v Jugoslaviji. Dejstvo je namreč, da je v svojem govoru na zasedanju CK madžarske partije sam Rakosi izjavil, da je v industriji okrog 60.000 v poljedelstvu pa skoraj 200.000 brezposelnih delavcev.

KOMUNIZEM NI IZVOZNO BLAGO

Znana švedska pisateljica Marija Snerstedt, predsednica Združenja švedskih književnikov in stara borka za napredne ideje, je v svojem prvomajskem govoru v štokholmskem predmestju Klarteju izjavila: Komunizem ni izvozno blago, kakor menijo mnogi komunisti. Moja želja je zato, da bi imeli na Švedskem samo eno socialistično stranko, svobodno in neodvisno od Moskve in Informbija, kakor je to komunistična partija Jugoslavije. Zdi se mi, da ima maršal Tito uspehe s svojo neodvisno linijo. Naknadno je pisateljica še izjavila da ima podatke, da je mnogo ljudi v naprednem taboru Švedske enakega mišljenja.

KOMINFORMIZEM BANDITIZEM

Kominform se je omadeževal z novim okrutnim zločinom. Po večmesečnem strahovitem mučenju je v češkoslovaških zaporih 28. aprila umrl predsednik organizacije Ljudske fronte Jugoslovancev v Pragi Dimitrijevič Dimitrijevič, ki je bil aretiran lani 17. decembra ob razpustu te organizacije.

Pokojni Dimitrijevič je užival zelo velik ugled ne samo med Jugoslovanci temveč tudi med Čehi. Cenili so ga kot poštenjaka, dobrega domoljuba in človeka, ki je bil globoko vdan ideji poglobljanja bratskih in prijateljskih odnosov. Češkoslovaški ljudje sedaj obsojajo ravnanje policije, ki se po svoji okrutnosti nič ne razlikuje od metod, s katerimi so med vojno Nemci mučili antifašistične borce in domoljube. To kaže do katere mere so informbirojevci zmožni priti v svojem prizadevanju, da bi stril duh jugoslovanskih državljanov in omajali ljubezen in zaupanje v svojo socialistično domovino.

KOMU JE NAPOTI mir na Balkanu

Zadnje grške volitve so pokazale, da je grško ljudstvo proti politiki, ki so jo vodili Tsaldarisovi populist. Demokratičnejša vlada v Grčiji, ki je prenehala s tradicionalno zatiralno politiko grških monarhofašistov znotraj države in avanturistično politiko svojih sosedov; vse to je bil vzrok, da so nastali pogoji normalizacije grško-jugoslovanskih odnosov.

Toda s tem novim položajem niso zadovoljni niti poraženi populist, ki hočejo v grškem parlamentu zavirati Plastirasa niti zastopniki sovjetske politike, ki so z novim položajem v Grčiji izgubili priljubljeno sredstvo za razne intrige, protijugoslovanske manevre itd.

Posebno nalogo pri teh sovjetskih namenih ima seveda zopet CK KP Grčije. Medtem, ko je CK KP Grčije trdil po volitvah, da je grško ljudstvo zmigalo na volitvah kljub 300.000 glasovom grških vojakov in nezastisljivemu terorizmu, in da je «pomirjenje v Grčiji življenjskega pomena za državo, ker imajo od vojne in razdvojenosti ljudstva koristili samo njegovi sovražniki», je sedaj nenadoma ubral drugačno pesem. Zahariades in njegovi informbirojevski agenti hočejo to pomirjenje preprečiti in nenadoma so pričeli razširjati vesti o «tajnem sporazumu med Titom Plastirasom proti teritorialni integriteti Grčije». Seveda ne manjkajo vesti o razdelitvi Albanije med FLRJ in Grčijo itd.

Po eni strani napadajo Jugoslavijo, po drugi pa sami normalizirajo odnose z državami, ki se po svoji notranji strukturi mnogo ne razlikujejo od današnje Grčije. Zdi se, kot da bi bilo sovjetski propagandi žal, da je moral Tsaldaris oditi, ker je v njegovem odhodu vzrok zboljšanje odnosov med FLRJ in Grčijo.

Zlasti so imeli kominformisti veliko opravka s problemom grških otrok, čeprav jim je dobro znano, da se bo Jugoslavija držala resolucije OZN, za katero so glasovali tudi sovjetski zastopniki in ki predvideva, da se otroci pošljejo tja, kamor njihovi roditelji ali bližnji sorodniki žele. Tako je ugodil jugoslovanski Rdeči križ zahtevam grških roditeljev, ki žive v Avstraliji in Franciji. Pripravil je tudi skupino otrok za odhod k staršem v CSR. Vendar CSR od sedaj po štirikratnih intervencijah še ni hotela odgovoriti, če hoče te otroke sprejeti ali ne.

Sovjetom je pač žal, da ne morejo v tem primeru več ribariti v kalnem. Zaleževanje njihove propagande jih še bolj razkrinkuje. Ponesrečenost te gonje pa nam kaže, da bodo njihovi poizkusi ostali brez rezultatov.

MORSKO RIBIŠTVO v tehničnem in gmotnem napredku

Kakor vse gospodarske panoge v Jugoslaviji, tako je tudi morsko ribištvo napravilo v kratki povojni dobi velik korak naprej. Pred vojno je večina ribičev lovila ribe z najpreprostejšimi sredstvi. Organizirane trgovine z ribami v stari Jugoslaviji ni bilo. Primitivno opremljene tovarne niso mogle predelovati večjih količin rib. Dogajalo se je celo, da so morali ribiči zmetati ribe nazaj v morje, ker jih niso mogli prodati.

Napredek po vojni je bil nagel. Že leta 1945 je bilo v Dalmaciji 29 ribiških zadrug, letos pa ima 106 zadrug že 40 odst. celotnega ribiškega orodja. Lani je dosegel plan proizvodnje 156,3 odst., čeprav je bil za 20 odst. večji od plana privatnega ribiškega sektorja. Zadrug so si preskrbele posebne moderne mreže, s katerimi ujamejo 802 odst. več rib kakor z navadnimi. Medtem ko so bili prej pogosti primeri, da ribiči sebe in svojih družin niti preživljali niso mogli, znašajo sedaj njihovi letni dohodki do 120.000 din na osebo, razen tega pa dobivajo še prispevke v naravi.

Državni ribolovni sektor v Kamižu in v Zadru se je tudi močno okrepil. Njegova podjetja imajo 14 večjih motornih ribiških ladij za ribolov na

odprtem morju, v raznih domačih ladj. jedinicah pa so zgradili že 30 ribiških ladij. Za pospeševanje morskega ribolova je država zagotovila gmotna sredstva, država organizira odkup in trgovino z ribami ter gradi industrijo ribiških potrebščin in tovarne za predelovanje rib. Tako so v Dalmaciji obnovili vse tovarne sardin, ki so bile med vojno hudo poškodovane, 1. maja pa je začela obratovati v Zadru največja in najmodernejša tovarna za predelovanje rib v državi. Zgradili so tudi dve hladilnici, katerih vsaka drži 16 vagonov rib.

Vzporodno z napredovanjem ribolova deluje v Splitu zvezni Institut za oceanografijo in ribarstvo, ki na znanstveni podlagi proučuje možnosti bolj intenzivnega izkoriščanja ribjega bogastva.

Ce vse to primerjamo s položajem predvsem naših slovenskih ribičev v Trstu in sploh con A, ki so podvrženi favoriziranju italijanskih ribičev in hudemu izkoriščanju prekupčevalcev, žele vidimo, kakšne prednosti uživa delovno ljudstvo v državi, kjer gospodari samo po socialističnih načelih.

OMORIKA drevo, ki raste samo v Jugoslaviji

Na meji Srbije in Bosne, kjer si bistra zelena voda Drine utira pot skozi ozke in globoke soteske s strmimi pečini raste posebna znamenitost naše države, iglasto drevo omorika. To redko drevo, ki raste samo v naši državi, se je skrilo tja, kamor človek zelo težko pride. Raste namreč po strmih pečinah ali sredi težko dostopnih gozdov, kjer je še zdaj kraljestvo medvedov.

Kako pridemo do omorike? Prvi dan bi prispeli z avtobusom iz Učica v Perućac, drugi dan bi prišli peš ob Drini po derentski soteski do vasi Raspišta, tretjega dne pa bi se napotili v gozd in če bi imeli dobrega vodnika, bi zagledali to čudno drevo. Omorika je kot rečeno iglasto drevo z ozko koničasto krono, ki jo zagledaš že od daleč. Njene veje so zelo kratke in na

vrhu stisnjene. Vrh drevesa je košat in na njem visi mnogo storžev, ki pa so dolgi samo 3-6 cm.

To redko vrsto iglavcev je okril leta 1877 eden največjih naravoslovcev in neutrudljivi raziskovalec našega rastlinskega sveta dr. Josip Pančić. Ljudje so mu pravili o čudni vrsti iglavcev in slišali je tudi ime omorika. Minilo pa je več let, preden se je napotil s svojimi štirimi učenci v gozdove, kjer je blizu vasi Zaobine znanstveno proučil in opisal to vrsto iglavcev in ugotovil, da je znanost dotlej še ni poznala. Šele pozneje je ugotovil, da je bila omorika v pradavnih časih, ko človeka še ni bilo na zemlji, po naših krajih mnogo bolj razširjena, kakor je zdaj. Pozneje je podlegla vremenskim spremembam, ki ji niso ustrezale. Zdaj pa raste pri nas kot živ spomenik pradavnih časov, kot ostanek rastlinskega sveta, ki ga ni več. Naši naravoslovci so po pravici ponosni, da imamo tako naravno redkost, saj je v Evropi malo držav, ki bi imele posebne vrste dreves.

Turške metode albanske diplomacije

Albanska diplomacija je na svojo noto, ki jo je pretekle dni poslala jugoslovanski vladi, prejela sedaj zaslužen odgovor jugoslovanske vlade. V jugoslovanski noti je opisano, kako je albanska vlada preko svojih organov v polovici 1. 1948 začela izvajati najhujšo diskriminacijo in teror proti članom jugoslovanskega poslaništva v Tirani. Vse te barbarske mere albanske vlade so v popolnem nasprotju z vsemi mednarodnimi običaji, ki doslej v zgodovini odnosov med civiliziranimi deželami niso bili poznani. Cilj takega postopanja albanske vlade je poslabšati obstoječe slabe odnose ter popolnoma onemogočiti delo jugoslovanskega poslaništva v Albaniji.

Pismene in ustmene intervencije jugoslovanske vlade niso zalegle. Albanska vlada je nasprotno v poslednjih dneh podvela še bolj drastične ukrepe proti jugoslovanskemu diplomatskemu zboru v Albaniji in praktično onemogočila gibanje posameznih članov poslaništva izven središča Tirane.

Ko sedaj jugoslovanska vlada ostro protestira proti takemu surovemu in barbarskemu postopanju albanske vlade opozarja albansko vlado, da bo sama ona nosila posledice, ki lahko iz tega nastanejo.

KULTURNI SPOMENIKI Slovenske Istre

(EVIDENTIRANJA IN ODKRITJA)

Vsako leto pošilja Zavod za varstvo in znanstveno proučevanje kulturnih spomenikov in prirodnih znamenitosti LR Slovenije v Ljubljani delovne ekipe, ki popisujejo vse vrste kulturnih spomenikov določenega teritorija. Te ekipe sestavljajo slušatelji umetnostne zgodovine in arhitekture ljubljanske univerze. Od osebov, ki so tako delovne ekipe proučile dolenske gradove, priče s popisom kulturnih spomenikov kotedskega ozemlja, popisale kulturne spomenike Slovenskega Primorja v goriskem okraju, letos pa bodo svoje delo nadaljevale v tolimskem ali sežanskem okraju.

Poleg ozemelj obiskujejo take ekipe tudi posamezne objekte, kakor proučevanje profane graje, meščanske ali ljudske in cerkvene arhitekture, urbanističnih in porušjenih spomenikov in razvalin.

Poleg teh akcij sestavljajo Zavod ob enem z muzeji večje delovne grope strokovnjakov različnih znanstvenih panog, ki skupno proučujejo, raziskujejo in končno tudi skupno objavljajo izsledke. Tako se je lani leto nadaljevalo proučevanje gradov, etnografskih spomenikov gropejskega okraja in v Koprski, nadaljevala so se izkopavanja staroslovenskega grobišča na Bledu, uveljavili in izpopolnili Alpinetum v Trzinu, nadaljevali so s kopiranjem fresk, itd.

Speciálno nalogo je imela ekipa, ki sta jo sestavljala strokovna delavca Jugoslovanske Akademije znanosti in umetnosti v Zagrebu in Zavoda v Ljubljani. Njena glavna naloga je bila, da ugotovi in odliči najpomembnejše glaslovske spomenike na teritoriju Slovenske Istre v sklopu proučevanja vseh glaslovskega spomenikov Hrvaškega Primorja, za Razstavu slikarstva in kiparstva narodov Jugoslavije v Parizu.

Evidentiranje glaslovskega spomenikov se je v letu 1949 omejevalo na teritorij Slovenske Istre od Kalskega roba, od Sočerja, Črnega kaha do Zanimgradu, južno pa do Rižane, Kubeđa, Hraštovljice in Dole.

Poleg odkrivanja kustosije (1466) in plošče (1460) z glaslovskega napisa v Predloki je ekipa izkopala izpod ometa dve plošči z glaslovskega napisa v Črnem kalu (pri Koreli 148.2), evidentirala pa ploščo, ki je služila za stopnico v župnišči pri Sv. Antoniju pri Dekaniji, danes pa je že vzidana v steno peče in s tem rešena propada.

Poleg kamnosečij je ekipa pri odkrivanju fresk v Hraštovlju in v Zanimgradu ugotovila freskiranje glaslovskega napisa in grafite do 1. 1418. nazaj.

Neopravičljiva napaka pa je, da sta bili dve plošči uničeni v Hraštovlju in Kubeđu od priključitvi obnovljenih del, ko je italijanski okupator petindvajset let sistematično uničeval in odnašal glaslovske spomenike, dokumente našega bivanja in kulturnega ustvarjanja v preteklosti. Kljub temu pa so bili in so še posejani glaslovske dokumenti od Krka preko vse Istre v Slovensko Primorje, po Vipavski dolini, v Trstu, daleč v Furlansko nižino.

Zanimljivo je dejstvo, da je letos odkrite glaslovske spomenike po večini izklesal Slovenec Benko iz Sočerja, ki se je tudi v latinici podpisal na portalu ljudske arhitekture v Črnem kalu — Andreas et Benko, construxerunt, 1489., v glaslovi pa na plošči in kustosiji v Predloki.

Po najpomembnejših poročilih so najbližja podobna kustosija v Ro-

ču, na sosednem teritoriju burzetskega okraja, ki jo je prav tako on signaliral, kar priča o širokem delovnem področju njegove delavnice v drugi polovici XV. stoletja.

Teritorij, na katerem je delala ta ekipa, je bil včasih dobro zavarovan z utrbenim pasom na sever in jug, kar pričajo razvaline gradov s stanovanjskim delom v kalski steni in stražnim stolpom na grebenu, v Sočeru, Črnem kalu, Podpeči na severu, na jugu pa v Kubeđu in cerkvena arhitektura z izredno visokim obzidjem in duoma vogalnima stolpoma v Hraštovlju.

Arheološki spomeniki, kakor fragmenti rimskih nagrobnih plošč in plastike ter temeljni templja v Predloki ter že omenjeni utrbeni pas, dokazujejo važnost tega teritorija v preteklosti kot prehodnega teritorija od Trsta in Kopra, skozisto Istra mimo Učke na Reko in dalje na Balkan in v Panonsko nižino. Poleg tega je ta utrbeni pas vavoval v dobi fevdalizma posestva in vinograde cerkvenih oblasti v Kopru, kar

PODPEČ: Stražni stolp je zidan na kalskem robu, stanovanjski del pa v duplini sredi stene.

pričajo še popolnoma ohranjene ljudske arhitekture iz XV. stoletja v Črnem kalu in Podpeči. Tudi grobovi go bili tu v Črnem kalu in okoli Matere božje na Gračici. Kajti po pripovedovanju so Italijani odnesli leta 1921, domačinu Andrijevici 600 novcev, ki jih je ta našel v grobovih pod Črnim kalom; med okupacijo pa, ko je nemški okupator prisilil domačine, da so kopali rove okoli Gračice, so našli na plitve grobove z okostnjaki, toda brez dekorativnih dodatkov.

Pri tem evidentiranju je ekipa po zabeležila še nekaj pristajaj, ognjišč, od katerih je najstarejša še ono s krušno pečjo v Kortini pri Slugu (Kocijan).

Ekipa je prisnelo izredno spomeniško bogastvo tega teritorija, kakor dobro ohranjene cerkvene arhitekture bodisi s poligonalmim zaključenim presbiterijem v Gabrovici, Kubeđu, Vrožiku in Podpeči, z bolj ali manj plitkim profilom reber ali pravokotnim v Zanimgradu, posebno pa trilateralna romanska arhitektura s tremi, polkrožno zaključenimi apsidami, pokritimi s polkupo. Potem kvaliteten plastika in Zanimgradu in Podpeči iz 2. polovice XV. stoletja, v Gabrovici iz začetka XVII. stoletja, zvon gotskega podol-

nega profila v Zanimgradu in dva stebra z lastnimi kapiteli v Črnem kalu, ob vhodu v cerkveno obzidje.

Dragocen rezultat dela te ekipe pa je odkritje fresk v Podpeči, Zanimgradu in v Hraštovlju. Dočim so se freske v Podpeči (1489), ki imajo rustikalni izraz, slučajno ohranile za oltarjena na stranskih ladjskih stenah, je bilo ugotovljeno, da deloma odkrivanjem v Zanimgradu (fresco buono) in Hraštovlju (al secco) na so ohranjenih fresk pod belcem na vseh stenah. Ugotovljen je ikonografski sestav in čas nastanka. Na novo odkritih freskah v Zanimgradu so bili obenem odkriti glaslovske grafi (z ostrim predmetom v omet vrezani znaki, erke in številke) od leta 1663 nazaj do 1418, kar pomeni, da so freske nastale pred letnico in jih lahko datiramo v konec XIV. stoletja.

Prav tako pomembne so novoodkrita freske v Hraštovlju, kjer glaslovske freskiranje napisa pove, da so nastale leta 1490. Doslej je bilo ugotovljeno, da pokriva polkrožno steno v glavni apside apostoli, na koru pa je bil odkrit prizor, kjer Kristus, na levi stranski steni pohod kraljev, na desni pa mrtvaški pes. Stično in po koloritu je vedno tisto slikarja iz delavnice Vincenca iz Kaste, ki je leta 1474 poslikal notranjost cerkvene arhitekture na Skrljati pri Beramu v okolici Pazina (Tovariš št. 45-49) kjer so našli umetniki v posletju kopirali dva prizora, »Poklon v smrtvaški ples« in »Razstav srednjeveškega slikarstva in kiparstva narodov Jugoslavije v Parizu« (Debenjak, Sedel, Omerza in Pregelj). Dočim je »Poklon« poklonovan z novim oknom, je smrtvaški ples za skoraj meter in pol daljši od beramskega (630 cm), šestnajst let mlajše, toda kvalitetnejše delo.

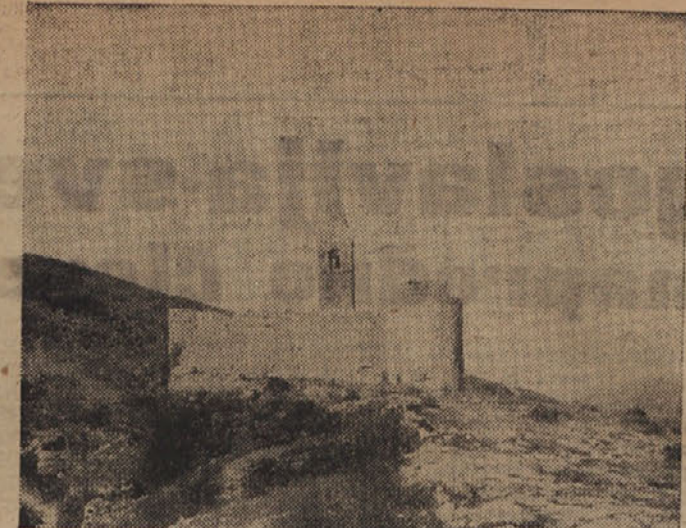
Vsekakor so novoodkrita freske v Podpeči, Zanimgradu in v Hraštovlju izredno pomembne za študij umetnostne zgodovine na Slovenskem kakor tudi za proučevanje kulturnih vezi med Hrvaško in Slovensko Istro v XIV. in XV. stoletju s posebnim ozirom na slovensko umetnostno zaledje.

Plodovito je bilo delo ekipe. Zaradi nadaljnjega proučevanja evidentiranih kulturnih spomenikov in odkrivanja fresk se bo v tem letu ponovno vrnila na ta teritorij, obenem pa bo razširila svoje delovanje tudi na sosedni teritorij burzetskega okraja.

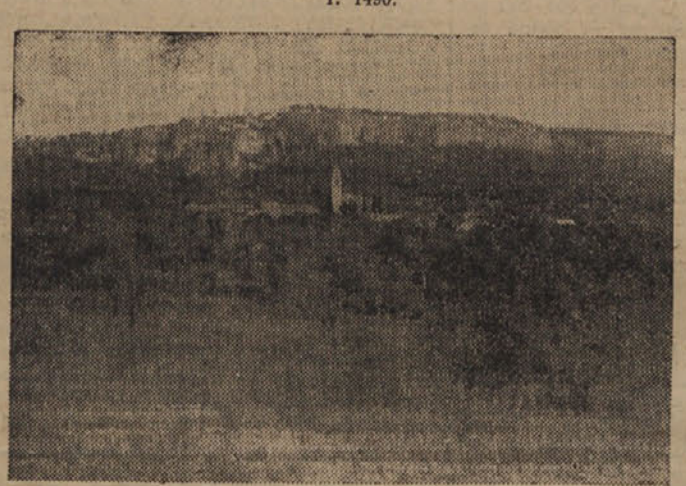
Kako istrsko ljudstvo pravilno vrednoti in varuje svoje spomenike naj omenimo mejnik z napisom »Gemeinde Cerni kal 1819« ob cesti pod Črnim kalom nekaj metrov od stavbe (Brandolin). Ko je lastnik podaljšal stavbo, je mejnik ostal na istem mestu, viden v posebni niši.

Istrsko in primorsko ljudstvo je izredno zdrav del našega naroda, ki je stoletja krepko stalo in obstalo na tem izpostavljenem, braniku slovenske zemlje, se borilo proti zverinskemu, roparskemu fašističnemu okupatorju z rednimi domačimi izdajci pa je temeljito obračunalo. Ono si danes samo piše svojo zgodovino, samo si ustvarja lepoto bodočnosti na svobodni zemlji. Ohranilo je svoje kulturne spomenike, jih skrbno varuje, znanstvene delavce — konservatorje sprejema z izrednim gostoljubjem, jim nudi vso pomoč ter z razumevanjem spremlja njihovo delo.

VELEPIČ CINI

HRAŠTOVLJE: Ostanke cerkve z obrambnim in zaščitnim obzidjem proti vetru, kjer so bile odkrite izredno važne freske iz 1. 1490.

ČRNI KAL: Tu sta bili v hiši Pavlić Rozalije odkriti pod ometom na hiši dve glaslovske ploščici XV. stoletja in še druge znamenitosti.

Ujeli so ga, odrli in visel bo ...V TRŽAŠKEM MESTNEM MUZEJU

Da, ujeli so ga in odrli in visel bo v tržaškem muzeju, da ga bodo vsi občudovali, morskega orjaka, ki je nekod iz severnih morij priplul k nam in ga pri nas ne vidimo in ujamemo vsak dan. Kakšen orjak!

Ze ta, ki je mladič, meri čez štiri metre, njegovi bračje in sestre pa, če jih ne bo prej kaj pobralo, bodo še dvakrat ali trikrat daljši. »Kaj neki vse poje ta orjak, pol ribjega trga je prav gotovo v njegovem želodcu in koliko ljudi ima že na svoji kosmati vesti, so se razgovarjali ljudje v redeloj opoldne, ko so ga pripeljali iz Svetega Križa na pomoč k tržaškemu ribjemu trgu. Naložili so ga na precej dolg voziček in odcejzili z njim na dvorišče tržaškega muzeja. Za njimi pa mularija, fotografi in tržaški meščani, zadovoljni obrazov, ker je že bila podlanska ura in jih je doma verjetno čakalo dobro kosilo; malo razburjenja in novic pa pred kosilom ne škodi, kvečjemu koristi in odpira tek.

V muzeju je prišel orjak v roke pravim možem. Začeli so ga kar brusiti nože. Zavallili so ga na dve dolgi mizi, zmerlili, steh-tali so ga že prej na ribjem trgu in ugotovili, da tehta ne-

kaj manj kot štiri stote. Nato so ugibali, kdo je prav za prav ta bodoči prebivalec našega muzeja in ugotovili, da je to tisti veliki zastopnik iz rodu morskih somov, ki mu pravimo po naše orjak. Potem so ga pokrili z vrečami in odšli. Bila je nedelja popoldan in lep dan, kdo bi se še ukvarjal z zaničnimi peškanom, pa četudi je sam som orjak. Saj je rekel svet Urban, da je jutri še en dan.

In v ponedeljek so ga drli. Som je zgoraj temnosiv, spodaj sivkasto belkast; ima dolg zelo koničasto podaljšan rlec. Na hrbtu v sredi visoka trikotna plavut proti repu še ena manjša, raz trebušni strani tri pare plavuti in nato velika krmilna strela repra plavut ali rep. Ob bokih pred repom rasteja v stran dva vodoravna nastavka. To je morskí pes, ki nima niti ene skrzine odprine s skrznim poklopcem, temveč pet skrznih raz. Kot pet ovratnikov se mu ovijajo za glavo okoli telesa, skoro okrog in okrog, samo na hrbtni strani so te odprtine

ZANIGRAD: V sedaj podrti cerkvi so bile odkrite freske iz konca XIV. stoletja.

Zadnjič smo slišali kako ločimo z velico besedo posamezne stavčne člene. Bes si hočemo ogledati drugo pravilo, ki določa, kdaj ločimo velico posamezne stavke.

Stavki se lahko vrstijo ali podredijo. Prirredje je zveza dveh ali več glavnih stavkov, n. pr. Na polju več nikogar, brinovka sama čez gnojilo leti, samo lovec ji sledi. (Vsi trije stavki so samostojni, glavni, to je prirredje.)

Podredje je zveza glavnega in odvisnega ali več odvisnih stavkov, n. pr. Matl pravi, da je doma lepo. (Matl pravi je glavni stavek; da je doma lepo je odvisnik, ker sam zanj ne more stati.)

Kako je z velico v prirredju? Če so stavki nanašani na veznikov, jih ločimo z velico. Visoko vrh planin stojim, v veselu trajaštem tu živim (oba stavka sta ločena z velico). Če bi ju zvezali in, pa bi velica odpadla: Visokovrh planin stojim in v veselu trajaštem tu živim. — V obeh primerih gre za tako imenovano zvalno prirredje (stavki so po vsebini sorodni); poleg veznika la lahko nastopajo še pa, ter tudi, ne le (samo) — ampak (temveč) tudi, potlej, nato, niti — niti, razen stavkov, ki so zvezani z in, ter, zato, tako, tedaj: Čevlčice so pogrsale sonca, zatorej je njih cvetje blede. Krpan je bil silen človek, zato se nikogar ni bal. — Tu bi opozorili, da gre sem tudi veznik pa (ki je lahko vezalen in protivni, kakor sta slišali, n. pr. Lačen je bil, pa je kradel. Nisem utegnil, pa nisem prišel. Pred tem sklepajim: »Pa stoji velica. Pred pa potemtakem stoji velica, če je protivni ali sklepalen; ne stoji pa, če je vezalen.

Tu lahko omenimo še vrtnjene stavke. Kadar v stavku vrtnemo drug, glavni stavek tako, da se oblika prvega stavka ne spremeni, imenujemo tak vrtni stavek. Vrtinje smo slišali, kako ločimo z velico besedo posamezne stavčne člene. Bes si hočemo ogledati drugo pravilo, ki določa, kdaj ločimo velico posamezne stavke.

Stavki se lahko vrstijo ali podredijo. Prirredje je zveza dveh ali več glavnih stavkov, n. pr. Na polju več nikogar, brinovka sama čez gnojilo leti, samo lovec ji sledi. (Vsi trije stavki so samostojni, glavni, to je prirredje.)

Podredje je zveza glavnega in odvisnega ali več odvisnih stavkov, n. pr. Matl pravi, da je doma lepo. (Matl pravi je glavni stavek; da je doma lepo je odvisnik, ker sam zanj ne more stati.)

Kako je z velico v prirredju? Če so stavki nanašani na veznikov, jih ločimo z velico. Visoko vrh planin stojim, v veselu trajaštem tu živim (oba stavka sta ločena z velico). Če bi ju zvezali in, pa bi velica odpadla: Visokovrh planin stojim in v veselu trajaštem tu živim. — V obeh primerih gre za tako imenovano zvalno prirredje (stavki so po vsebini sorodni); poleg veznika la lahko nastopajo še pa, ter tudi, ne le (samo) — ampak (temveč) tudi, potlej, nato, niti — niti, razen stavkov, ki so zvezani z in, ter, zato, tako, tedaj: Čevlčice so pogrsale sonca, zatorej je njih cvetje blede. Krpan je bil silen človek, zato se nikogar ni bal. — Tu bi opozorili, da gre sem tudi veznik pa (ki je lahko vezalen in protivni, kakor sta slišali, n. pr. Lačen je bil, pa je kradel. Nisem utegnil, pa nisem prišel. Pred tem sklepajim: »Pa stoji velica. Pred pa potemtakem stoji velica, če je protivni ali sklepalen; ne stoji pa, če je vezalen.

Tu lahko omenimo še vrtnjene stavke. Kadar v stavku vrtnemo drug, glavni stavek tako, da se oblika prvega stavka ne spremeni, imenujemo tak vrtni stavek. Vrtinje smo slišali, kako ločimo z velico besedo posamezne stavčne člene. Bes si hočemo ogledati drugo pravilo, ki določa, kdaj ločimo velico posamezne stavke.

Stavki se lahko vrstijo ali podredijo. Prirredje je zveza dveh ali več glavnih stavkov, n. pr. Na polju več nikogar, brinovka sama čez gnojilo leti, samo lovec ji sledi. (Vsi trije stavki so samostojni, glavni, to je prirredje.)

Podredje je zveza glavnega in odvisnega ali več odvisnih stavkov, n. pr. Matl pravi, da je doma lepo. (Matl pravi je glavni stavek; da je doma lepo je odvisnik, ker sam zanj ne more stati.)

Kako je z velico v prirredju? Če so stavki nanašani na veznikov, jih ločimo z velico. Visoko vrh planin stojim, v veselu trajaštem tu živim (oba stavka sta ločena z velico). Če bi ju zvezali in, pa bi velica odpadla: Visokovrh planin stojim in v veselu trajaštem tu živim. — V obeh primerih gre za tako imenovano zvalno prirredje (stavki so po vsebini sorodni); poleg veznika la lahko nastopajo še pa, ter tudi, ne le (samo) — ampak (temveč) tudi, potlej, nato, niti — niti, razen stavkov, ki so zvezani z in, ter, zato, tako, tedaj: Čevlčice so pogrsale sonca, zatorej je njih cvetje blede. Krpan je bil silen človek, zato se nikogar ni bal. — Tu bi opozorili, da gre sem tudi veznik pa (ki je lahko vezalen in protivni, kakor sta slišali, n. pr. Lačen je bil, pa je kradel. Nisem utegnil, pa nisem prišel. Pred tem sklepajim: »Pa stoji velica. Pred pa potemtakem stoji velica, če je protivni ali sklepalen; ne stoji pa, če je vezalen.

Tu lahko omenimo še vrtnjene stavke. Kadar v stavku vrtnemo drug, glavni stavek tako, da se oblika prvega stavka ne spremeni, imenujemo tak vrtni stavek. Vrtinje smo slišali, kako ločimo z velico besedo posamezne stavčne člene. Bes si hočemo ogledati drugo pravilo, ki določa, kdaj ločimo velico posamezne stavke.

Stavki se lahko vrstijo ali podredijo. Prirredje je zveza dveh ali več glavnih stavkov, n. pr. Na polju več nikogar, brinovka sama čez gnojilo leti, samo lovec ji sledi. (Vsi trije stavki so samostojni, glavni, to je prirredje.)

Podredje je zveza glavnega in odvisnega ali več odvisnih stavkov, n. pr. Matl pravi, da je doma lepo. (Matl pravi je glavni stavek; da je doma lepo je odvisnik, ker sam zanj ne more stati.)

Kako je z velico v prirredju? Če so stavki nanašani na veznikov, jih ločimo z velico. Visoko vrh planin stojim, v veselu trajaštem tu živim (oba stavka sta ločena z velico). Če bi ju zvezali in, pa bi velica odpadla: Visokovrh planin stojim in v veselu trajaštem tu živim. — V obeh primerih gre za tako imenovano zvalno prirredje (stavki so po vsebini sorodni); poleg veznika la lahko nastopajo še pa, ter tudi, ne le (samo) — ampak (temveč) tudi, potlej, nato, niti — niti, razen stavkov, ki so zvezani z in, ter, zato, tako, tedaj: Čevlčice so pogrsale sonca, zatorej je njih cvetje blede. Krpan je bil silen človek, zato se nikogar ni bal. — Tu bi opozorili, da gre sem tudi veznik pa (ki je lahko vezalen in protivni, kakor sta slišali, n. pr. Lačen je bil, pa je kradel. Nisem utegnil, pa nisem prišel. Pred tem sklepajim: »Pa stoji velica. Pred pa potemtakem stoji velica, če je protivni ali sklepalen; ne stoji pa, če je vezalen.

Tu lahko omenimo še vrtnjene stavke. Kadar v stavku vrtnemo drug, glavni stavek tako, da se oblika prvega stavka ne spremeni, imenujemo tak vrtni stavek. Vrtinje smo slišali, kako ločimo z velico besedo posamezne stavčne člene. Bes si hočemo ogledati drugo pravilo, ki določa, kdaj ločimo velico posamezne stavke.

Stavki se lahko vrstijo ali podredijo. Prirredje je zveza dveh ali več glavnih stavkov, n. pr. Na polju več nikogar, brinovka sama čez gnojilo leti, samo lovec ji sledi. (Vsi trije stavki so samostojni, glavni, to je prirredje.)

10. pogovori o jeziku

Dr. Mirko Rupel

nec so vidli čolnarji dereč, al' Uške videl nobeden ni več, ali (= toda). Gledal je, pa ni videl pa (= toda). Laž nima rok, vendar človeku zaupanje razdere. Ne govori, ampak (temveč, marveč) delaj!

Prirredje je lahko vzročno; en stavek utemeljuje veljavnost drugega; spoznamo ga po veznikih: zakaj, kajti, saj, sicer, namreč. Stavke ločimo z velico: Na luni ni živih bitij, kajti (zakaj) na njej ni ne vode ne zraka. Počakaj, saj nisi vdal Poberi se, sicer se ti utegne kaj pripetiti!

In naposled: prirredje je lahko sklepajno; vezniki so: zatorej, torej, zato, tako, tedaj: Čevlčice so pogrsale sonca, zatorej je njih cvetje blede. Krpan je bil silen človek, zato se nikogar ni bal. — Tu bi opozorili, da gre sem tudi veznik pa (ki je lahko vezalen in protivni, kakor sta slišali, n. pr. Lačen je bil, pa je kradel. Nisem utegnil, pa nisem prišel. Pred tem sklepajim: »Pa stoji velica. Pred pa potemtakem stoji velica, če je protivni ali sklepalen; ne stoji pa, če je vezalen.

Tu lahko omenimo še vrtnjene stavke. Kadar v stavku vrtnemo drug, glavni stavek tako, da se oblika prvega stavka ne spremeni, imenujemo tak vrtni stavek. Vrtinje smo slišali, kako ločimo z velico besedo posamezne stavčne člene. Bes si hočemo ogledati drugo pravilo, ki določa, kdaj ločimo velico posamezne stavke.

Stavki se lahko vrstijo ali podredijo. Prirredje je zveza dveh ali več glavnih stavkov, n. pr. Na polju več nikogar, brinovka sama čez gnojilo leti, samo lovec ji sledi. (Vsi trije stavki so samostojni, glavni, to je prirredje.)

Podredje je zveza glavnega in odvisnega ali več odvisnih stavkov, n. pr. Matl pravi, da je doma lepo. (Matl pravi je glavni stavek; da je doma lepo je odvisnik, ker sam zanj ne more stati.)

Kako je z velico v prirredju? Če so stavki nanašani na veznikov, jih ločimo z velico. Visoko vrh planin stojim, v veselu trajaštem tu živim (oba stavka sta ločena z velico). Če bi ju zvezali in, pa bi velica odpadla: Visokovrh planin stojim in v veselu trajaštem tu živim. — V obeh primerih gre za tako imenovano zvalno prirredje (stavki so po vsebini sorodni); poleg veznika la lahko nastopajo še pa, ter tudi, ne le (samo) — ampak (temveč) tudi, potlej, nato, niti — niti, razen stavkov, ki so zvezani z in, ter, zato, tako, tedaj: Čevlčice so pogrsale sonca, zatorej je njih cvetje blede. Krpan je bil silen človek, zato se nikogar ni bal. — Tu bi opozorili, da gre sem tudi veznik pa (ki je lahko vezalen in protivni, kakor sta slišali, n. pr. Lačen je bil, pa je kradel. Nisem utegnil, pa nisem prišel. Pred tem sklepajim: »Pa stoji velica. Pred pa potemtakem stoji velica, če je protivni ali sklepalen; ne stoji pa, če je vezalen.

Tu lahko omenimo še vrtnjene stavke. Kadar v stavku vrtnemo drug, glavni stavek tako, da se oblika prvega stavka ne spremeni, imenujemo tak vrtni stavek. Vrtinje smo slišali, kako ločimo z velico besedo posamezne stavčne člene. Bes si hočemo ogledati drugo pravilo, ki določa, kdaj ločimo velico posamezne stavke.

Stavki se lahko vrstijo ali podredijo. Prirredje je zveza dveh ali več glavnih stavkov, n. pr. Na polju več nikogar, brinovka sama čez gnojilo leti, samo lovec ji sledi. (Vsi trije stavki so samostojni, glavni, to je prirredje.)

Podredje je zveza glavnega in odvisnega ali več odvisnih stavkov, n. pr. Matl pravi, da je doma lepo. (Matl pravi je glavni stavek; da je doma lepo je odvisnik, ker sam zanj ne more stati.)

Kako je z velico v prirredju? Če so stavki nanašani na veznikov, jih ločimo z velico. Visoko vrh planin stojim, v veselu trajaštem tu živim (oba stavka sta ločena z velico). Če bi ju zvezali in, pa bi velica odpadla: Visokovrh planin stojim in v veselu trajaštem tu živim. — V obeh primerih gre za tako imenovano zvalno prirredje (stavki so po vsebini sorodni); poleg veznika la lahko nastopajo še pa, ter tudi, ne le (samo) — ampak (temveč) tudi, potlej, nato, niti — niti, razen stavkov, ki so zvezani z in, ter, zato, tako, tedaj: Čevlčice so pogrsale sonca, zatorej je njih cvetje blede. Krpan je bil silen človek, zato se nikogar ni bal. — Tu bi opozorili, da gre sem tudi veznik pa (ki je lahko vezalen in protivni, kakor sta slišali, n. pr. Lačen je bil, pa je kradel. Nisem utegnil, pa nisem prišel. Pred tem sklepajim: »Pa stoji velica. Pred pa potemtakem stoji velica, če je protivni ali sklepalen; ne stoji pa, če je vezalen.

Tu lahko omenimo še vrtnjene stavke. Kadar v stavku vrtnemo drug, glavni stavek tako, da se oblika prvega stavka ne spremeni, imenujemo tak vrtni stavek. Vrtinje smo slišali, kako ločimo z velico besedo posamezne stavčne člene. Bes si hočemo ogledati drugo pravilo, ki določa, kdaj ločimo velico posamezne stavke.

Stavki se lahko vrstijo ali podredijo. Prirredje je zveza dveh ali več glavnih stavkov, n. pr. Na polju več nikogar, brinovka sama čez gnojilo leti, samo lovec ji sledi. (Vsi trije stavki so samostojni, glavni, to je prirredje.)

Podredje je zveza glavnega in odvisnega ali več odvisnih stavkov, n. pr. Matl pravi, da je doma lepo. (Matl pravi je glavni stavek; da je doma lepo je odvisnik, ker sam zanj ne more stati.)

Kako je z velico v prirredju? Če so stavki nanašani na veznikov, jih ločimo z velico. Visoko vrh planin stojim, v veselu trajaštem tu živim (oba stavka sta ločena z velico). Če bi ju zvezali in, pa bi velica odpadla: Visokovrh planin stojim in v veselu trajaštem tu živim. — V obeh primerih gre za tako imenovano zvalno prirredje (stavki so po vsebini sorodni); poleg veznika la lahko nastopajo še pa, ter tudi, ne le (samo) — ampak (temveč) tudi, potlej, nato, niti — niti, razen stavkov, ki so zvezani z in, ter, zato, tako, tedaj: Čevlčice so pogrsale sonca, zatorej je njih cvetje blede. Krpan je bil silen človek, zato se nikogar ni bal. — Tu bi opozorili, da gre sem tudi veznik pa (ki je lahko vezalen in protivni, kakor sta slišali, n. pr. Lačen je bil, pa je kradel. Nisem utegnil, pa nisem prišel. Pred tem sklepajim: »Pa stoji velica. Pred pa potemtakem stoji velica, če je protivni ali sklepalen; ne stoji pa, če je vezalen.

Tu lahko omenimo še vrtnjene stavke. Kadar v stavku vrtnemo drug, glavni stavek tako, da se oblika prvega stavka ne spremeni, imenujemo tak vrtni stavek. Vrtinje smo slišali, kako ločimo z velico besedo posamezne stavčne člene. Bes si hočemo ogledati drugo pravilo, ki določa, kdaj ločimo velico posamezne stavke.

vrtnjeni stavek ali parentezo. Zgled: Daleč, ne vem kje, se je oglašil žvižg ptice. Tu, vem, mu bode po volji. Čemu nam bo, vprašam, prazno pogorišče? — Vrtnjeni stavek ločimo od prvega z velico oziroma z vejicama (pred njim in za njim).

Toliko o prirredju. Prihodnjost se bomo pogovorili o velici v podredju.

Zdaj si pogledimo, kaj želi tovariš Miha. Rad bi izvedel, kaj pomeni beseda sopot. Sopot pomeni toliko ko »slapa«. Beseda je znana n. pr. v Vršnem pri Tolminu. Nad Skofjo Loko je vas z imenom Sopotnica. Beseda je stara, najdemo jo že v stari cerkveni slovarščini v pomenu »ekala«. V srbohrvaščini je pogosto hranjen izraz Sopot kot ime studenca ali kraja pri studencu (prim. tudi Sopotčani). Koren je sop-, ki ga imamo še v glaslovi sopsti, sopeti, sopihati in v samostalniki sapa. To nam kaže, da je sopot (slap) dobil ime od tod, ker sope, šumi, buči. Ponekod n. pr. na vzhodnem Stajerskem pomeni sopot toliko ko sopuh, para.

Sedaj pa še nekaj:

Na željo tvoj, Julke bi pogradila vsakdanje napake:

Pišemo krogla (ne: krogija),

bakla (ne: baklja), orgie (ne: orglje), lastovica (ne: lastavica), lučca (ne: lučica), poudariti (ne: povdariti), udariti (ne: vdariti), snaha (ne: sinaha), proč (ne: preč), preketi (ne: proketi), prihodnost (ne: prihodnost), to-da prihodnji (ne: prihodni), kol-kovati (ne: kolekovati), ker skla-njamo kolek, kolka (ne: koleka), Joško (ne: Joško), zaradi (ne: radi), namesto (ne: mesto), prej (ne: preje), sinica (ne: senica).

Rekli bomo: brž ko je izvedel, to ni moglo več prebiti (ne: prestati); ne utegnem, ne morem plačati delga (ne: nilem v stanu plačati); sedite (ne: vzemite prostori); odpravil se je na pot, napotil se je, šel je (ne: podal se je); rabiti kaj, uporabiti kaj, uporabljal kaj (ne: poslužiti se česa, posluževati se česa); grem dol, grem gor (ne: dolj, gor); leži tam dol, leži tu gor (ne: tam, dol, tu, gor); stopite noter (ne: notri), zdaj ste notri (ne: noter).

Tovariš Miško piše, naj povem, zakaj ni prav, če rečemo: spomenik se nahaja na trgu. Nahajati pomeni toliko ko »večkrat najti«, n. pr. planike nahajamo po naših gorah, t. j. večkrat najdemo. Lahko bi seveda rekli: planike se nahajajo po naših gorah, kar pomeni, da se večkrat najdejo po naših gorah. V pomenu biti, stati, ležati pa ne moremo rabiti izraza nahajati se. Zato je napaka spomenik se nahaja na trgu, reči je treba: spomenik stoji na trgu. Napak je: pošta se nahaja pol ure od tod, reči je marveč treba: pošta je pol ure od tod. Napak je: staroslovsko svetlišče se nahajalo na Pljuškem gradu, pravilno: je stalo. Namesto tu doli se nahaja krasno polje, moramo reči: tu doli leži krasno polje.

Sedeli so za mizo pri vinu, ki jim ga je bila mati pravkar prinesla. Ne sam ni bil prisenečen, a tudi oni niso bili, čeprav so se mu sicer vedno izogibali

ZDRAVILNE RASTLINE BEZEG

Ce o kateri rastlini ne bi bilo treba govoriti, kakšno zaupanje imajo ljudje do nje v bolezni, potem prav gotovo tega ne bi bilo treba o bezgu. Posebno ljudem v prejšnjih časih, ko še ni bilo toliko raznih zdravil, ki jih izdelujejo vse mogoče tovarne za drag denar, je bil res bezeg tisti, ki se mu je človek zaupal v vseh mogočih težavah.

Ce so nagajale ledvice, če ni bilo kaj v redu z izločanjem vode, so pomislili, saj cvete bezeg in čaj iz tega cveta nam bo pomagal. Ce so odpovali živci in je koga trgalo po vsem telesu, so se zopet tolažili s sokom iz zrelih bezgovih jagod. Iz cvetov in listov bezga se da pripraviti učinkovit ekstrakt, ki umiri vse revmatične bolečine. Zavretek iz bezgove skorje je pomagal proti vodenici. Tako je bilo včasih in tako pravijo stara izročila. Danes pa pravijo: «Če te mučita išijas in revmatizem, je bezgova jagoda, če si prehlajen in bi se rad spoprijel, te najbolj spoti čaj iz bezgovega cvetja, če preveč sedi in se debelijo in izgubljaš prijetno vitkost, se priporoči bezgovemu čaju!»

Umirjivo je, da sta se tudi sodobna kemija in pa zdravniška veda morali ustaviti pri bezgu in upoštevati stara izkustva in nista mogli mimo njih. V cvetu so našli razno hlapljivo olje; bezgov cvet izpareva močen svojstven vonj, ugotovili so tudi v njem čreslovino, smole, barvilo glukoside, v skorji alkaloida, smole, čreslovino, v listih alkaloida, glukoside, cianovodikovo kislino, v plodu hlapljivo olje, grenke snovi pa še jabolčno, valeriansko, citronovo kislino in čreslovino. Se čudite, kaj ne? Cela kemijska tovarna! Cela lekarna. In še ne vemo, če smo vse našli in vse natančno preiskali. Torej so stara izkustva le imela prav, čeprav niso natančno poznala kemijske sestave posrednih delov rastline. Tudi danes ima bezeg uradno še veljavo predvsem kar se tiče znojenja, pri prehladu in pa pri pravilnem urejanju in odvajanju vode.

Cvetje je najboljši in najučinkovitejši. Ce ga pa sušimo, ga moramo sušiti na zraku ob lepem suhem vremenu in to takrat, čim se cveti začne odpirati. Cvetje je treba sušiti previdno, tako kot tobak, treba ga je obesiti na senčno zračno mesto, nato pa na rešetko presejati, da ostanejo res sami cveti. Treba je tudi skrbno posušiti listje in jagode ali pa namakati jagode v močnem žganju ali alkoholu, ki raztopi iz njih zdravilne snovi in nadvse koristen ekstrakt je pripravljen.

Kaj bi opisoval bezeg. Vsi ga poznamo. Kjer je le malo prostora pod soncem, se naseli v bližini človeškega domovanja. Razraste se v obširen grm ali celo v drevo. Vsaka pomlad v maju okraši okolico naših domov s svojimi lepimi belkastimi ko-

buljastimi razvevaji, ki pridejo v visokem in vročem poletju v črne sočne jagode, nad katerimi imajo ptiči svoje veselje, ljudje pa jih suše in spravljajo za zdravilo, nekateri pa žgo tudi iz njih svojevrstno žganje, ki ga prodajajo za drag denar in ga celo cenijo v raznih težavah.

V prejšnjih časih, danes pa še v oddaljenih hribih, verujejo ljudje v čarovniške in nadnaravne moči bezgovega drevesa. Koliko pravilne, pripovedovanj in vraž se plete okoli nekaterih bezgovih grmov in dreves, posebno okoli takih, ki so prav posebno zrastle in dočakali častljivo starost.

T. P.

Nasveti

Narezane cvetlice ostanejo dišeče sveže, pa najsi bo zima ali poletje, če jih daš v mlačno vodo, namesto v mrzlo.

Ce si nabrala svežih ciklam, jih daj v vodo, v katero si vrgla sladkor (žlica na 1 liter vode).

Orumenel marmor obeliš, če ga zdrgneš s soljo in limoninim sokom.

Ako te piči čebela ali komar, kani na skeleče mesto kapljico amoniaka.

Perilo bo bolj belo, če dodaš lugu žlico amoniaka.

Ce se je krema za čevlje posušila, vmešaj nekaj kapljic terpentina.

M O D A

Prvi poletni obleki iz temnomodrega muslina in belega platna.

Kako premagaš utrujenost?

Kolikokrat se vrneš zvečer iz službe ali pa po gospodinjskih opravkih vsa utrujena domov; najraje bi takoj legla v posteljo, a se moraš zopet obleči in oditi. Dome-nila si se z znanici, da skupaj prebiješ večer.

Čim prideš domov, si najprvo se-
zuj čevlje in si nadeni udobne brez-
petnike. Nato odloži obleko, pa se
nogavice in sploh vse, kar te utru-
njuje. Obleci si mehko, široko hal-
jo. Če uporabljaš ličila, si obraz
takoj očisti z masno kremo ali al-
koholom, kakršna je pač tvoja ko-
ža in si nato narahlo vtrij z rahli-
mi udarci prstov hranilno kremo.
Potem leži v zagrnjeni sobi na po-
steljo tako, da imaš noge više od
zglavja, položi na želodec termofor
s toplo vodo, pokrij se z lahko
odejo, popolnoma sprosti vse miši-
ce in ostani v takem položaju četrt
ure, ne da bi karkoli mislila. Ako
imaš oči zelo utrujene, rdeče in
vdrte, si polagaj na veke blazinice
iz vate, ki jih namoči v močnem
in zelo vročem kamiličnem čaju
(če nimaš pri roki kamilic, lahko
uporabiš kak drug čaj). Blazinice
menjaj vsakokrat, ko se le neko-
liko ohladi.

Ako si ena tistih srečnih, ki ima-
jo doma kopalnico ali pa vsaj roč-
no prho, napravi potem še toplo
kopal in se krepko zdrgni po vsem
telesu z zelo hrupavo frotirko, ki
si jo omočila s kolonjsko vodo. Boš
videla kako bo vsa utrujenost
prešla!

Po vsem tem šele sedi k večerji.
Použij nekaj lahkega, mnogo zele-
njave, in mnogo sadja. Morda bo
katera dejala, kako naj si privo-
ščim doma večerjo, ko pa se hran-
nim v menzi? A tudi to ni težko.
Vsaka si lahko oskrbi električni ku-
halnik in si na njem skuha malo
juhe iz jušnih kock ali podobno,
speče na hitro rezino gobejega te-
lečjega ali kar je zelo zdravo, konj-
skega mesa (nikar ne skremžite
obraz!). Solato si tudi lahko sa-
ma pripraviš, limonado tudi, sadje
pa samo opereš in — poješ. Nato
se obleci brez nervoze, pazljivo na-
takni nogavice, da ti ne bo ušla
zanka, ki bi te kaj hitro spravila
v slabo voljo in pokvarila vse.

Ne pozabi si krepko okretati las.
Taka masaža tudi zelo pripomore
k odpočitku, ker začne kri hitreje
krožiti po lasišču. Namaži si obraz
z dnevno kremo, če uporabljaš pu-
der, si izberi nekoliko svetlejšega,
če si blede, si lice prav rahlo por-
deči, prav tako si le rahlo namaži
ustnice s svetlejšim rdečilom.

RAK OZDRAVLJIV?

Po izkušnjah lahko z vso goto-
vostjo trdimo, da je rak ozdravljiva
bolezen. Zdravniki vidimo dan
na dan ljudi, ki so bili pred deseti-
mi ali dvajsetimi leti operirani na
raku obsevani, a se jim bolezen
pozneje ni povrnila in so še zdaj
popolnoma zdravi. Na žalost je pa
še vedno polno bolnikov, ki prihajajo
k zdravniku tako pozno, da jim ni
več pomoči. Zdravnik jim ne
more pomagati drugače, kot da tem
nesrečnejšem za nekaj časa lajša bo-
lečine. Kaj je temu vzrok?

Ker pričinja rak kot obolenje na
nekem majhnem čisto določenem
mestu, je izredno važno, da ga pravo-
časno odkrijemo, le če ga pravo-
časno spoznamo, ga je mogoče popo-
loma ozdraviti. Izslediti ga je treba
prav tako kot kakšnega zločinca.
Bolnik, ki pride z začetnim rakom
k zdravniku, nikoli ne ve na-
tančno, kaj mu prav za prav manj-
ka in kje ga boli. Bolnik pripovedu-
je o tem in onem in ob vsem mogo-

čem in nemogočem pripovedovanju
mora zdravnik nekako intuitivno
zaskutiti, da gre pri tem mogoče le
za raka.

Zdravnik razmišlja in skuša so-
vražnika razkrinkati in dognati, kje
se skriva. Ko ga najde, ga izroči
neusmiljenemu nožu kirurga ali pa
vseuničujočim žarkom radija in
rentgena ali pa celo najnovejšemu
in kompliciranemu atomskemu oro-
žju. Vse to pa zdravnik lahko izvrši
le pod različnimi važnimi pogo-
ji, od katerih je prvi in bistveni
ta, da vzbudi pri bolniku neomajeno
zaupanje. Začetni znaki raka so ta-
ko nebišteni, poleg tega pa še ta-
ko raznovrstni, da jih lahko le spre-
ten zdravnik pravilno tolmači. Ti-
ste težave, s katerimi oblegajo bol-
niki zdravnika v strahu, da imajo
raka, navadno s to boleznijo nima-
jo ničesar skupnega. Bolnika mo-
ramo uveriti, da je njegov strah po-
polnoma odveč.

Sumljivi znaki, ki morajo tudi
nezdravnika opozoriti na raka, so
v glavnem naslednji:

1. neboleče bule in čiri, ki se po-
javljajo na koži in sluznici, a že
dalje časa obstajajo in se večajo;
2. sluzasti ali krvavi izločki iz
ust, nosa, črevesja ali spolovil;
3. če se neredne in močne čišče
ponavljajo;
4. krvavitve po končani menzi;
5. če opazimo na prsih, pod paz-
duho ali v zrastleh neboleče bule,
ki se stalno večajo;
6. trdovratne bolečine v želodcu,
združene z občutkom polnega tre-
buha ali slabosti;
7. dolgotrajna zahrpanost;
8. menjajoče se prebavne motnje,
zdravniška, potem zaprtje;
9. težko požiranje;
10. izguba na teži, za katero ne
moremo najti pravega vzroka, mo-
čna malokrvnost in dolgo trajajoča
zlatenica.

V vseh teh in podobnih primerih
se moramo nujno posvetovati z
zdravnikom. Strah in odlašanje ni-
sta na mestu, kajti z oklevanjem
utegneš izgubiti za zdravljenje na-
jugodnejši čas.

Dr. S. B.

NASVETI
in odgovori
ljudskega zdravnika

M. S. iz Trsta: Stara sem 55 let
in imam neprijetne motnje, zlasti
zvečer, ko ležem. Najprej mi brni
po ušesih in ko zaprem oči, imam

v očeh tak občutek kot pri morski
bolezni — vse se mi ziblje. Ponoči
se nenadoma zbudim in se vsa tre-
sem, kakor da bi se prestrašila.
Opazila sem tudi veliko pozablji-
vost. Prosim za nasvet.

Odgovor: Pojdite k zdravniku, da
vam pregleda krvni pritisk.

P. J. iz Rudnika (Hrastnik): Opu-
stite popolnoma vsako alkoholno
pijačo, ako hočete, da vam bodo
zdravila kaj pomagala in da se vam
bo vaše bolezensko stanje izboljša-
lo. Prepričan sem, da vam vaša že-
na ničesar ne daje, kar bi učinko-
valo na vaše stanje.

Zivite zmerno tudi zaradi vašega
visokega krvnega pritiska, ki bi
sam bil že zadosten vzrok, da bi ne
uživali alkohola.

Nonica ima rojstni dan. Kupi ji iz slame pleteno košarico za ročno delo, je
takoje napolni s poljskim cvetjem in videla boš, kako je bo vesela!

NASVETI

BLAZINICE IZ RDECIH JAGOD

Napravi masleno testo iz 25 dkg mo-
ke, 17,5 dkg masla in masti (v ena-
kih delih), 1 kozarec osoljene vode.
Razvaljaj iz testa dve krpi, na eno po-
lagaj v kupčkih rdeče gozdne jago-
de, z drugo pa vse skupaj pokrij tako,
da močno stisneš testo okoli kupčka
jagod, nato izreži kvadrate, ali s ko-
zarcem kroge, jih položi na namaščen
pekač, speci ali ocvri v vrelem olju.
Pečene potresi s sladkorjem.

SVEŽA PIJACA IZ JAGOD

Razreži 25 dkg vrtnih jagod na
koške in jih dobro zmešaj 1/2

jagodevega sirupa in žlico maraskinske.
Nato pretlači in dodaj 12,5 dkg sla-
dkorja, 1 l belega vina in 1/2 vode.
Ponudi z ledom.

Ribji trg ŠPAR

O šparih pišejo stare knjige, da
zelo ljubijo koze. Šparsi se drže radi
ob obali, predvsem jim je všeč, če
so na obali skale, tam se potuhnejo
in grija jim, če v njih zaklon
zaide kak tenek žarek sonca. Če
pridejo na obalo koze, baje šparsi
kar skačejo od veselja in se zaga-
njajo iz vode. Stari ribiči so pra-
vili: «Če se je oblekel ribič v kožo
kože in šel v vodo, če je imel še
pripravljen moko, pomešano s koz-
jim mesom ali pa z omako iz tega
mesa in jo je nasul v morje, je pri-
šlo k njemu toliko šparov, da jih je
lahko vzel z roko prijel in me-
tal iz voder».

Love jih pa dandanes zelo radi na
trnek, pa ni treba nič kozjega, am-
pak samo kosček slanice in ribe
prijetljejo, da je kar veselje.

Pravijo tudi, da gredo zelo radi
z bradači ali pa z njimi. Bradachi
s svojo brado brskajo po dnu, da
najdejo kaj za zob in baje gredo
šparsi za njimi in jim poberejo
izpred ust to, kar so pridni bradači
izbežali iz dna.

Špar je dolg 15 do 20 cm. Je ne-
koliko razpotegnjen, čelo je vzbo-
čeno. Prve plavuti so ostre, koni-
časte in segajo do začetka predrep-
ne plavuti. Barve je zgoraj zlate,
spredaj pa srebrne. Na koncu repa
ima črn madež. Trebušne in pod-
repne plavuti so oranžno rumene,

ostale so pa sive. Šparsi jedo v glavnem
školjke, polže in rake, zdrobe
jih zobami. Posebno sekalec imajo
zelo izrazite in skoraj navpične.

Ob obalah so v velikih množinah
in to v vsem Sredozemskem morju.

Najbolj jih love septembra, tak-
rat so namreč zelo mastni in okus-
ni, sicer pa njih meso ni kaj poseb-
nega. Ponavadi jih pečejo na raž-
nju.

T. P.

Koliko moke
potrebuješ?

1.) za kruhove cmoke 5-10 dkg za 1
osebo, za shajane cmoke 4-8 dkg, za
buhteljne, kolače 10 dkg, za vlečni
zavitek 3 dkg, za valjani zavitek 4
dkg, omlete 3 dkg.

2.) za rezance in krpice za juho 2
dkg na 1 osebo. Na 1 jajce damo 10-12
dkg, če pridemo jajcu 1 žličko vo-
de, potrebujemo do 20 dkg moke.

3.) za ušlice rezance 10 dkg in 1
jajce, z vodo za 2 osebi, za kapanje
v juho na 1 jajce 1 žlica moke, za
omletne rezance na 1 jajce 12 dkg mo-
ke in sol, za nastregano kašo na 1
jajce toliko moke, koliko jo sprejme,
za prežganje 1/2 dkg, za 1 osebo.

Iz 1 kg moke dobiš 30 majhnih
buhteljav ali 35 kolačev ali 45 krap-
ov.

DELO KMEČKE ZVEZE

Kmečka zveza se od svoje ustanovitve dalje vedno bolj krepi, ker se naši kmetje zavedajo, da bodo lahko zaščitili svoje interese le, če bodo združeni. Njene vrste pa se širijo tudi zato, ker je za časa svojega obstoja našim kmetovalcem že mnogo koristila z nasveti, reševanjem raznih vprašanj, vlaganjem prošanj itd.

V poslednjem času je Kmečka zveza organizirala tudi vrsto kmečkogospodarskih posvetovanj, na katerih kmetovalci obravnavajo številna vprašanja našega kmetijstva. Takšno posvetovanje je bilo pred zadnjo nedeljo v Dolini za kmete dolinsko-miljskega okraja, preteklo nedeljo pa sta bili posvetovanja na Opčinah in v Nabrežini za kmetovalce, čebelarje in ribiče vasi teh okrajev.

Na vseh teh posvetovanjih so razpravljali o vojni škodi, o škodi, ki jo je povzročila anglo-ameriška vojskarska s svojimi vajami, o reklasifikaciji zemljišč, zboljšanju pašnikov, pogozdovanju, dvolastniških vprašanjih, čebelarstvu in ribištvi, kmetijski šoli in centralni eksperimentalni bazi, o novi centralni mlekarni itd.

V dolini so poleg omenjenih vprašanj pretresali tudi vprašanje razlastitve zemljišč v industrijski coni v Zavljah, pri čemer so se kmetje poučili o vsem postopku, tako da jih pri razlaščenju ne bodo mogli oškodovati. Dalje so se kmetje pritoževali, da je bilo delo za reguliranje potokov prekinjeno ter so zahtevali, da se stvar pojasni.

Na vseh posvetovanjih so kmetje zahtevali, da se končno ustanovi slovenska kmetijska šola z osrednjo bazo za poskuse, da se kmetijski navaščaj seznanijo z najnovejšimi izsledki v agrotehnikah, ter da se tako prepreči propadanje našega kmetijstva.

V pogledu centralne mlekarne so kmetje povsod nasprotni njeni ustanovitvi, ker pojde v škodo živinorejcem in mlekaricam, po drugi strani pa tudi potrošniki ne bodo imeli od tega nobene koristi, temveč le izgubo, ker se bo mleko v steklenicah podražilo. Ustanovitve mlekarne bi bila v korist samo kapitalističnim monopolističnim krogom iz Italije.

Važen problem za naše kmetovalce je tudi prenos zemljiške knjige iz Sežane. Kmečka zveza je v tem pogledu intervenirala in stvar obeta, da bo kmalu ugodno rešena. Sedaj gre le še za dogovor med jugo-

slovansko in anglo-ameriško upravo. Pri tem so razni izgovorniki naših kmetov nasprotovali Kmečki zvezi, ki je nabirala podpise z zahtevo po prenosu zemljiške knjige. Ti ljudje so to delali le iz političnih spekulacij, ker jim krepitev Kmečke zveze ne gre v račun.

Na predloge čebelarjev so na posvetovanjih sklenili, da se pri Kmečki zvezi ustanovi odsek za čebelarstvo. Treba bo namreč poskrbeti za oskrbo panjev, poletno pašo itd.

Glede vojne škode so ugotovili, da se sedaj prošnje rešujejo v Rimu in da nastajajo zato zamude in težkoče. Oblasti izplačujejo predvsem le na premičnine, za nepremičnine pa se izgovarjajo, da nimajo kreditov. Doslej je bilo rešenih za premičnine samo okoli polovica prošanj.

Kmete tarejo tudi vedno večji davki. Sedaj se širijo glasovi, da se bodo zvišali zemljiški davki, ki bodo štiridesetkrat višji od predvojnih. Zaradi tega bo treba izvesti predvsem reklasifikacijo zemljišč, saj so mnoga zemljišča zlasti ob obali zapuščena, druga pa so bila razlaščena za gradnjo cest in drugih objektov.

Ze ta kratki pregled vprašanj, ki so jih obravnavali na kmečkih posvetovanjih, jasno kaže, kako veliko delo čaka Kmečko zvezo. Zato pa je interes in dolžnost vseh naših kmetov, da se vanjo včlanijo, kajti le okrepljena organizacija bo lahko vsa ta vprašanja reševala z uspehom.

Dva zgodnja škodljivca v naših vinogradih

Škodljivca, s katerima se hočemo seznaniti, sta brazdati rilčkar in pa vsem poznani trtni zavijač ali trtjon. Prvi je bolj zgoden, drugi se pa pokaže kmalu za njim.

Brazdati rilčkar

Je približno 1 cm velik hrošček, črne barve in pokrit z dlakastimi rumenkastimi luskami, tako da je videti, kakor bi bil pomazan z zemljo. Ličinka je tudi 1 cm dolga, rumenkasto-bela in črnoglava ter brez nog.

Hrošček se pojavlja neenakomerno, najraje od maja do julija, in sicer v mladih vinogradih. Živi tudi na drugih rastlinah (na hrastovju, jagodah, trobenticah, praproti itd.) in prehaja na trsje. Ker ga po barvi le težko ločimo od zemlje in ker je na delu le ponoči, podnevi pa počiva v zemlji (do 15 cm globoko pod grudami in pod kamenjem) ga lahko prezremo. Izdaja pa ga značilna škoda, ki jo napravi na listih; objeda in izjeda namreč liste od spodnjega roba, česar ne dela noben drug škodljivec. Se večjo škodo povzroča spo-

Značilne smotke, ki jih napravi trtjon.

mladi, ko obje in izdolbe poganjajo očesa, ki se nato posuše. Samica izleže 100 do 150 jajčec, ki so pol milimetra velika. Ličinke se zarijejo v zemljo ter se naselijo na podzemnih trsnih delih, ki jih obglodavajo, da začne trta hirati kakor po trsnih uših. Taka trta lahko že v treh letih usahne. Ličinke dorastejo

do jeseni, potem prezimijo v zemlji v obliki kokona, a spomladi se spremenijo v bube in končno v hrošče. Vsa ta metamorfoza se vrši v raznih časih, ker hrošč tudi jajčeca leže v raznih dobah.

ZATIRANJE

Uspešno zatiramo brazdatega rilčkarja z lovskami, ki jih nastavljam (gruč, kamnov), ob trsu pod katerim se kupoma zbirajo ter jih potem pobere. Prav tako dobro služijo kot lovke butarice presnih trsnih zelastnikov, povezanih s trtico; položimo jih po vinogradu v večjem številu ter od dne do dne preiskujemo. Tako polovimo tisoče požrešnih rilčkarjev, ki imajo raje uvelo kot pa presno listje.

Trtni zavijač

(Byctiscus betulae) pa meri komaj 1/2 cm. Barve je različne; nekateri zavijači so kovinasto zeleni, drugi pa plavi kakor jeklo. Pojavljajo se, kadar odganja trsje. Samice zavijača imajo to navado, da ranijo mlade poganjke in peclje listov trte, hruške, češnje itd. Take ranjeni listi ovenejo in se z lahko zavijejo. Med zavijanjem listov polaga samica med posamezne gube in zavoje jajčeca v prav različni množini, in sicer največ 6 v eno smotko. Zavitki zaradi katerih so hroščku dali ime 'zavijača', ga posebno označujejo, a tudi izdajajo, ker po njih vemo, da je v trsju. Iz jajčec izležejo ličinke, ki se hranijo z zavitkom. Ob vetrovnem vremenu popadajo zavitki na zemljo, kjer se preobrazijo v hrošče. Avgusta in septembra se zavijač zopet pojavlja, se klati brez znatne škode po trsju, se zarije jeseni v zemljo, kjer prezimijo; prihodnjo pomlad prične znova s svojim škodljivim poslom.

Letos opazimo po naših vinogradih precej okužb po trtjonu. Zato priporočamo, da poberejo smotke, še preden se listi popolnoma posuše, torej v času, ko zavitki še vsebujejo jajčeca ali pa črvice. Zavitkov ne puščamo po vinogradu, ampak pobiramo jih v vrečice in potem takoj zažgimo.

Danes imamo tudi nova sintetična sredstva, s katerimi lahko zatiramo zavijača. Skropimo ga z 1%nim tiogamom v času, ko grize peclje. Poslužujemo se lahko tudi tetrafida, ki ima tudi to svojstvo, da ga list vpije, pride v njem v dotik z ličinko ter jo uniči.

ČEŠNJEVA MUHA

Češnjeva muha:

1. sadež s črvičkom češnjeve muhe;
2. odrasla muha (samica);
3. črva češnjeve muhe (5 mm dolga).

Češnjevo muho (*Rhagoletis cerasi*), imenujemo kot ličinko 'črva'. Ta škodljivec redno napada češnjeve plodove in je zelo škodljiv, ne samo zato ker zaleže črvice v sad, ampak tudi zato, ker postanejo češnje mehke-neprijetnega okusa in torej neprimerno za prodajo. Če češnje razpolovimo, najdemo pri koščici v neki nagniti kaši belkasto 4 do 5 mm veliko ličinko češnjeve muhe. Če položimo take plodove v hladno vodo, izležejo ličinke iz plodov, ki pa kljub temu niso užitni. Dorasla muha ne meri čez 1/2 cm, nje trup je črn, tu pa tam rumeno pikčast. Glava je tudi rumena, krilci sta prozorni z nepravilnimi črnimi lisami.

Dorasla češnjeva muha se pojavi v maju — juniju ter poletava ob toplih urah. Odlaga jajčeca na zoreče plodove. S podaljšanim leglom predre plod blizu peclja in odloži nanj drobno jajčece; ker se majhna ranica takoj stisne in zaraste, okužbe niti ne opazimo. V nekaj dneh izleže iz jajčeca silno majhna ličinka, ki se prerije do koščice. Ko so češnje zrele, so dorasle v njih tudi ličinke. Prevrtajo se na prosto in odpadejo, pa tudi prelezejo po de-

blu na zemljo. Zarijejo se do 3 cm globoko v zemljo in zabubijo v rjavkastorumeni, soščem podobne bube, iz katerih izleti v maju prihodnjega leta češnjeva muha, se spari in odlaga jajčeca na mlade plodove češnje.

To veliko škodljivo zatiramo v glavnem s tem, da uničimo bube. Če rastejo češnje na obdelani zemlji, je najbolje, da zemljo po obiranju pod drevesi globoko prekopljemo in spravimo bube v globino, od koder ne morejo muhe na površje. Tudi je prav, če prekopano zemljo povajamo ali vsaj potolčemo z lopato. Pri prekopavanju so nam lahko dobre pomočnice kokoši.

Na travnatem zemljišču je zatiranje težje in manj uspešno. Dobro je, če v času, ko češnje dozorevajo, travo pokosimo in ves prostor pod drevesom potrosimo z apnenim prahom, v katerem poginejo odpadajoče ličinke.

Za zatiranje škodljivke rabimo tudi melaso z arzenikom ali svinčnim arzenatom, ki ju stavimo v posodice in te obesimo na več mestih po vejah češnje. Sladkoba melase, ki služi kot vaba, privabi muho, ki pogine, čim jo poskusi. Izborno sredstvo proti češnjevi muhi je tudi DDT škropivo. Dvakrat moramo škropiti z 1 odstotnim DDT škropivom, in sicer polovico maja in drugič kakih 10 dni pozneje.

Čiščenje in razkuževanje hlevov in živine

Še vedno premalo upoštevamo pravila higijene v hlevih, svinjarnah in kokošnjakih. Res je, da je večina hlevov bila zgrajena v časih, ko so vladali napačni nazori o potrebah živali po soncu in zraku. Res je tudi, da se higijensko zgrajeni hlevi ne dajo čez noč preurediti. Vendar pa to ne opravičuje malomarnosti glede čistoče, ki jo v takih hlevih, svinjarnah in kokošnjakih zastojamo. Z majhnim trudom in z nevelikimi stroški, bi marsikateri še tako starinski hlev spremenil svoje lice, če bi ga prebelili.

Zavedajmo se, da so v temnih vlažnih in zanemarjenih prostorih dani vsi pogoji za razvoj različnih kal, ki ogrožajo zdravje domačih živali.

V takih prostorih se razvijajo tudi razni zajedavci, garje in uši. Prav čez zimo se v hlevih nakopiči nesnaga čez mero. Pozimi zapirajo gospodarji še tesneje vrata in okna, da bi se živali ne prehladile. Tako ne pridejo domače živali vso zimo do svežega zraka. Razumljivo potem, da v takem zraku živali ne napredujejo. Posebno ne more napredovati mlada živina, ki je še posebno občutljiva.

V toplih temnih in vlažnem zraku se pa bohotno razvijajo kužne kal, ki ob primerni priliki vderejo v telo živali in tam razvijajo svoje pogubno delovanje. Izbruhi nalezljivih bolezni so pogosti, posebno sponladi. Preprečimo jih s pomladansko razkužbo hlevov, svinjakov in kokošnjakov ter tako uničimo zarodke raznih zajedavcev, ki se vprav spomladi začno silno množiti. Zato se spomladanska razkužba hlevov imenuje tudi preprečevalna ali profilaktična dezinfekcija.

Marsikateri živinorejci bi svoje hleve na spomlad razkužili, bolj se pa truda in stroškov za to delo. Vendar stroški za tako dezinfekcijo niso veliki. Razkuževalna sredstva, ki so potrebna za to razkužbo, ima navadno vsaka kmečka hiša. Saj ne potrebujemo drugega kot vode, pepela, gašenega apna in prdnih rok.

Pri spomladanski dezinfekciji delamo prav tako, kakor pri razkužbah ob izbruhu kake kužne bolezni. Čistili in razkuževali bomo ob toplem sončnem dnevu; živali bomo izpuščili na prosto, da se po dolgem času naužijejo svežega zraka in da jih pregrejejo sončni žarki. V hlevih,

svinjarnah in kokošnjakih odpremo vrata in okna na stečaj. Najprej bomo potem s trdnimi metlami očistili strop, stene okna, vrata, jasil in korita. Po potrebi vzamemo še strgala, s katerimi ostrgamo nesnago, ki se je morda že leta nabrala na raznih predmetih. Vso nesnago in smeti, ki smo jih s takim čiščenjem dobili, odstranimo iz hleva skupaj z gnojem. S takim čiščenjem odstranimo ogromno število kužnih kal. Pred čiščenjem malo navlažimo vse predmete, da ne bi s prahom okužili zraka, kar bi nam tudi lahko škodilo. Očistili moramo vse kote in še tako skrite špranje, kajti v prav takih mestih je največ nesnage in kužnih kal.

Ko smo prostore tako očistili, začnemo z razkužbo. Kot razkuževalno sredstvo si bomo pripravili pepeln lug. V vreli vodi kuhamo presejani pepel od drv najmanj dve uri. Vzamemo dva kilograma pepela na 10 litrov vode. S to tekočino, ki pa mora biti vroča najmanj 70.0 C, operemo vse hlevske predmete. Z njo tudi prebelimo strop in stene in zdrgnemo z njo jasil in korita. S peplnim lugom prelijemo tudi hlevski tlak in vse hlevske prehode. Strop, stene in tla razkužimo z drevesno škropilnico. Ako je nimamo, opravimo to delo s čopiči za beljenje. Tako razkužen strop, tla in stene pustimo, da se posuše. Dobro je, če ves postopek po 6 do 12 urah ponovimo. Predmete, ki jih lahko

odnesemo iz hleva, izpostavimo na sonce, ki bo s svojimi žarki končalo naše delo.

Potem ko se je ves les posušil, prebelimo strop in stene z apnenim belečem. Beleč iz svežega gašenega apna deluje na kužne kal bolj pogubno kot navadni beleč. Za beleč vzamemo 10 odst. raztopino (1 kg apna na 9 litrov vode). Beleču lahko dodamo še kreolin, in sicer dve do tri žlice na liter. Tla prav tako polijemo z apnenim belečem. V tako očiščene in razkužene hleve bomo postavili živali potem, ko smo tudi njih dobro očistili in po potrebi oprali in izmilili. Živali pogledimo, če niso garjeve ali pa ušive, če so, jih moramo zdraviti, oziroma jim odpraviti uši.

V snažen hlev spada tudi snažna živina! Saj je poleg krme snaga najvažnejši faktor pri vzreji naše domače živine.

Živinorejci si dostikrat niso na jasnem, kako važno funkcijo opravlja koža. Koža ima neizmerno veliko število majhnih luknjic, po katerih se izločajo plini in tekoče snovi.

Funkcijo, ki jo opravlja koža, imenujemo kožno dihanje ali transpiracijo, ki jo lahko pospešujemo s čiščenjem kožne površine; to je, da z nje odstranimo prah, maščobo, ostanke nastilja itd.

Pogosto moramo živino krtačiti. S tem pospešujemo krvni obtok; in živali se poveča tek in prebava. Za

posledico imamo povečano proizvodnjo.

Star pregovor pravi: snaga je polovico krme, kar pomeni, da imamo mnogo koristi, če domačo živino redno snajžimo.

Zal pa smo pri čiščenju dostikrat prepovršni, zato ni čuda, če naletimo na ušivo živino. Pomisliti moramo, da najdemo vseh vrst kožni zajedavci na zamazani koži idealne pogoje za njih razvoj, ki lahko povzročijo živini resne nepravilke.

Poškode, ki jih povzročajo ti zajedavci na živini, vplivajo tudi na nje proizvodnjo; imamo torej tudi ekonomsko škodo.

Nujno torej, da popolnoma uničimo te zajedavce, kadar koli se pojavijo v hlevu.

S tiogamom bomo našo živino hitro in poceni rešili vseh nadlog. Razkužujemo živino lahko na več načinov:

1. Suho izvajanje — to je drgnjenje s tiogamovim prahom (rdeče znamke);
 2. Mokro izvajanje — škropljenje okužene živine z 2%no tiogamovo brozgo;
 3. kopaanje živali v isti brozgi.
- Suho izvajanje s tiogamom je zelo praktično, ker je lahko izvedljivo. Tiogam učinkuje, tudi če ne pride ravno v neposredni dotik z okuženo živaljo. Tiogam uporabljamo tudi zato, ker ne škoduje ne človeku ne živali. Če ga živina slučajno zaužije, dosti ne škoduje.

Vojni roman slovenskega naroda

DOBERDOB

PREŽINOV

VORANC

XII

Zdaj se je bilo treba uvrstiti spet v bojni red. Krilna patrulja je morala na desno, Almer pa je iskal zvezo na levo v glavno linijo. Korakajoč skozi gozd je namreč Stefanič izgubil zvezo s Segalom. Toda desno krilo ni le izgubilo zveze z jedrom, patrulja ni mogla odkriti linije, če je še tako napenjala oči. Almer je klel in ves obupan vil roke, češ, menda so se udrili v zemljo. Ko je najprej čisto po romovski izgrdil Stefaniča, ga je poslal v dol, da za vsako ceno poišče Segala, ki mora biti tam nekje za potokom. Stefanič je odšel v določeno smer, toda Almer je zaman čakal na njegovo vrnitev. Po četrturnem brezuspešnem čakanju je poslal iskat zvezo še Holcmana; toda tudi tega ni več bilo nazaj.

To je bilo Almerju že preveč in ves obupan se je obrnil k svojemu maloštevilnemu moštvu:

«Kaj naj storimo?»

«Nič!» mu je odgovoril Janoda s postrežljivim glasom. «Pojdimo dalje, ker vodijo vse ceste v to vas tam spodaj».

Almer ga je pogledal z obupanimi očmi. Na tem slému ni smel obviseti, zato se je odločil za Janodin svet. Toda treba je bilo sporočiti povelje še česni poturliji, ki je korakala na vrhu slémena. Iztegoval je vrat, da bi videl Palirja, ki je še malo prej ležal v sončnem robu nad njimi, toda zaman — Palirja ni bilo nikjer. Amuna pa in Barfussa, ki sta bila še bolj na desno, pa itak ni mogel videti. Ni mu preostalo drugega, kakor poslati Kalivodo na desno, da jih spravi iz trave. Toda bilo je kakor zakleto. Tudi Kalivode ni bilo več na spregled. Almerju ni preostalo drugega, kakor da se je napotil proti vasi s Pekolom, s Heldom in s Petriko, ki so mu edini še ostali. Preklinjajoč tisto uro, ko je bil tako neumen, da je prevzel komando patrulje, se je tožnega srečal spušča proti vasi. Vsi lepi načrti o skorajšnjem napredovanju so se mu stajali pred nosom. Kaj bodo rekli častniki, kaj Hergott...? Niti čutil ni, kako je sonce neumljeno pripekalo v breg.

Vsega togotnega ga je prihod v vas vrgel naravnost iz ravnotežja. Na dvorišču prve kmetije je namreč zagledal Barfussa, Amuna, Palirja in Kalivodo. Stali so okrog postaršega kmeta, ki je iz ogromnega, trebuhastega vrča nalival sadjevec v politrski vrček, katerega je vsak vojak izpraznil do dna, potem pa prazno posodo izročil dalje svojemu sosedu. Ker so stali v lepem krogu, je Almer takoj spoznal, da tega dela ne bo kmalu konec. Hotel je ravnokar zarjoveti, ko ga je zagledal tudi Barfuss, kateremu je kmet pravkar nalival vrček.

«He, Almer, pojdi sem, gotovo si žejen!» je zaklical in visoko dvignil polno posodo. Sončni žarki, uprti v stekleno posodo, so se mavričasto odbijali in rumena tekočina v njej se je iskrla kakor vinska kapljica.

Preden je Almer utegnil odgovoriti, sta Held in Pekol že mirno, kakor bi izvrševala kak naročen opravke, korakala mimo njega na dvorišče. Almerju so se začele v ustih nabirati sline nepopisne togote. Brezvestna ravnodušnost njegovega moštva je presegala vse meje.

«Kaj pa delate tam?» je zavpil na vsa usta, kakor bi res ne videl, kaj počne njegovi tovariši.

«Pijemo!» mu je mirno odvrnil Palir.

Kalivoda je pravkar izpraznil svojo mero in dodal: «Prekledo, stvar ni nič slabša od gumpoldskirchnerja! Tedaj se je vmešal kmet:

«Je to vaš komendant?» je vprašal.

«Da, vodja patrulje, a samo danes», so odgovorili vojaki. Kmet je napravil navihan obraz in zaklical na cesto:

«Pojte no sem, gospod komendant, merica starega tokovca se pričeje».

Almer je ravnokar imel na jeziku odurno psovko, s katero je hotel vojake spraviti z dvorišča, toda ljubeznivo vabilo ga je razorožilo. Kakor bi iskal nekje zavetja, je pogledal molčečega Petriko, ki mu je še edini ostal zvest, in videč njegove vzpodbudne oči, jo je tudi mahnil na dvorišče, za njim pa Petrika. Pijača se mu je prilegla in zaporedoma je izpraznil dva vrčka. Mislječ, da je dovolj, je tretjo mero odklonil, pogledal svoje podložnike ter dejal:

«Zdaj bo pa treba naprej, da se ne izgubimo!»

Napotil se je proti cesti, toda za njim sta v sorazmerni razdalji stopala zopet le Held in Petrika.

«Pridemo takoj, le vrč moramo še izprazniti!» je vpil Amun za njimi.

Almerja je bilo sram, da bi se zaradi teh nekaj kapljic ostanka repenčil, zato je rekel kolikor mogoče dobrohotno:

«Le hitro, potem pa pridite!»

Nato se je izgubil po česti. Toda komaj ga je zmanjkalo, je Barfuss dejal:

«Le pojdi, kamor se ti mudi, nam se ne!» In obrnjen h kmetu je dejal: «Prinesite še en vrč, ga bomo že plačali».

Kmet je izginil s posodo v klet, medtem ko so se oni naveličali stati v krogu in so posedli po lojtrskem vozu, ki je stal pred hlevom.

«Če bomo kar pili in nič jedli, lahko stvar slabo izpade za nas», je menil Kalivoda, ki je slednjič našel udobno mesto na škarjah ojeta. «Barfuss, ti si bolj domač, reči staremu, če ima kaj kruha».

Medtem ko je desno krilo Amunove patrulje zasedlo seneni voz na dvorišču je Almer s svojima tovarišema stopal dalje po vasi. Čeprav mu je zaužita pijača začela siliti v glavo, je vendar ohranil jasen pogled. Tako je že pri sosednem kmetu zagledal na hišnem pragu Segala, Holcmana in Stefaniča, vse tri obrnjene v vozo, iz katere je v zelo kratkih enakomernih presledkih neka, očividno mlada ženska roka podajala rjav pisiker enkrat temu, potem drugemu. Vojaki so bili tako zateleban v ta posel, da ga niso opazili, dokler jim ni prišel prav za hrbet in jih ogovoril:

«Kaj pa je zopet to?»

V tem hipu je že ugotovil, da pripada roka, ki je rokovala z rjavkastim pisikom, mladem, brhkemu dekletu, ki mu je koj, čim ga je ugledalo, začelo kazati dvoje vrst belih zob. Ta nedolžni nasmeh in zatemnele veže je Almerja prikoval na prag.

«Ali boste tudi vi?» je vprašalo dekle novo trojico in že pomolilo pisiker izza plečatega Segalovega hrbta Almerju.

Almer je z navdušenjem popadel posodo in jo v dušku izpraznil. Sele čez nekaj časa se je spomnil, da bi moral biti Segal vsaj sto metrov stran od vasi, ako bi pravilno vzdrževal zvezo. Zato ga je kratko malo vprašal:

«Kako pa, da si tudi ti zabredel v vas?»

«Brigaj se za svoje ljudi!» mu je zabrusil Segal.

Almer je očitek hitro požrl. Nato je vprašal:

«Kje je Erdkónig?»

«Tam doli pri cerkvi».

«Pri cerkvi...?» je zazijal komendant patrulje. Po njegovem mnenju je že Segal zgrešil smer, ker je zabredel v vas, toda Erdkónig bi moral v tem hipu biti vsaj nekaj sto metrov severno od vasi. Kakšna je neki za božjo voljo linija? Ta misel mu je v hipu zataknila grlo in že ni več imel občanka pri družbi.

Izsiljevanju je napravil konec trobentač, ki je daleč nekje na koncu doline trobil k bataljonskemu zboru. Med

zbiranjem stotnije je Roma še vedno grabila strast, kako bi odkril krivce. Pred njim je stal Adam. Kakor divji se je zaletel vanj:

«Ti si streljal, ti prekleti nazarenc ti...»

Ker so mu pa odgovorile najbolj ravnodušne oči na svetu, ga je jeza zadušila. Vojaki so bili pa hladni in mirni, le za njegovim hrbtom so se srečavali z mežikajočimi očmi.

Ura je bila gotovo že tri, ko se je bataljon začel pomikati proti mestu. Stotnik je takoj začel kazati zobe. Med maršem je neprestano vežbal obcestne vaje, kadar pa se je naveličal teh, je vežbal paradni mimohod. Moštvo je moralo venomer s polno opremo skakati v obcestne jareke ali pa tolči z nogami po trdi, neumljeno prašni cesti. Po vojaki je curkoma lil prašni znoj, toda stotnik jih je kakor obseden gonil do obupa. Čeprav so vsi vedeli, da je to maščevanje za opoldanski dogodek, ni stotnik omenil tega niti z besedico niti s psovko. Le njegove mrtve oči so sijale nekam poklepno...

Bataljon se je vrnil domov popolnoma izčrpan. Pred razhodom je bilo prečitano naslednje bataljonsko povelje: «Zaradi današnjega zločinskega dogodka kaznujem ves bataljon, moštvo kakor tudi vse podčastnike, z zapornim, dokler krivci ne bodo odkriti. S tem pa ne posegam v dolžnosti stotniških poveljnikov, da sami z lastnimi merami zasledujejo zadevo. Major Kuretič».

Sledil je molk, poln tihega zadoščenja, ki je prevzel malo večino moštva. Po razhodu je Erdkónig ostal sam s svojim vodom.

«To bi si bili lahko prihranili...» je dejal vojak.

O dogodku tega dne se zvečer skoraj ni govorilo, le sem in tja so se srečavale skrivnostne oči posameznikov, ki so izražale presenečenje, strah, zakrknjenost ali pa tiho zadoščenje. Toda iz vseh oči se je bliskalo:

«Iz te žlobudre se ne bomo tako hitro izkopali...»

Toda usoda je odločila drugače.

Prihodnje jutro se je moštvo prve stotnije zelo slabe volje odpravilo na garnizijsko vežbališče. Vzrokov zato je bilo več: ponoči je bataljon imel alarm in moštvo je zaradi raznih pregledov izgubilo dobri dve uri spanca; imeli so pregled pušk, pregled rezervnih porcij, ki so jih dobili že pred kakimi tremi tedni, imeli so pregled monture in vseh ostalih vojaških rekvizicij. Pri tem seveda ni šel k vragu le počitek, temveč je bilo tudi še drugih posledic za posameznike. Infanterist Maroš je bil dve uri navezan, ker ni imel nobene konzerve več. Popovič je dobil dva dni poostrelega zapora, ker je imel zarjavelo puškino cev, Kalivoda pa, katerega so že v tretje zalotili, da ima čevlje obute na bose noge, je odrezal najslabše. Dobil je dva dni samotnega zapora, čeprav se je zagovarjal, da mu zaradi znojenja takoj zginejo krpe. Podobno se je godilo tudi štirim stotnijam.

Pod poveljstvom stotnika Fortisa je stotinja že petkrat zaporedoma v teku premerila razsežno vežbališče, pri čemer je bila opremljena s popolno opremo, z municijo, s krampi, lopatami in drugimi potrebščinami. Talerhofovec Hromada in Maroš sta nosila celo vsak po en ogromen kuhinjski kotel.

Premočena do zadnje niti, se je stotinja pravkar pripravljala, da se šestič pozone čez vežbališče proti gozdiču pod bregom, odkoder se je ravnokar vrnila, ko je bataljonski ordonanec v galopu prijezdil na vežbališče. Takoj nato je vseh pet stotniških poveljnikov staknilo glave. Nato je zadonelo povelje:

«Maršbataljon št. 100 takoj domov!»

(Nadaljevanje)

UBALD VRABEC

PESEM PRIPOVEDUJE

Kot neznatna iskrica sem nekoč šinila v premišljevanje nekega pesnika. Spočetka se ni kdove kako zanimal zame, kar hitro je prešel na druge misli. Pa se nisem vdala. Ob prvi priliki sem se spet pojavila in to pot se je pesnik pomudil pri meni več časa. Odslej sem se pogosto vračala v njegove misli in pesnik mi je vsakokrat posvečal več pozornosti. Polagoma sem dobivala jasnejše oblike in lepša dne me je pesnik napisal na polo papirja in položil v miznico. Nekaj časa sem tu ležala. Ze sem mislila, da me je pesnik pozabil, ko me nekega večera spet vza-me v roke, prečita, tu in tam popravi ali menja kako besedo in me potem spet položi na staro mesto. Naslednji dan je prišel s pesnikom njegov prijatelj, kateremu me je pesnik prečital. Prijatelju sem najbrž ugajala, kajti začel je pesniku prigovarjati, naj me izroči uredniku literarne revije za objavo. Čez nekaj dni se je pesnik res odločil: vtaknil me je v žep in nesel v uredništvo. Tam me je glavni urednik v naglici prebral in se nato domenil s pesnikom za objavo v prihodnji številki. Pesnik je odšel in ga dolgo nisem videla več. Zamalo se mi je zdelo, da me je tako lahkega srca zapustil!

Glavni urednik me je položil na kup drugih rokopisov in se potem zame ni menil več. Pogostoma ga sploh ni bilo na spregled, če je pa bil v pisarni se je pogovarjal z raznimi ljudmi, telefoniral, čital ali pisal. Na kup papirjev, na katerem sem ležala, je položil še nekaj drugih rokopisov. Nekega dne cel kup izročil stavcu, ki je nesel vse skupaj v tiskarno. Tu je bilo zelo živo. Vse-povsod so stali raznovrstni stroji vseh velikosti, okoli njih so se pa sukali tiskarji. Mene je prevzel ročni stavec in začel sestavljati moje besedilo iz kovinskih črk, ki jih je imel lepo urejene v leseni škatli. Kar obédu-vala sem ga, ko je ročno in hitro po-lagal črko poleg črke. Hitro sem bila sestavljena. Ko je končal je položil na sestavek čisto polo papirja, po-egnjal čez z valjem in na papirju sem bila natisnjena z lepimi črkami. Stavec je potem nesel original, ki ga je napisal pesnik in novi tiskani iz-vod h korektorju. Ta je primerjal original s tiskanim odtisom in ugo-tovil nekaj napak. Te je zaznamoval na tiskani izvod in ga potem spet iz-ročil stavcu. Stavec je zaznamovane napake popravil, naredil novo kopijo in jo ponovno izročil korektorju. To pot napak ni bilo več in korektor je bil z delom zadovoljen. Bila sem

godna za tisk. Poleg drugih spisov sem tudi jaz, oziroma moj sestavek iz kovinskih črk prišla v nekaj ok-vir in z njim v tiskarski stroj. Dela-vec je spravil stroj v pogon in prav hitro sem bila razmnožena v nešteti-h izvodih. Natisnjane pole so potem delavci s stroji upognili, sešili, o-brezali in tako sestavili izvode revije, v kateri sem tudi jaz zavzemala nekaj prostora.

Vsi ti izvodi revije so se kmalu razpršili na vse strani. Nekatere je raznesel raznašalec na kolesu, drugi so potovali s tovornimi avtomobili ali pa z železnico. V kratkem sem bila istočasno prisotna na najrazlič-nejših krajih. Bila sem v knjižarni in čakala na kupce, bila sem na mi-zah raznih uredništev, na pisalni mi-zi izobraženca, na skromni mizi de-lavca, bila sem v knjižnicah in pro-svetnih društvih. Tu se je večših kdo spomnil tudi mene, se me naučil na pamet in me recital pri kakih pri-reditvi. A to se je zgodilo le re-dkokdaj. Večina mojih izvodov je šla počasi v pozabo. Tiskarna je tiskala druge spise in druge pesmi, ki so pritegnile pozornost naše, name so pa ljudje počasi pozabljali. Ko sem že mislila, da bo moje življenje po-lagoma ugasnilo, sem prišla v roke skladatelju.

Ta me je z velikim zanimanjem prebral. Začel me je prav podrobno pregledovati in analizirati. Prešteval verze in kitice, nekatere besede pod-črtal, nekatere celo črtal in delal še razne druge opazke. Kmalu je bil izvod ves popisan z raznimi zna-menji, od katerih so se mi zdeli ne-katera čisto nerazumljiva. Večkrat me je, ko je bil na ulici, polglasno recital, včasih je pa recitacijo spre-menil v petje. Vse-povsod sem bila njegova stalna spremljevalka. Nekega dne pa je sedel in napisal k mojim besedam melodijo. Pri tem je ravnal sila samovoljno. Nekatere besede ali tudi cele stavke je večkrat ponovil, nekatere je pa celo popolnoma prezrl. Pozneje sem ugotovila, da je moje besedilo priredil za pevski zbor. Drugi dan, ko me je spet vzel v roke, je začel vse napisano spet po-pravljati. Spet je črtal kako besedo, kako drugo napisal po večkrat in o-benem spreminjal tudi notna zna-menja. Se večkrat je naredil kako spremembo, končno se je pa naveli-čal in me pustil v miznici. Pa ne za dolgo. Nesel me je k lepopiscu. Temu je na dolgo in široko razlagal razne podrobnosti in mu dajal navodila, kako naj me lepo prepiše. Skupaj sta štela takte, merila s centimetrom napisane vrste in me obračala na vse strani. Ko je skladatelj odšel, se je lepopisec lotil dela. Pričrtil je polo posebno lepega papirja na dešič-ico in začel spet vseprek meriti ori-ginal in še čisto polo papirja, na ka-terega je delal neka znamenja. Konč-no je začel risati, prav za prav slikati moj naslov, ki se mu je res dobro

posrečil. Niti v tiskani reviji nisem imela tako lepega in velikega naslo-va. Za naslovom je prišel na vrsto notni sistem, vanj je vpisoval notna znamenja, spodaj pa moje besedilo. Delo je počasi napredovalo. No, konč-no je le končal. In reči moram, da me je bilo v novi obliki kar lepo videti! Prav hvaležna sem bila lepopiscu, ki mi je dal tako lepo zunanjo obliko. Skladatelj je spet prišel in si ogledal njegovo delo. Primerjal je s svojim originalom in ugotovil nekaj napak. Te je moral seveda lepopisec odpraviti. Ko sta se zedinila, da je vse prav in v redu, se je skladatelj poslovil, mene je pa risar neseš k opalografistu. Ta je moj lepi in no-vi izvod z največjo previdnostjo pri-tisnil na gladek kamen, na katerem je ostal odtis tega, kar je napisal le-popisec. A razumeti ni bilo prav nič, ker je bilo vse narobe. Na kamen je potem opalografist drugo za drugo polagal čiste pole papirja in na vsaki se je prikazal nov odtis. Spet so me razmnoževali. Toda to pot z melodijo, Kako imenitno!

Kmalu je imel opalografist na mizi cel kup mojih izvodov. Ko mu je bilo dovolj, je pustil vse skupaj v miru, jih skrbno zvil in nesel v ne-ko pisarno. Tam so vse moje podatke, t.j. ime pesnika, moj naslov in ime skladatelja vpisali v poseben kata-log, isto so napisali na poseben kar-ton in ga vtaknili v kartoteko. Oboje so opremili še s tekočo številko. Mo-izvode so pa — prav tako oprem-ljene s tekočo številko — vtaknili v omaro, kjer je bilo že mnogo drugih pesmi. Zelo sem bila radovedna, kaj bo sedaj.

"Tartuffe," nova premiera Slovenskega narodnega gledališča

Nobeno delo Jeana Baptiste Poulaina (1622-73), ki je z igralskim imenom Molière v umetnostni zgodovini upravičeno zavzel mesto utemeljitelja klasične komedije, ni tako vznemirilo pariško družbo in prizadejalo avtorju toliko skrbi kot "Tartuffe". Prvega zapisa te komedije sploh ne poznamo. Vemo le, da je Molière prvotno zamisel te komedije trikrat predelal in se vztrajno boril za dovolitev uprizoritve. Leta 1669, torej pet let po prvi prepovedani uprizoritvi je končno izposloval uprizoritev, ki je imela izreden uspeh. Oč takrat je na sporedu vseh svetovnih gledališč in zavzema v celotni Molièrovi zapuščini eno najvidnejših mest. V Comédie — Française so "Tartuffa" igrali v letih 1680-1930 nič manj kot 2256 krat. Tako visokega števila uprizoritev ni doslej doseglo še nobeno delo v zgodovini klasične francoske dramatike.

Molière je veroval v vzgojno moč satirične komedije. Neusmiljeno je bil družbene napake. S "Tartuffom" je drzno in globoko dregnil v sršeno gnezdo, ki so ga svetohlinci in pokvarjeni hinaveji spletki okoli katoliške cerkve. V XVII. stoletju je bila, posebno med višjiimi krogi francoske družbe, močno razširjena tajna organizacija reakcionarjev, ki se je skrivala pod nedolžnim imenom "Družba sv. zakramenta". Njen vpliv je bil skoraj celoten na dvoru Ludvika XIV. Ta skrivna družba se je borila proti rasprotnikom katolicizma, zalezovala je svobodomislice in jih ovajala oblastem, borila se je skratka proti vsem novim oblikam družabnega življenja. Stevilni agenti te "družbe" so stikali po meščanskih hišah in pod krinko dobroteljske opazovali ter razdirali javno življenje. Tak agent je tudi svetohlinec Tartuffe, ki se s hlinjeno pobožnostjo vrine v hišo lahkovnega in puhlega meščana Orgona. Vso svojo okolico terorizira s hlinjeno pobožnostjo in moraliziranjem, v resnici pa se skuša polastiti Orgonovega bogastva. To mu spriči Orgonove omejenosti in lahkovnosti tudi uspe. Orgon mu celo ponudi svojo hčer Marijano. Svetohlincu pa to ni dovolj. Prišel je zalezovati Orgonovo ženo Elmira. Toda tu mu spodleti. Ujame se v nastavljen past in pred Orgonom ter njegovo materjo gospo Pernelovo, ki edina še verjame mojstru licemerstva iz hinavščine, se razkrije podlež in slepar.

Razumljivo je, zakaj je vladajoča družba tako srdito udarila po tej komediji. Mogočni člani "Družbe sv. zakramenta" so se videli na odru razgaljeni in osmejeni. Za daljšo dobo so dosegli prepoved tega dela,

ali kakor je dejal Molière v prošnji kralju, ko je branil svojo komedijo: "Originali so pač dosegli prepoved kopije".

Posebna odlika "Tartuffa" je ostra in revolucionarna satira, ki skozi smeh budi v družbi odpor proti podobnim škodljivim pojavom. Zato bo ta umetnina velikega francoskega komediografa večno ohranila svoj blesk in aktualnost.

—O—

Pri uprizoritvi, ki jo je pripravilo Slovensko narodno gledališče, sodeluje domala ves ansambel. Naslovno vlogo igra Rado Nakrst. Neka-

Prizor iz Molièrove komedije "Tartuffe".

tere vloge, na primer Orgon, Dorina, Mariana, Loyal, itd. so dvojno zasedene. Delo je režiral Jože Ba-

DAN SLOVENSKE KULTURE bo prikaz našega ljudskega kulturnega življenja

Vsem je prav gotovo še v spominu praznik slovenskih tržaških narodnih noš, ki ga je priredilo, dne 13. junija 1948 s pomočjo SHPZ

K "Dnevu slovenske kulture", prazniku naših narodnih noš, običajev in pesmi N. Arsenovič 1823-1885: Zenska narodna noša iz Skednja.

vovodja učil Skraja je učil vsako glasovno skupino posebe. Če je učil najvišji glas, je še bilo nekaj podobno, ko je pa učil srednje ali nizke glasove, sem bila nad seboj in nad mojim skladateljem kar razočarana. Kaže pa, da pevci niso bili istega mnenja, kajti vsi so se pesmi učili z isto vnemo. Pozneje sem spoznala, da sem tako sedela zaradi svoje neizkušenosti.

Pa tudi drugače mi je bilo včasih neprijetno. Pevovodja se je večkrat hudo jezil in je pevec celo zmerjal. Resnici na ljubo moram priznati, da je z menoj vedno lepo ravnal. Le enkrat me je v razburjenosti vrgel na tla. Pevci pa niso bili do mojih izvedov tako obzirni: mečkali so me v rokah, nekateri so pisali ali celo risali na moje izvede, me upogibali in vtikali v žep, nekaj so jih pa kar izgubili... Zaradi takega ravnanja sem začela gledati pevce kar malo postrani. Vsa moja simpatija je bila le za pevovodjo. V njem sem videla edinega zagovornika in zaščitnika svojih lepot. Vaje so počasi napredovale in pevovodja je nekoč odločil, da me bodo zapeli vsi hkrati. Oj, to je bilo razodetje! Sedaj sem spoznala, kako more popoln in lepo zveneti akord samo povečati lepoto glavne melodije. Sedaj sem razumela, čemu srednji in čemu nizki glasovi. To je bilo pa že vse kaj drugega, kakor če me kdo samo recitira. Srce mi je prekipelo hvaležnosti do glasbenika, ki mi je dal tako lepo melodijo in tako polne in veličastne akorde.

(Nadaljevanje sledi)

prosvetno društvo Lonjer-Katina. Praznično razpoloženje je bilo ta dan na Katinari kot ob dnevih velikih izrednih svečanosti. Prireditve so se tedaj udeležile skupine narodnih noš vsega tukajšnjega ozemlja od Stivana, do Milj in do Brega. Spored te svečanosti je nujno moral upoštevati duhovno in materialno povezavo z matičnim narodom, kar je prišlo do izraza v recitaciji Zupančičeve "Kovaške", ki zajema vse Slovence po njihovih krajevnih socialnih značilnostih in po posebnih svojstvih njihovega značaja in temperamenta idrijske in trboveljske "črne rudarje", "nabrežinske bele kamenarje", "adevinske opaljene ribarje", "brbljave Vipavce", "zamišljene briške kolone", "stajarskega viničarja, ki vince nam medli", in "vse, ki poznajo otiske zapestne spon" in ki si bodo vsi, tako je napovedal Zupančič, sami kovali usodo. Pri tem sporedu je prišla tudi do izraza materialna in duhovna povezava tržaških Slovencev z istrskimi Hrvati, s katerimi so bili tržaški Slovenci v preteklosti politično, socialno in tudi kulturno tesno povezani, saj sta Trst in Istra zemljepisna.

Teža vse prireditve je bila tedaj na folklornih značilnostih tržaškega ozemlja. SHPZ pripravlja za 11. junij t. l. "Dan slovenske kulture". Dosledno in naravno je naša osrednja prosvetna matica prešla od zgolj nakazovanja naše povezanosti z matičnim narodom do tega da bo ob tej svečanosti dejansko prikazala slovensko ljudstvo življenje v vsej njegovi pestri raznolikosti po posameznih slovenskih pokrajinah.

Nastopile bodo folklorne skupine iz Trsta s plesi, kot so jih resnično plesali naši dedi in s stilno prireditvijo narodnimi plesi, kot smo jih videli na prvomajski proslavi na stadionu "Prvi maja". Videli bomo brško opasilo: noše, običaje in ples ob prošenjih v slovenskem delu Istre. Naše folklorne skupine pa nam bodo pokazale tudi ples družin slovenskih pokrajin in drugih jugoslovanskih narodov. Na "Dan slovenske kulture" pridejo med nas tudi Beneški Slovenci, rojaki z Goriskega in Koroške, da nam zapojejo svoje pesmi, pokažejo svoje noše, svoje običaje in da nam tako posredujejo značaj svoje pokrajine in svoje življenje.

Folklorna skupina iz Ljubljane nam bo pa predložila ples in običaje iz drugih slovenskih dežel. Ta praznik bo pregled naših narodnih noš. Glavni del sporeda bo slonel na nošah, običajih in na prikazovanju, kako so se naši ljudje veselili.

Od vsega ljudskega blaga, kot so šege in običaji, krepka, šegava, izrazita in sočna domače-krajevna ljudska govornica, ljudski humor, ljudske modrosti (verovanja, rečenice, pregovori, zdravilstvo itd.) od česar je marsikaj zadobilo bolj krajevno barvitost, je najbolj vezala vse kraje med seboj narodna pesem. Zato bo dober del tega narodnega praznika posvečen naši pesmi.

Naša misel se razvija, naše pobude zajemajo vedno širša področja, naše življenje postaja čedalje bolj zavestno. Taka je naravna pot vsakega razvoja in rasti in taka je pot razvoja našega življenja. Ta narodni praznik nam bo zopet povedal, da smo v svojem duhovnem razvoju šli korak naprej. Duhovna nastrojenja ljudstev pa vplivajo na njihove materialne prilike.

PROSVETA med ljudstvom

Prosvetno društvo iz Barkovej je utegnili prirediti kljub telovadnim in pevskim vajam in splošni zaposlitvi članov za prvomajski nastop v soboto 29. aprila zelo lep in domač prosvetni večer. Nastopili so pionirji z recitacijami, samospeli in z novoustalovljenim pionirskim zborom pod vodstvom Milana Pertota. Nato je izvajal pevski zbor tudi pod vodstvom Milana Pertota vse prvomajske pesmi in še nekaj umetnih in narodnih. Obisk je bil zelo zadovoljiv in vsi prisotni so z zadovoljenjem poslušali pristrčni spored. Zelo so jih navdušili mali pionirčki, ki so deklamirali Zupančičeve, Levstikove in mnoge druge pesmi. Zbor je moral nekatere pesmi ponoviti. Vse izvajanje je bilo zares na lepi višini.

V torek 9. t. m. sta priredili PD "Simon Jenko" in "Vojka Smuc" slovesnost posvečeno spominu Prežihovega Vranca — Lovra Kuharja. Ves spored je bila lepa zaokrožena celota. Tov. Slava Pahorjeva, ki je na tem večeru govorila o pred kratkim umrlem pisatelju, je globoko občutila lepoto njegove umetnosti in človeškost njegovih idej.

SNG-TRST

Po povratku z gostovanja v Ljubljani in Mariboru je SNG uprizorilo na naših domačih odrih štiri reprize drame v treh dejanjih "Kobilice" ameriške pisateljice Lilliane Hellmanove. Ta gostovanja so se vršila 3. maja ob 20 uri v Skednju, 6. maja zvečer v Kopru, 7. maja v Piranu in 9. maja v Kopru.

V četrtek 18. t. m. je bila v Kulturnem domu v Skednju premiera Molièrove karakterne komedije "Tartuffe" v režiji Jožeta Babiča. O tej predstavi bomo objavili obširnejše poročilo v prihodnji številki.

KULTURNA KRONIKA

V pragi se je v Smetanovi dvorani začel 9. maja mednarodni glasbeni festival, ki niso ime "Praška spomlad 1950".

Zbor narodnih pesmi in plesov Češkoslovaške mladinske zveze je 8. maja odpotoval na turnejo po Sovjetski zvezi na povabilo Odbora za umetnost pri Svetu ministrov ZSSR. Turneja bo trajala okoli tri tedne in zbor bo obiskal vrsto sovjetskih mest kot Leningrad, Tbilisi, Sverdlovsk, Kijev in druga.

Te dni je v Trstu razstava grafik španskega slikarja Francesca Goye y Lucientes (1746-1828), katero je priredil tržaški Kulturno-umetniški krožek (Circolo di Cultura e delle arti). Ta zbirka grafik je znana pod imenom "Strahote vojne".

Letos je preteklo sto let, odkar je izšla prva bosanska revija "Berzotiskom narodne tiskarne dra Ljudevita Gajaa in stroškom dra Ljudevita Gajaa. Urejeval jo je Frano Jukić iz Banjaluke 18 let pred avstrijsko okupacijo in 15 let predno je zemunski časnikar in tiskar Ignjat Sopron odprl v Sarajevu svojo tiskarno.

Shakespeareov festival v Stratfordu-on-Avon, ki se je začel že marca meseca, bo trajal letos izredno dolgo in sicer do poletja. Vodi ga John Gielgud. Gielgud bo topot zopet nastopil v vlogi Kralja Leara.

16. maja t. l. je preteklo 90 let, odkar je Davorin Jenko iz narodnega ponosa in iz odpora proti zaničevanju slovenskega naroda uglasil pesem "Naprej zastava slave..." na besedilo Simona Jenka. Pesem ima izrazito slovenski ritem in je postala naša narodna himna.

V petek 12. t. m. se je končal v ljubljanski operi ob sodelovanju študentskega pevskega zbora, folklornih skupin, plesno-baletne sekcije in dramske družine študentskega kulturno-umetniškega društva "Tone Tomšič II. študentski festival študentov univerze, akademij in visokih šol v Ljubljani. Letošnji festival je zbudil več pozornosti kot lanski.

in njegovo ljubezen do bednih ljudi in je to občutenje prenesla z živo besedo in dojemljivo na občinstvo. Iz pisateljevih dej so brali tov. Marijan Obersnel, Olga Petelin - Smeraldijeva, Saško Kosovel in Lidija Kobalova. Videti je bilo, da so se tudi oni globoko vživeli v vsebino in lepoto pisateljevega pripovedovanja. Življenje pisatelja in njegova umetnost sta ob predavanju in branju prišla jasno do izraza. Na koncu je sopranistka tov. Rožica Kozem, katero je pri klavirju spremljala tov. Ema Vrabčeva, dovršeno in občuteno zapela štiri koroške narodne pesmi. S tem je bila podana Vrančeva povezanost z njegovim rojstnim krajem.

O nekaterih knjižnih razstavah smo že poročali. Knjige so eno izmed najbolj učinkovitih izobraževalnih sredstev in zato je prav, da jih SHPZ neposredno nosi med ljudi s temi razstavami. Tudi Dolina nam je pokazala, da zanimanje za lepo in dobro knjigo in za branje med našimi ljudmi raste. V soboto 13. t. m. je tovarišica. Najda predavala v tem kraju o zgodovini slovenske knjige tudi na podlagi nekaterih stvarnih primerov razstavljenih knjig. Občinstvo, ki je v velikem številu napolnilo dvorano, je napeto sledilo pripovedovanju predavateljice. Po predavanju so Dolinčani hiteli kupovati knjige, kot da bi se bali, da bodo zmanjkale. V izbiranju in kupovanju je bila torej naštirnost. Otroci pa so se zgnatli okoli miže z mladinskimi knjigami.

PET LET slovenske kinematografije

V nedeljo 14. maja so se filmski delavci Slovenije zbrali na ustanovni kongres Društva filmskih delavcev Slovenije ter kritično pregledali preteklo delo, obenem pa razpravljali o bodočih nalogah na področju slovenske kinematografije. Iz govora književnika Vladimira Pavšiča posnemamo nekaj zanimivih misli o problemih filmske umetnosti. Tako je glede scenarija dejal, da mora imeti svojo avtonomno literarno vrednost. Poudaril je, da postaja odgovornost pisatelja za usodo napredne filmske umetnosti čedalje večja, ker je bodočnost filma neločljivo zvezana z bodočnostjo literature, to je scenaristike.

Glede dialoga meni, da ga je treba gojiti zato, da bo slika dobila še več vsebine, da bo dejanje motivirano, globlje, živahnije in bolj polno. Opozarja pisatelje, naj pišejo pogumne scenarije, ki mnogo zahtevajo v umetniškem in tehničnem pogledu. S tem bodo napravili veliko uslugo filmski umetnosti pa tudi filmski tehniki, ki bo morala, če bo hotela ustvariti njih umetniške zamisli, iskati novih sredstev, načinov prijema in možnosti.

Seveda je opaziti napredek tudi na področju scenaristike, in sicer za tem, da so se zanj zavzeli pisatelji in da so začeli obravnavati nove žanre in nove teme.

Ob vprašanju filmske režije se je književnik Pavšič dotaknil režije novega filma «Trsta», pri kateri je v primeri s prvimi slovenskimi filmi opaziti tesnejše sodelovanje med režiserjem in scenografom med delom

Režiser in igralci pri pripravah za novi slovenski film «Trsta».

režiserja in komponista. Govornik je tudi pohvalil težnjo gledaliških režiserjev, da se poskušajo v filmski umetnosti. Tako se krog režiserjev tuja kvalitativno izpopolnjuje. Filmski režiser, ki hoče upodobiti našega človeka kot nosilca in ustvarjalca našega življenja, mora mojstrsko obvladati ne samo svojo stroko, poznati mora literaturo, likovno umetnost, glasbo in kar je glavno, življenje. Poudaril je tudi tesno naslonitev šna gledališče, kar bo edino omogočilo filmu zdrav razvoj. Filmsko igro pa je opredelil takole: pot našega igralca v filmu je zlahka realizem, ki z minimalnimi sredstvi izraža maksimalno življenjsko vsebino. Doseči mo-

ra tisto višino, ki odlikuje največje umetnike, globoko preprostost in globoko izrazitost obenem.

O nalogah filmskih komponistov je dejal: komponist (ki pravilno razume resnost glasbenega dela v filmu, se ga bo lotil kot dela, ki ga mora spoznati, osvojiti in vzljubiti. — Da bi mu to bilo mogoče, mora živeti s filmskim delom od prvega trenutka do končne realizacije. Med komponisti, ki sodelujejo pri ustvarjanju slovenskega filma, so: M. Kozina, L. M. Skrnjanc, M. Lipovšek, B. Bravničar, B. Adamič, D. Svava.

Težke naloge čakajo filmskega snemalca. Biti mora kulturno razgledan, umetniško občutljiv in dobro bo moral poznati likovno umetnost, ko bo slovenska kinematografija prešla k barvnemu filmu.

Govornik je postavil tudi zahteve glede dokumentarnega filma, ki ga je ostro treba ločiti od umetniškega. Nedopustno je, da vdirajo dokumentarni elementi v umetniški film in obratno. Dokumentarni film mora biti predvsem resničen, kajti najboljša propaganda za Jugoslavijo bodo dejstva.

Filmski kritiki očita Vladimir Pavšič nestrpnost in poudarja, da je naloga kritike, da gledalca vzgaja, ostri njega okus in uči videti in razbirati v svetu podob svet idej.

Med pozitivnimi činitelji, ki vplivajo na razvoj filmske slovenske kulture, je omenil novo kulturno politiko, slovensko bogato kulturno in umetniško tradicijo ter poštvalnost slovenskih filmskih delavcev; med negativnimi pa premajhno strokovno usposobljenost filmskih delavcev, pomanjkanje ateljejev, strojev, filmskega mate-

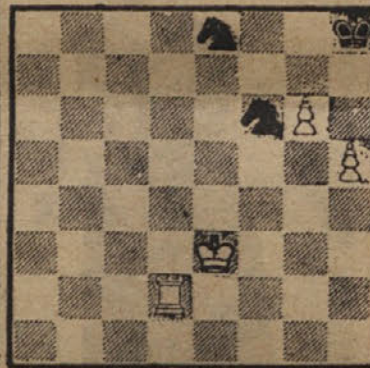
riala in še vedno premajhno zanimanje umetniških ustvarjalcev z ostalih področij za film.

Ustanovni kongres društva filmskih delavcev Slovenije je pokazal vse uspehe jugoslovanske kinematografije v 5 letih, ki se nam zde zlasti pomembni če pomislimo, da so Jugoslavlani na filmskem področju šele nedavno zaorali v ledino, da je bilo treba šele graditi poslopja, ateljeje, študij, skratka materialno bazo, ki jo ta umetnost najbolj zahteva. Deset umetniških filmov, okoli 200 dokumentarnih, 50 poučnih, nad 200 tedenskih novic so rezultati petletnega dela jugoslovanske filmske industrije. V planu za letošnje leto je še 17 umetniških filmov, precej dokumentarnih, 52 številk tedenskih novic in okoli 80 mesečnikov. Poleg dokumentarnih filmov in kronik vnašajo v repertoar različne vrste umetniških filmov, kakor komedije, glasbene, biografske filme itd.

Ob vsem tem grade v Jugoslaviji še filmska mesta, kakor Košutnjak pri Beogradu, v Dubavah blizu Zagreba, v Izlah pri Sarajevu, Ljubljani in drugod. Filmski kader raste v visoki šoli za režiserje operaterje in igralce, v filmskih tehnikumih in številnih filmskih kroških.

Knjige, revije in časopisi o filmu, filmski tehniki itd. so neizčrpni viri izobrazbe kadrov. Tudi odpirajo v Jugoslaviji vedno nove kinematografe in z okoli 200 potujočimi kinoprojektorji omogočajo dostop filmske umetnosti v najoddaljenejša kraje. Ze kratak pregled dela na področju jugoslovanske kinematografije kaže, da gre jugoslovanskim filmskim delavcem kar največje priznanje.

Študija sa samostojno analizo

Beli: Ke3, Td 2, g6, h5 (4 figure)
Črni: Kh8, Se8, Sf6 (3 figure).
Beli na potezi dobi;
Rešitev priobčimo v prihodnji številki.

Ing. Sikošek Boris

TRIFUNOVIC JE ZMAGAL NA TURNIRJU V LIMI

V Limi, glavnem mestu države Peru, se je včeraj končal mednarodni turnir z zmago internacionalnega mojstra dr. Trifunovića. Od 7 možnih točk jih je Trifunović dosegel 6. Na drugem mestu je argentinski internacionalni mojster Guimard s 5 in pol točke. Srečanje med Trifunovićem in Guimardom se je končalo neodločeno. Naš mojster je edini neporaženi igralec na tem turnirju.

Poročila v slovenščini vsak dan ob 7.00 (ob nedeljah ob 7.30) 13.00 19.30 in 23.05. Poročila v italijanščini vsak dan ob 6.45 (ob nedeljah ob 7.15) 12.45; 19.45 in 23.00. Poročila v hrvaščini vsak dan ob 18.45. Pregled tiska v slovenščini vsak dan ob 14.35. Pregled tiska v italijanščini vsak dan ob 14.30. Politične aktualnosti v italijanščini vsak torek, sredo, četrtek in petek ob 17.30. Jutranja glasba vsak dan od 6.30 do 6.45 in od 7.15 do 7.30 (ob nedeljah od 7.00 do 7.15 in od 7.45 do 8.15).

Petek: 19.5.50. 12.00 Godba na pihala; 12.30 Wagner: Uvertura k operi «Parsifal»; 13.15 Poje baritonist: Vladimir Ruždjak; 13.45 Ljudska univerza: Slovenci na pragu kapitalističnega reda (slov.); 14.00 Igra vaški kvintet; 18.00 Sportni pregled (ital.); 18.15 Brahmsove komorne skladbe; 19.45 Sindikalna vprašanja (ital.); 20.00 Uganite kaj igramo (slov.); 20.30 Slušna igra (ital.); 22.00 Življenje jugoslovanskih narodov (slov.); 22.20 Igra študentovski plesni orkester; 22.45 Rossini: Kvartet za flavto, klarinet, rog in fagot.

Sobota: 20.5.50. 11.00 Oddaja za slovenske srednje šole; 12.30 Operne arije; 13.15 Solistična glasba; 13.45 Gospodarski pregled (ital.); 14.00 Pester spored izvala Mali ansambel Radia Ljubljane; 18.00 Pionirska ura (ital.); 18.30 Pojejo italijanski zbori; 19.45 Cesar Franck: Simfonične varjacije za klavir in orkester; 20.00 Hrvatski kulturni pregled (hrv.); 20.30 Hrvatske pesmi; 20.45 Politični pregled (slov.); 22.00 Feljton (ital.); 22.15 Pester koncertni spored.

Nedelja: 21.5.50. 8.15 Iz znanih simfonij; 9.00 Kmetijska ura (slov.); 9.30 Kmetijska ura (ital.); 10.00 Folklorna glasba; 10.45 Oddaja za Bujsčino (hrv.); 11.15 Nedeljski koncertni spored; 11.45 Našim ženam (slov.); 12.00 Glasba po željah (slov.); 13.15 Simfonični ples; 13.30 Pionirska ura (slov.); 14.00 Glasba po željah (ital.); 14.00 Glasba; 10.45 Oddaja za Bujsčino (hrv.); 11.15 Nedeljski koncertni spored; 11.45 Našim ženam (slov.); 12.00 Glasba po željah (slov.); 13.15 Simfonični ples; 13.30 Pionirska ura (slov.); 14.00 Glasba po željah (ital.); 17.00 Oddaja za podeželje (slov.); 19.45 Poje mladinski zbor Slovenske filharmonije; 20.15 Iz opernega sveta; 20.45 Politični pregled (ital.); 21.00 Cesar Franck: Simfonijska v d-molu; 22.00 Sportni pregled (ital.).

Ponedeljek: 22.5.50. 12.00 Opoldanski koncert; 13.15 Poje sopranistka Potrata Pavla; 13.45 Jezikovni pogovori (slov.); 14.00 Brahms: Kvintet za klarinet in godalni kvartet; 17.30 Sportni pregled (slov.); 18.00 Iz znanstvenega sveta (ital.); 18.15 Iz Rossinijevih in Bellinijevih oper; 20.00 Ravel: Dete in čarovnice; 20.35 Iz tržaškega ozemlja (slov.); 21.45 Italijanske popevke; 22.00 Življenje jugoslovanskih narodov (hrv.).

Torek: 23.5.50. 12.30 Španski simfonični ples; 13.45 Kulturni pregled (ital.); 14.00 Italijanska operna glasba; poje sopranistka Ksenija Vidali; orkester Radia Ljubljane p. v. Uroša Prevorška; 18.00 Ljudska univerza (ital.); 18.15 Iz francoskega impresionizma; 19.45 Kulturni pregled (slov.); 20.00 Opera.

Sreda: 24.5.50. 13.45 Gospodarski pregled (slov.); 14.00 Igra veseli kvintet; 17.45 Lahka italijanska glasba; 18.00 Z našim ljudstvom (ital.); 18.15 Brahms: Klavirski trio v f-molu op. 101; 19.45 Partizanske pesmi; 20.00 Obzornik 1950 (ital.); 20.15 Bach: Italijanski koncert; 20.30 Literarna oddaja: Ivan Cankar; 21.30 Zabavni orkester Radia Ljubljane; 22.20 Koncert simfonične glasbe.

Četrtek: 25.5.50. 12.30 Skladbe za kitaro; 13.15 Glasbene slike; 13.45 Našim ženam (ital.); 14.00 Igra Stojan Stenovic s svojo kapelo; 17.45 Dvorak: Slovanski plesi; 18.00 Od novih akordov do danes: Samospevi Matije Bravničarja; 18.20 Iz italijanske komorne glasbe; 18.30 Rimski-Korsakov: Pravljica; 20.20 Jezikovni pogovori (slov.); 20.30 Poje komorni zbor iz Trsta p. v. Ubaldina Vrabca; 21.00 Radijski obzornik (slov.); 21.05 Kopernik; 21.15 Iz operet in filmov; 22.00 Potovanja po socialistični Jugoslaviji (ital.); 22.20 Pester večerni koncert.

Filmska KRONIKA

Letos ne bo filmskih festivalov niti v Locarnu niti v Cannesu in tudi ne v Knokke le Zoute, pač pa le v Benetkah in v Marijskih Laznih.

V Turinu bo septembra II. mednarodna razstava kinematografske tehnike.

Najboljši italijanski režiserji so se zbrali, da izdelajo filmsko revijo pod naslovom «Mesečnik», ki jo bodo prikazovali na filmskem festivalu v Benetkah. Vsak režiser ima pet minut časa, da prikaže svoje vtise in anekdote, tako je n. pr. režiser Visconti šel s svojo kamero v neko delavsko četrt, De Sica, pa bo pokazal, kako je snemal svoj film «Tatovi kolesa»; tako

bo v «Mesečniku» zopet gledali malega nepozabnega dečka Enzo Stalola z obrazom, značilnim za otroka iz ljudstva.

Film «Tretji mož», ki je žel mnogo uspeha po vsem svetu in ki se odigrava na Dunaju, Dunajčanov ni zadovoljil. Ne ugaja jim na primer, da prikazuje film nekoliko spremenjeno mesto in obenem Dunaj z vsemi negativnimi vojnimi posledicami.

Zveza kritikov je proglasila za najboljšo francoske filme v letu 1949 naslednje: «Praznik», «Ljubimci iz Verones», «Potepuh», «Brigaj se za Amelijo in «Manons».

Režiser Robert Flaherty pripravila film o Michelangelu.

V Bernu je od 13. do 21. maja mednarodni kongres, kjer obravnavajo problem kratkometražnih filmov.

Odklonjeni damski gambit

Iz šahovskega dvoboja Moskva — Budimpešta prinašamo tole partijo:

Beli: Smislov Črni: Szily;

Odklonjeni damski gambit.

1. d2-d4 d7-d5
2. c2-c4 e7-e6
3. Sb1-c3 c7-c6
4. e2-e3 Sg8-f6
5. Sg1 f3 Sb8-d7
6. Sf1-d3 Lf8-e7

Zelo miroljubna in pasivna obramba. Črni ni hotel preiti v mersano obrambo, ki se pričeneja s 6. — d4: 7. Lc4: b5 a. Ld3 a6 9. 0-0 c5 z Ld7. Mogoče se je bal presenečenja, ker sovjetski mojstri to varianto natančno poznajo.

7. 0-0 0-0

8. b2-b3 To je močnejše kot običajna poteza a prodorom e kmeti. Lovca na b2 bo izvajal močan pritisk na središče.

8. b7-b6

9. Lc1-b2 Lc8-b7

10. Dd1-e2 Dd8-c7

11. Tal-c1 Ta8-d8

12. Tf1-d1 De7-b8

Dama na polju c7 ni kmeti ugodnega položaja zaradi stojla ci. Tako se

umika nazaj, pri čemer se pa od igre preveč oddaljuje.

13. Sf3-e5

Sedaj, ko so vse figure razvite, pričeneja beli z napadom.

13. — Sd7-e5:

14. d4-e5: Sf6-d7

Na 14. — De5: sledi premočno

15. Sd5:

15. c4-d6: c6-d5:

16. f2-f4 f7-f6

Tu se ideja rušenja bele kmetске formacije ne obnese. Točka e6, ki ni krita, je jako slaba in beli takoj prične z napadom na kmeti e6. Popolnoma drugačen položaj bi bil, če bi imel črni damo na polju e7.

17. Sc3-b5 f6-e5:

Na 17. — a6 bi skakale prišel na d4 ali c7 z napadom na slabega kmeti e6.

18. f4-e5: Le7-c5

Na Se5: beli dobi z 19. Lh7+ Kh7:

20. Dh5+ z Le5: itd. S potezo Le5 pa

hoče črni vezati bele figure za obrambo kmeti e3. Beli je že pretil napasti z damo po Dg4 kmeti e6, katerega ne

more braniti. Smislov pa nadaljuje zelo krepko.

19. b2-b4!

in dosledno izvaja svoj napad na najslabšo točko v črni poziciji t. j. kmeti na e6.

19. — Le5-b4:

20. De2-g4!

Z zadanim manevrom je prepodil lovca iz diagonale e5-c3 in osvobodil damo za napad na kmeti e6, katerega ne more braniti, ker je obenem napaden tudi lovec na b4. Sedaj se pač vidi, kaj pomeni odsotnost črne dame, ki nemočno tiči zaprti na damskem krilu. Beli ima že dobljeno igro.

20. — Lb4-c5

21. Dg4-e6+ Tf8-f7

Ni dobro 21. — Kh8 zaradi 22.

Dh3 h6 23. e6 Sf6 24. Te5: b5: 25. e7!

in dobi.

22. Ld3-h7: + Kg8-h7:

23. De6-f7: Le5-c3: +

24. Kg1-h1 Le3-c1:

25. Td1-c1:

Po materialu sta oba nasprotnika enaka, vendar je črni popolnoma zgubljen. Medtem ko ima beli vse figure aktivne, so črne figure popolnoma zvezane in nedelavne. Vsemu je kriva pasivna lega črne dame.

25. — d5-d4

Prepreči grožnjo Tc3.

26. Lb2-d4: Sd7-e5

27. Te1-c3 Db8-c8

28. c5-e6 Črni se vda

Polje h3, kamor hoče beli stolp, je pred napadom črne dame zakrito in mat je neubranljiv. Na De6: pa je mat na g7. Beli je zelo lepo in pončno izkoristil odsotnost črne dame v igri.

Priprave na dirko okrog Hrvatske in Slovenije

Zagotovljena je velika mednarodna udeležba

Priprave jugoslovanskih kolesarjev za prihodnjo športno sezono so zelo živahne. Priredili so že več dirk kot na pr. etapno dirko Reka — Koper — Pula, kjer je zmagal Bat iz beograjskega «Partizana» ter etapno dirko za 1. maj, kjer so dosegli nadvse časten uspeh tudi tržaški kolesarji. Vendar sta ti dve dirki samo nekakšni uvod k etapni dirki okrog Hrvatske in Slovenije, ki se je bo udeležilo mnogo inozemskih tekmovalcev.

Priprave za to tekmovalstvo, ki se bo pričelo 24. junija in se bo zaključilo 1. julija, so se pričele že zgodaj. Medtem ko je bila organizacija take dirke lansko leto v rokah hrvatske kolesarske zveze, pa bo letos dirko organizirala kolesarska zveza Slovenije.

Prva dirka okrog Hrvatske in Slovenije je bila leta 1947 in je bila razdeljena na dve etapi, skupno 470 km. Naslednje leto se je dirka podaljšala na 788 km razdeljenih na 5 etap. Leta 1949 pa je znašala dolžina celotne dirke 1045 km razdeljenih na 7 etap. Na lanskodirki se je odlikoval Italijan Malabrocca, krasno pa se je afirmiral skupina Tržačanov.

Za letošnjo dirko je že rešen problem prehrane in stanovanja. Zagotovljena je tudi mednarodna udeležba; doslej se lahko računa kot na gotove udeležence kolesarje iz Italije, Luksemburga, Francije, Avstrije in STO-ja. Povabljeni pa so bili tudi Angleži, Norvežani, Finci, Danci, Švicarji ter Holandci in zelo verjetno je, da se bodo nekateri od teh dirke udeležili. Računa se torej na 10 inozemskih moštvo, 2 jugoslovanski in 1 tržaško. Prihodnje dirke okrog Hrvatske in Slovenije se bo tako udeležilo okrog 250 inozemcev (dirkačev, voditeljev, maserjev in mehanikov).

Govoriti že sedaj o verjetnostih uspeha tega ali onega moštva bi bilo preuranjeno, ker vrednost posameznih moštvo še ni poznana, na vsak način pa je treba računati z znatnim izboljšanjem, ki so ga dosegli jugoslovanski kolesarji na tuzjskega moštva. Letošnja dirka okrog Hrvatske in Slovenije bo tudi razdeljena na 7 etap in sicer se bo pričela v Ljubljani, od koder bodo dirkači napravili prvo etapo do Maribora. Naslednja etapa jih bo povela do Zagreba. Ti dve etapi bosta služili v glavnem za to, da se bodo udeleženci drug drugega spoznali, medtem ko bo tretja etapa verjetno že močno pokazala na eventualne zmagovalce. Ta etapa, ki

bo dolga 228 km z najvišjo točko 1050 m, bo šla skozi Karlovac, Novi in Crikvenico do Reke. Tukaj bo prvi dan počitka, ki ga bodo dirkači prebili v Opatiji. Četrta etapa bo vodila od Reke do Pule, naslednja 93 km dolga pa do Portoroža. Šesta etapa bo razdeljena na dve pol-etapi, in sicer od Portoroža do Sežane in od Sežane do Bovca, skupno 205 km. Naslednja in zadnja etapa bo verjetno najtežja in tukaj se bodo verjetno dokončno rešili razni «problemi», ki bodo nastali v prejšnjih etapah. Od Bovca bo namreč vodila pot po Trenti na Vrhiš (1600 m) in od tam navzdol v Kranjsko Goro ter nato v Kranj in Ljubljano, (vsega skupaj 132 km), kjer bo zaključek dirke.

R. R.

Tržaški košarkarji so v nedeljo v živahni igri in napeti tekmi, kjer se je stanje pogosto menjavalo, premagali zagrebško moštvo Poleta z rezultatom 33:28.

JUGOSLOVANSKO NOGOMETNO PRVENSTVO

Kakor smo že poročali, je bilo nogometno prvenstvo I. lige zaključeno že dve nedelji tega. Naslov spomladanskega prvaka si je osvojila Rdeča zvezda iz Beograda, drugi je splitski Hajduk, tretji lankoletni prvak Jugoslavije Partizan, zagrebški Dinamo pa se je plasiral na četrto mesto.

V II. zvezni ligi pa se je tekmovalje zaključilo to nedeljo. Enajstotice, ki so v tej ligi tekmovali, so bile polno zasedene. V borbi za prvo mesto ki je bilo odprto do zadnjega kola, se je potegovalo pet kandidatov, med katerimi je imela največ uspeha novosadska Sloga, ki je doma učinkovito premagala Proleterja. Tudi Odred iz Ljubljane se je boril za najvišji naslov, toda zaradi poraza proti Vardaru v Skopju je zdrnil na peto mesto. Najlepšo zmago pa je beležil Napredak proti «11. oktobru», Zeleznica si je v Zagrebu pridobil v igri z Milicionerjem dve dragoceni točki.

Rezultati so naslednji: Sloga -

Proleter 3:0 (1:0), Zeleznica - Milicioner 2:1 (2:1), Vardar - Odred 1:0 (1:0), 11. oktober - Napredak 0:4 (0:3), Podrinje - Kvarner 0:0.

Trening tekme jugoslovanskih nogometašev pred odhodom v Brazilijo

Na seji širše komisije Jugoslovanskega nogometnega saveza so določili 25 igralcev, ki bodo do 20. t. m. skupno trenirali. Od teh 25 igralcev pa bo Savez izbral 18 nogometašev, ki bodo odpotovali kot jugoslovanska reprezentanca na svetovno nogometno prvenstvo v Braziliji. Tako sta v nedeljo na igrišču Rdeče zvezde v Beogradu igrali dve moštvi jugoslovanske reprezentance trening tekmi z reprezentancama Zagreba in Beograda. Obe igri sta bili nezadovoljivi. A-representanca je odigrala z Zagrebom z rezultatom 3:1, B-representanca pa z Beogradom s 4:2.

NOGOMETNO PRVENSTVO STO-ja

Aurora - Piran 1:1 (0:1)

3000 gledalcev je nedeljo na koprskem igrišču navdušeno pozdravilo moštvi Pirana in Aurore. Že takoj v začetku igre so Koprčani prevzeli vodstvo in preko svojih hitrih kril prehajali v nasprotnikovo polje. Selé proti koncu prvega polčasa se je Pirančanom posrečilo ostreši se Aurorinega pritiska, v drugem polčasu pa je njih igra postala enakopravna, razen v zadnjih 25', ko so hoteli Koprčani na vsak način zmagati. Kljub izenačenemu rezultatu pa so bili Pirančani zadovoljni, saj jim je uspelo doseči lep rezultat proti svojemu staremu nasprotniku.

Umag - Opčine 6:3 (4:2)

Na openskem igrišču pa sta se srečali enajstotice iz Umaga in z Opčin, ki sta obe prav na koncu lestvice in jima preti izpad v nižji razred. Zaradi tega sta moštvi zanemarili tehnično stran nogometa in se zagnali v igro z vso borbenostjo in žilavostjo. V drugem polčasu je Umag zaradi nenadne slabosti izgubil levega krilca, zaradi česar je bil prisiljen preurediti svoje vrste, preti bolj v obrambo in napadati le s hitrimi protiakcijami. Toda kljub temu je zapustil igrišče kot zmagovalce.

Montebello - Brtonigla 2:2 (1:0)

Na stadionu prvega maja sta igrali Montebello in Brtonigla. Zaključili sta svojo tekmo z izenačenim rezultatom. V prvem polčasu je bila igra obeh moštvo v glavnem kombinatorna. Montebelločani so bili v obeh polčasih aktivnejši in bi lahko izšli kot

zmagovalci, ako bi se izognili svoji napaki, da so prehajali v obrambo predčasno, namesto da bi se držali odprto igro v polju.

Novi grad - Sv. Ivan 2:1 (1:1)

Stevilnim gledalcem je enajstotica Novega grada pripravila v nedeljo prijetno presenečenje. Premagala je tehnično boljše nasprotnika s svojo borbenostjo, žilavostjo in dobro voljo. Prvi polčas se je končal z izenačenim rezultatom, v drugem polčasu pa so se igralci Novega grada še bolj zagrizli v borbo in dosegli v 14 min. po Urbanu III. zmagoviti gol, s katerim so si popravili svoj položaj v kvalifikacijski lestvici.

Mladinski pokal

Prosek — Polet 3:0;
Dijaki — Opčine 5:3;
Montebello B — Sv. Ivan B 4:2;
Skeđenj — Dinamo 4:0;
Kostalunga — Bazovica 5:0.

Dijaki so v nedeljo igrali veliko bolje, kot kdaj prej. Svojo zmago nad Opčinami so popolnoma zaslužili, saj so pokazali veliko večjo borbenost kakor njihovi nasprotniki.

Lepo zmago so dosegli Prosečani nad Poletom, ki je zelo slabo igral. Enajstotica Proseka pa je igrala kombinatorno in hitro ter svoj uspeh popolnoma zaslužila.

Zelo je zadovoljila gledalce lepa, hitra in kombinatorna igra mladincev Montebella B, ki je z lepim rezultatom premagala sicer dobre Svetoivančane.

Spet je imela smolo enajstotica

Dinama, ki od 8 odigranih tekem ni mogla zbrati še niti ene točke. Igrali so s Skeđenjem, ki se mu ni bilo treba preveč truditi, da je premagal Dinamo.

Mladinci iz Bazovice so na predzadnjem mestu v lestvici. V svoji igri s Kostalungo niso v nedeljo dosegli niti častnega gola in so morali oditi z igrišča hudo porazena.

Na triglavskem smuku prva Lukane in Zupančičeva

V nedeljo je bil v Sloveniji tradicionalni triglavski smuk. Tekmovalnja sta se udeležila poleg slovenskih in srbskih smučarjev tudi dva Avstrijca iz Celovca. Prireditelj, ki jo je organiziral SD Gregorčič z Jesenice, je zelo dobro uspela. Proga je bila za moške dolga 3.000 m z višinsko razliko 600 m, ženske pa 2.500 m z višinsko razliko 550. Start je bil pod Ržjo, cilj pa pri lovske koči v zgornji Krmi. Od moških je bil prvi Lukane Matevž, od žensk pa je spet presenetila mogo obetajoča mlada Zupančič Slavica.

Rezultati so naslednji: člani 1. Lukane Matevž (Ljubelj) 2:58,4; 2. Mulej Tine (Prešern) 3:04,8; 3. Mrak Johan (Celovec) 3:05,4; 4. Lukane Slavko (Ljubelj); 5. Herzig Rudiger (Celovec) itd.

Članice: 1. Zupančič Slavica (Udarnik) 4:21,4; 2. Adamič Bara (E-notnost) 4:40,3; 3. Oblak Metka (Udarnik) in 4. Matičič Polonca (E-notnost).

Nov sovjetski rekord je postavil na plavalnem tekmovalju v Moskvi Vitalij Ušakov. Preplaval je 300 m prosto s 3:25,2.

RAZNE VESTI

Nogometna reprezentanca Anglije je premagala Portugalsko s 5:3. Belgijska državna nogometna reprezentanca je premagala Irsko s 5:1.

Nogometna tekma Avstrija-Madžarska se je končala nepričakovano z zmago avstrijskega moštva z rezultatom 5:3.

Srečanje amaterskih nogometnih reprezentanc Danske in Anglije se je končalo z zmago Danske s 4:1.

Amil Batopek je na atletskem tekmovalju v Pragi pretekel 3.000 m v času 8:31,6.

28. maja bo boksarsko srečanje med prvkom Nemčije v teški kategoriji Hein Ten Hoffom in Američanom Joe Jersey Walcottom.

Na stadionu «Colombes» v Parizu je Reims v finalu za francoski nogometni pokal premagal Racing z 2:0.

Pred odhodom na svetovno prvenstvo v Budimpešto je ženska košarkarska reprezentanca Avstrije na Dunaju izgubila proti Švici z 19:23.

Na prvih strelskih tekmah so Ljubljančani zmagali nad Koprmi: Reprezentaci Poljske in Romunije sta igrali neodločeno 3:3.

Nogometno moštvo Madžarske B je premagalo Avstrijo B s 3:2.

V Madridu si je osvojil naslov svetovnega prvaka v metu diska Italijan Carlo Sala s točkami 296. Drugo mesto so zavzeli Španci, tretje Francozi in četrto Grki.

Francoski boksar Laurent Daut-huille je v Montrealu premagal v 7. kolu ameriškega boksarja srednje kategorije Steve Belloiseja.

Ameriški metalec diska Vic Frank je dosegel izvrsten rezultat s 53,69 metrov.

Škotski boksarski prvak Eddie Carson se bo 23. maja srečal v Londonu z Louisom Romerom v tekmovalju za naslov evropskega prvaka lahke teže.

Svetovni prvak srednje teže Joe Maxim je v šesti rundi s knock avtom premagal Bill Petersena boksarja najtežje kategorije.

Triestina premagala Atalanto z 1-0

V nedeljo je v Bergamu dosegla zelo lep uspeh z 1:0 Triestina v lepi in napeti igri z Atalanto. Presenetila je s svojo zmago gledalce, prešetila pa je s svojim uspehom tudi Atalanto samo, ki je bila dosedaj vajena zmagovati.

Ostali rezultati so: Bari-Roma 1:1, Como-Inter 2:1, Juventus-Bologna 3:2, Lazio-Torino 2:2, Novara-Genova 2:1, Milan-Padova 2:1, Fiorentina-Palermo 1-0, Sampdoria-Pro Patria 3:3, Lucchese-Venezia 2-0.

UGANKA ZA BISTRE GLAVE

KRIŽANKA

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	13							14			
15	16							17			
18		19		20		21		22			
23			24			25		26			
27					28			29		30	
31				32			33			34	
35					36			37			
38			39	40						41	
		42			43			44	45	46	
	47			48	49		50	51	52		
53						54					

Vodoravno: 1. roman Fadejeva, 9. ti, 18. napladi, 20. finski pristanišče, 22. slabo vzgojen deček, 23. podpredsmerik vlade ZSSR, 26. okrajšano žensko ime, 27. skladba, 28. znak za kemično prvino, 29. časovna enota, 30. krajevni prislov, 31. alkoholne pijače,

32. geometrijski lik, 34. domača žival, 35. okrajšava saint, 36. opera Cajkovskega, 38. srbski predlog, 39. hrib nad Trstom, 41. časovna enota, 42. žensko ime, 43. okrajšano žensko ime, 44. predlog, 46. njej, 47. glasbilo, 49. reka v Grčiji, 51. osebni zajmek, 53. roman Fadejeva, 54. najvidnejši legelni marksist v carski Rusiji. — Navpično: 1. najtalentiranejši pesnik sovjetske dobe, 2. okrajšava za Amalija, 3. vas pri Domžalah, 4. latinski predlog, 5. surovo, nezglajeno, 6. dva samoglasnika, 7. uničevalka železa, 8. pritrdilnica, 9. neenotna, sestavljen, 10. žensko ime, 11. kazalni zajmek v narečju, 12. prva ruska opera, 14. prebivalec Sibirije, 16. kraj na Hrvatskem znan po arheoloških najdbah, 17. grška črka, 19. zastopnik, pooblaščenec, 20. žensko ime, 21. potrditi resničnost, 22. dve črki iz peče, 24. glej 18. vodoravno, 25. pripadniki indijanskega plemena, 30. vas v sežanskem okraju, 23. kratica za Komunistično partijo Slovenije, 33. kraj v severni Italiji, kjer je bilo taborišče interniranih Slovencev, 34. kača, 37. osebni zajmek, 39. pritok Donave, 40. obglavljeni kralj, 42. duhovnik (srbrhrv.), 45. okrajšava za zavezniško vojaško upravo, 47. znak za kemično prvino, 48. dva samoglasnika, 50. osebni zajmek (narobe), 52. rimsko število.

ČRKOVNICA

MAAIASEPATLLD
LLCMLLETAMEAA
ETOPAIENAGOOI
APEZZCETOBLDD
Zupančičev verz iz «Zimzelena pod snegom»!

ENACBA

a — spored, b — spor, c — lokav, C — loka, d — Bernard, e — Bern, f — pleskar, g — ples, h — parade, i — para, j — Ljubelj, k — ljube, l — Edvard Kardelj.

BESEDNA NUGANKA

Bedro — jedro — Pedro — vedro.

REŠITVE

Vodoravno: 1. Slovenska Bistrica, 15. liki, 16. Emona, 17. otave, 18. ko, 19. spola, 20. vrtnar, 21. pir, 22. krš, 23. An, 24. kutar, 25. braki, 27. plav, 29. Izola, 30. primas, 33. Epir, 34. čisto, 35. oc., 36. on, 37. ma, 38. tla, 39. dober čaj, 42. Saharke, 43. OF, 43. Avus, 46. laži, 47. tir, 48. in — Navpično: 1. sl., 2. Lika, 3. oko, 4. vi, 5. nepravilnost, 6. smo, 7. kola, 8. Ana, 9. Ba, 10. Sorško polje, 11. ttt, 12. rana, 13. Ivana, 14. Cer, 19. sitar, 20. vraga, 21. pulpa, 32. kri, 24. KP, 26. Ilica, 28. zasmehovati 31. mi, 32. Stara Fužina, 36. od, 38. takt, 40. Ba, 41. Cr, 44. Al, 45. sir.

LJUDSKI
TEDNIK

Odgovorni urednik

KAVS FRANC

Tiska z dovoljenjem AIS-a
Tržaški tiskarski zavod
v Trstu, ulica Montecchi 5

Rokopisi se ne vračajo

